

8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaaliterveys- tietämys

Jolene Kokkonen 0394457
Pro gradu -tutkimus
2017
Sosiaalityön koulutusohjelma
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaaliterveystietämys

Tekijä: Jolene Kokkonen

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ x Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 74 + liitteet

Vuosi: 2017

Tiivistelmä:

Pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli tutkia 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä ja seksuaaliterveystietämystä. Tutkin, eroaako seksuaaliterveystietämys seksuaalikäyttäytymisen perusteella erilaisilla tytöillä ja minkälaisiin asioihin 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen on sidoksissa. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys oli ekologinen systeemiteoria. Tutkimuksen aineistona käytettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen keräämää aineistoa Kouluterveyskyselyä vuodelta 2013. Aineisto koostui 24 341 vastaajasta, jotka edustivat koko Suomen 8.-luokkalaista tyttöjä. Tutkimusaineistoa analysoitiin SPSS-ohjelmalla ja menetelminä käytettiin ryhmittelyanalyysia, ristiintaulukointia, faktorianalyysia ja boxplot-kuvaa. Tutkimuksessa pohdittiin myös tutkimuksen tekemiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Tutkimuksessa on viisi seksuaalikäyttäytymiseltään eroavaa ryhmää, jotka on löydetty ryhmittelyanalyysimenetelmää käyttäen. Ryhmät ovat: parisuhteen opettelijat, seksittömät seurustelijat, aikuismaisesti seurustelevat, pumpulit ja riskiryhmä. Ristiintaulukoinnin avulla kuvattiin ryhmien kokemuksia elämän eri osa-alueilta, jotka koskettavat nuoren seksuaaliterveystietämystä, lähiverkostoja ja niiden välisiä suhteita. Boxplot-kuvalla kuvattiin ryhmien päihdemyönteisyyttä.

Seksuaaliterveystietämys oli kaikista vahvin riskiryhmällä ja heikoin pumpuleilla. Kaiken kaikkiaan 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaaliterveystietämyksessä oli puutteita. Seksuaalikäyttäytymisessä yhdyännäkokemukset olivat yhteydessä suurempaan riskikäyttäytymiseen elämässä. Riskiryhmällä tulokset olivat jokaisessa osa-alueessa heikommat ja kaikista vahvimmat tulokset olivat pumpuleilla. Suurin osa 8.-luokkalaisista tytöistä oli seksuaalisesti kokemattomia. 8.-luokkalaisista tytöistä suurin osa kuului pumpulit -ryhmään.

Avainsanat: 8.-luokkalaiset tytöt, seksuaalikäyttäytyminen, ekologinen systeemiteoria, kvantitatiivinen tutkimus, Kouluterveyskysely

Muita tietoja:

Suostun tutkimuksen luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi x

Suostun tutkimuksen luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi x

(vain Lappia koskevat)

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen.....	3
2.1 Riskilähtöinen lähestyminen tyttöjen seksuaalisuuteen.....	3
2.2 Tyttöjen seksuaalisuus länsimaisessa kulttuurissa.....	7
3 Ekologinen systeemiteoria	11
3.1 Ekologisen systeemiteorian sovellettavuus seksuaalikäyttäytymisessä.....	11
3.2 Ekologisen systeemiteorian soveltaminen eri yhteyksissä	14
4 Tutkimuksen toteuttaminen.....	18
4.1 Tutkimuskysymykset ja aineistona Kouluterveyskysely	18
4.2 Aineiston analyysi	19
4.3 Tutkimuksen eettisyys	23
5 Tulokset	31
5.1 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen.....	31
5.2 Ryhmittely seksuaalikäyttäytymisen perusteella	33
5.3 Seksuaaliterveystietämyksen erot eri ryhmien välillä.....	35
5.4 Seksuaalikäyttäytymisen yhteys 8.-luokkalaiseen itseensä liittyviin asioihin.....	39
5.5 Seksuaalikäyttäytymisen yhteys 8.-luokkalaisten sosiaaliseen ympäristöön liittyviin asioihin.....	55
6 Pohdinta.....	66
Lähteet.....	71
Liitteet.....	75

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	31
Taulukko 2. Ryhmittelyanalyysin tuottamat seksuaalikäyttäytymisryhmät. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N=24341	34
Taulukko 3 Seksuaaliterveystietämys kuukautisten yhteydestä raskauteen. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	36
Taulukko 4 Seksuaaliterveystietämys vain kondomin antamasta suojasta sukupuolitauteihin. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N=24341.....	37
Taulukko 5. Seksuaaliterveystietämys siitä, että sukupuolitauti on joskus täysin oireeton. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	38
Taulukko 6 Eri ryhmien arviot, kuinka helppoa heidän on kieltäytyä sellaisesta seksuaalikäyttäytymisestä, jota eivät halua. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	40
Taulukko 7 Koulunkäynnin sujuvuus. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341.....	41
Taulukko 8 Koulumenestys. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	42
Taulukko 9 Kuinka usein käytät alkoholia. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341.....	44
Taulukko 10 Nykyinen tupakointi. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341.....	45
Taulukko 11 Huumaavien aineiden käyttö viimeisen 30 päivän aikana. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	47
Taulukko 12 Kypärän käyttö pyöräillessä. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341.....	48
Taulukko 13 Ryhmien kokemukset häiritsevistä seksuaalisesta ehdottelusta ja huorittelusta. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	50
Taulukko 14 Ryhmien kokemukset siitä, onko itseä kiusattu ja onko itse kiusannut muita. THL, Kouluterveyskysely, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	51
Taulukko 15 Vaikeuksia opettajan kanssa toimeentulemisessä. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	53

Taulukko 16 Pystyykö keskustelemaan omista asioista vanhempien kanssa. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	54
Taulukko 17 Tuntevatko vanhemmat useimmat ystävät. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.- luokkalaiset tytöt, N= 24341	56
Taulukko 18 Vanhempien tietämys siitä, missä nuori viettää viikonloput. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N=22342	57
Taulukko 19 Läheisen ihmisen liiallinen alkoholinkäyttö ja sen aiheuttamat haitat ja ongelmat omaan elämään. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	58
Taulukko 20 Kokemus koulun Terveystieteiden vastuuosaston vastaanotolle pääsyn helppoudesta. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	60
Taulukko 21 Kokemukset lääkärin vastaanotolle pääsyn helppoudesta. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341	61
Taulukko 22 Kuinka helppoa ostaa kaupoista tupakkaa. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.- luokkalaiset tytöt, N= 24341	62
Taulukko 23 Kuinka helppoa ostaa alkoholijuomia kaupoista. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.- luokkalaiset tytöt, N= 24341	63
Taulukko 24 Ikätovereiden mahdollisuus hankkia huumeita omalla paikkakunnalla. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.- luokkalaiset tytöt, N=24341	64

Lakiluettelo

Alkoholilaki 18.12.1994/1143

Huumausainelaki 30.05.2008/373

Laki tieliikennelain muuttamisesta 1.1.2003/954

Laki kuvaohjelmien tarkastamisesta 25.8.2000/775

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Tupakkalaki 29.06.2016/549

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1. artikla

1 Johdanto

”..älä ylen katso mua älä yritä ohittaa
 erehdysten kautta saan oppia kaiken tän
 joka päivä ymmärrän taas vähän enemmän..
 Nää hetket on niin hauraita pian ne on vain muistoja..
 päästä mut lentoon siivet puhtaina..
 Mulla yksi pyyntö ois
 älä vie lapsuuttani pois
 anna mun nauttia aika tää..

vaikka tieni murheita tois enkä paras missään ois anna elää täyttä elämää..”

(Klamydia 2016).

Nämä sanat lauletaan Klamydia yhtyeen Pyyntö-kappaleessa. Kappaleen sanoissa lapsi esittää aikuiselle pyynnön saada säilyttää oma lapsuus, vaikka siihen kuuluisi erehdyksiä ja halua määritellä omia rajoja. Vaikka laulun esittää varttuneempi mieshenkilö, lapsen pyyntö määritellä oma lapsuutensa nousee sanoista kirvoittavana esille. Kuunnellessani kappaleen sanoja ne toivat mieleeni omia rajojaan etsivän nuoren, joka ottaa aikuisuuden ensiaskeleita. Nämä laulun sanat sopivat myös pro gradu -tutkielmani aiheeseen.

Pro gradu -tutkielmani käsittelee 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä. Selvitän, minkälaista 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen on. Olen kiinnostunut tarkastelemaan, millainen 8.-luokkalaisten tyttöjen tietämys seksuaaliterveydestä on ja eroaako se seksuaalikäyttäytymiseltään erilaisilla tytöillä ja minkälaisiin asioihin 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen on sidoksissa.

Suomessa nuorten seksuaalikäyttäytymisestä ja seksuaaliterveydestä on luotettavia tilasto- ja rekisteritietoja sekä useita tutkimuksia vuodesta 1986 lähtien. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemä Kouluterveyskysely on aloitettu vuonna 1996. Kouluterveyskyselyn tarkoituksena on tuottaa kunnille valtakunnallista ja paikallista tietoa nuorten koulukokemuksista, terveydestä ja elintavoista. Kouluterveyskyselyssä on kysymyksiä myös seksuaalikäyttäytymisestä. Kouluterveyskysely tehdään aina huhtikuussa, jolloin 8.-luokkalaisten tutkittavat ovat keskimäärin 14,8-vuotiaita. (Kosunen 2004, 46–47.)

Käytän pro gradu -tutkielmani teoreettisena viitekehystenä ekologista systeemiteoriaa, jonka on kehittänyt amerikkalainen psykologi Urie Bronfenbrenner. Ekologisen systeemiteorian avulla voin hahmottaa sitä, millä tavalla yksilö on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Teorian ydinajatus on se, että yksilön toiminta ja kehitys ovat yhteydessä yksilön sosiaaliseen ja kulttuuriseen ympäristöön. On helpompi ymmärtää nuoren käyttäytymistä, kun tiedostaa sosiaalisten suhteiden ja kulttuuristen arvojen vaikuttavan osaltaan siihen. Ekologisen systeemiteorian mukaan nuori on osallisena eri yhteisöissä, kuten perhe ja kouluyhteisö, joihin jokainen jäsen, lapset ja aikuiset, vaikuttavat tuomalla omia arvojaan ja tapojaan. (Mieskolainen & Kesänen 2010, 19.)

Tutkimukseni tarkoitus on tuottaa ymmärrystä lapsen ja ympäristön välisistä suhteista ja niiden yhteyksistä seksuaalikäyttäytymiseen. Tarkastelen luvussa 2 tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä tutkimuksien valossa ja erityisesti riskilähtöisyyttä, mikä tyttöjen seksuaalikäyttäytymisen käsittelyyn kytkeytyy. Tuon esille myös kulttuurin merkitystä valintoihin ja asenteisiin, jotka nuorelle muodostuvat seksuaalinormeja ja käyttäytymistä kohtaan. Luvussa 3 tarkastelen ekologista systeemiteoriaa, mitä sillä tarkoitetaan sekä miten sitä sovelletaan eri tieteenaloilla ja tutkimuksissa. Selvitän, miten itse kytken ekologisen systeemiteorian 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymisen tutkimiseen. Luvussa 4 tarkastelen tutkimuksen toteutusta, Kouluterveyskyselyä aineistona, käyttämiäni tutkimusmenetelmiä ja eettisiä kysymyksiä. Luvussa 5 esittelen tulokset ja päätän tutkimukseni pohdintalukuun.

2 Tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen

2.1 Riskilähtöinen lähestyminen tyttöjen seksuaalisuuteen

Seksuaalisuus on osa ihmisen persoonaa ja seksuaalikäyttäytyminen kuuluu vahvana osana ihmisen seksuaalisuuteen. Seksuaalisuuden kautta ihminen hakee kehon mielihyvää, hellyyttä ja läheisyyttä sekä lähentymistä ihmissuhteissa. Ihmisen kehittyessä kehittyy myös seksuaalisuus ja se on portaittaista, mihin liittyvät yksilön fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehitys. (Cacciatore 2006, 205–206.)

Tutkin murrosikäisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä ja aiheeni on rajattu 8.-luokkalaisiin tyttöihin. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen työryhmä ja Maailman terveysjärjestö WHO määrittävät seksuaalisuuden olevan keskeinen osa ihmisyyttä koko elämän ajan. Seksuaalisuuteen kuuluvat seksuaalinen kehitys, sukupuoli, sosiaalinen sukupuoli-identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen, nautinto ja intiimiys. Seksuaalisuutta voidaan puolestaan kokea ja ilmaista monin eri tavoin. Näihin kuuluvat muun muassa käyttäytyminen, arvot, asenteet ja ihmissuhteet. Seksuaalisuuteen ja varsinkin sen ilmenemiseen vaikuttavat biologian lisäksi psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, kulttuuriset, oikeudelliset, eettiset, historialliset, uskonnolliset ja henkiset tekijät. (Anttila 2004, 11.)

Seksuaalikäyttäytyminen on paljon muutakin kuin vain sukupuoliyhdyntää. Aivan kuten Anna Anttilakin (2004, 11) tuo esille seksuaalikäyttäytymistä ovat muun muassa kontaktien hakeminen, oman seksuaalisuuden esille tuominen, seksuaalinen kanssakäyminen yhden tai useamman kumppanin kanssa tai seksuaalisen nautinnon tavoittelua ja kokemista yksin.

Kobra Falah Hassani (2010) toteaa väitöskirjassaan nuorten seksuaalikäyttäytymisestä ja ehkäisyvälineiden käytöstä olleen vain vähän tietoa 1990-luvun puoleen väliin saakka. Terveystieteiden- ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskyselyn avulla suomalaisista nuorista on kerätty tietoa laaja-alaisesti ja myös seksuaalikäyttäytymisestä on saatu kattavaa tietoa. Seksuaalikäyttäytymiseen vaikuttavat kulttuurilliset, uskonnolliset, sosiaaliset ja

lainsäädännölliset arvot. (Falah-Hassani 2010, 8, 65.) Tutustuessani alaikäisten ja erityisesti murrosikäisten nuorten seksuaalikäyttäytymistä koskevaan julkaisemiseen olen haivainnut aiheen keskittyvän riskien ympärille. Tutkiessani nuorten seksuaalikäyttäytymistä riskilähtöinen lähestymistapa on yllättänyt itsenikin. Voiko 8.- luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä edes käsitellä ilman riskilähtöisyyttä? Osaltaan syntyneeseen tilanteeseen ovat vaikuttaneet tutkimukset nuorten seksuaalikäyttäytymisestä. Ne ovat keskittyneet erityisesti riskeihin. Toisekseen nuorten seksuaalikäyttäytymistä tutkitaan usein aikuisten näkökulmista lähtien ja näin nuorten omat äänet jäävät kuulematta.

Myös Marjo Kuortti (2012) pohtii väitöskirjassaan riskilähtöistä lähestymistapaa ja tutkimusten keskittymistä riskien ympärille. Hänen tutkimuksensa osoittaa, etteivät tutkimuksen kohteena olevat tytöt itse korostaneet riskilähtöisyyttä vaan seksuaalikäyttäytymistä koskevissa päätöksenteoissa keskittyivät enemmän tunteisiin ja vastuuseen aiheen ympärillä. Luottamuksen menetyksen pelko vastuun lisäksi nousivat tärkeimmälle sijalle ja sosiaaliset suhteet puolestaan nousivat ratkaisevaan asemaan, kun tytöt miettivät päätöstä suunnittelemattomaan raskauteen. (Kuortti 2012, 8, 35, 115.) Toisin sanoen mahdollinen syy kieltäytyä seksuaalisesta kanssakäymisestä ei johdu siitä, että vaarantaisi toiminnallaan omaa kehitystä tai psyykettään vaan enemmänkin siitä, miten se vaikuttaa omaan sosiaaliseen asemaan ja luottaako riittävästi toiseen osapuoleen.

Helena Saarikoski (2001) tuo esille omassa tutkimuksessaan tyttökuvan, jossa nuoria tyttöjä tulee suojella seksuaalisuudelta, sillä heidät nähdään seksiin taipuvaisina. Tyttöjen suojeleminen näyttäytyy erityisen seksipitoisena ja korostaa nimenomaan nuorisokuvan riskejä ja ongelmia. Erityisesti nuoret, murrosikäiset tytöt joutuvat seksuaalimoralisoinnin kohteeksi. Samalla, kun murrosikäisille pojille korostuu vapaus, tytöillä korostuu vastuu ja nimenomaan seksuaalisuudesta ja sen vaaroista. (Saarikoski 2001, 21, 233.)

Väestöliiton seksimittarin mukaan nuorten seksuaalikäyttäytymistä voidaan tarkastella muun muassa yhdyntöjen aloittamisiällä, yhdyntäpartnereiden lukumäärällä, ehkäisyn käytön toteutumisella, mutta myös esimerkiksi nuoren kokemien seksiin liittyvien tunteiden kautta (Väestöliiton seksimittari 2016, 1). Seksimittari on yksisivuinen kyselylomake, jossa käydään yksityiskohtaisesti läpi seksuaalikäyttäytymiseen liittyviä kysymyksiä. Lomakkeen avulla voidaan selvittää nuoren seksuaalista hyvinvointia. (Väestöliiton

seksimittari 2016.) Myös kyseinen seksimittari on rakennettu siten, että seksuaalikäyttäytyminen ei tarkoita pelkästään yhdyntää. Aihetta on tärkeää lähestyä monesta eri näkökulmasta.

Nuorten seksuaalikäyttäytymistä koskevia tutkimuksia on runsaasti ja omien havaintojeni mukaan tutkimukset keskittyvät erityisesti joko tyttöihin tai nuoriin yleisesti. Tämä tyttökeskeisyys voi johtua siitä, että tytöillä erityisesti raskaaksi tulemisen riski on todellinen ja uhkaa nuoren täysipainoista kehitystä. Tutkimukset osoittavat myös tyttöjen kokevan enemmän seksuaalista väkivaltaa kuin pojat. Aineistona näissä tutkimuksissa oli käytetty Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskyselyä. (Puusniekka ym. 2012, 20; Kuortti 2012, 34.) Tyttöjen sukukypsyys kehittyy poikia nopeammin ja sukupuolinen kypsyminen on yhteiskunnallisten muutosten ohessa yhteydessä seksuaalikäyttäytymiseen (Kuortti 2012, 32).

Falah Hassani (2010) nostaa esille tärkeyden tutkia teini-ikäisten seksuaalikäyttäytymistä isosta otoksesta, koska näin saadaan tarkkaa tilastollista analyysia määristä ja kokonaisvaltainen kuva tietynikäisten nuorten seksuaalikäyttäytymisestä. Laadullista tutkimusta, joka perustuu haastatteluihin, voi olla haastavaa toteuttaa aiheen arkaluontoisuuden vuoksi. Nuorille voi olla kiusallista vastata seksuaalikäyttäytymiseen liittyviin kysymyksiin haastatteluissa. Teini-ikäisten seksuaalikäyttäytymistä on tärkeää tutkia esimerkiksi siksi, että lapsiperheille suunnattuja palveluita voidaan kehittää ja ennaltaehkäistä teini-ikäisten raskauksia ja abortteja. (Falah-Hassani 2010, 66, 68.)

Nuoruus on herkkää aikaa, kun nuori opettelee aikuisuuteen liittyviä asioita. Murrosikäisen seksuaalikäyttäytymisessä on riskinsä, joilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. Murrosikäisenä raskaaksi tuleminen, sukupuolitaudit, seksuaalinen kaltoinkohtelu ovat todellisia uhkia nuoren kehittymiselle. Sosiaalisten taitojen kehittyessä murrosikäiselle on tavanomaista muodostaa ensimmäinen seurustelusuhde. Optimaalisessa seksuaalisessa kehityksessä opetellaan ensin solmimaan suhteita ja harjoitellaan yhdessäoloa ennen seksuaalista kanssakäymistä. Murrosikäisten parisuhteet voivat toimia hyvänä harjoitteluna kohti aikuisuuden parisuhteita, joissa seksuaalinen kanssakäyminen näyttäytyy isona osana normaaleja parisuhteita. Romanttisten tunteiden kokeminen murrosiässä

on normaalia seksuaalikehitystä, mutta murrosikäisten seksuaalikäyttäytymisen tutkimus keskittyy pitkälti siihen liittyviin huolenaiheisiin. (O'Sullivan ym. 2007, 100.)

Varhaisnuorten ja erityisesti tyttöjen kulttuuria verrattain paljon tutkinut Anna Anttila (2009) toteaa tyttöjen muodostavan fyysisiä seurustelusuhteita yläkoulun myöhemmillä luokilla. Varhaisia seurustelusuhteita kuitenkin muodostetaan jo aikaisemminkin aivan peruskoulun alaluokilla, vaikka fyysinen kontakti puuttuisi. Anttilan tutkimus koskee alaluokalla olevia tyttöjä. Näen myös 8.-luokkalaisten tyttöjen olevan varhaisnuorison ja alkavan murrosiän kynnyksellä. Näin ollen Anttilan ajatukset sopivat myös oman tutkimukseni kohderyhmään. Anttila toteaa lapsuustutkimusten sivuuttavan lasten rakkaudentunteet, vaikka erityisesti juuri tytöillä varhaiset rakkaudentunteet ovat voimakkaita ja myös harjoittelua aikuisuuden parisuhteille ja tytöille on ominaista kokea voimakkaita ihastumisen tunteita jo hyvinkin nuorena. Varhaisia rakkaudentunteita ja ihastumisia koetaan ilman, että niitä toteutettaisiin käytännössä. Anttila myös tuo esille varhaisnuoruuden olevan kiinnostava siirtymävaihe, koska siinä sekoittuvat lapsuus, nuoruus, aikuisuus, koti, koulu jne. Vanhempien malli siitä, kenen kanssa lapsen kuuluisi olla, ei enää yksin vaikuta lapseen. Käyttäytymiseen vaikuttavat suurenevissa määrin vertaisryhmän neuvotteluissa sovitut ja oikeiksi määritellyt valinnat ja toistot. (Anttila 2009, 46, 125–126.)

Anttilan (2009) väitöskirja on virkistävä poikkeus riskeihin keskittyvällä tyttöjen seksuaalikäyttäytymisen tutkimuskentällä, sillä Anttila näkee nuorten varhaiset ihastumisen tunteet ja parisuhdekokeilut tärkeänä osana kehitystä kohti aikuisuutta. Hänen näkökulmansa on positiivinen ja hän kritisoi aikuisten määrittelevän jopa liian pitkälle sen, mikä on lapsille ja nuorille sopivaa käytöstä ja mikä ei. Anttilan mukaan aikuiset varjelevat lapsia liian nopealta aikuisuudelta ja nuorten toivotaan kohdistavan rakkaudentunteet mieluummin esimerkiksi kaukasiin idoleihin ja lemmikkieläimiin kuin ikätovereihin. Aikuisista lähtöisin olevan viattomuuden suojeleminen kuitenkin vahvistaa aikuisten valta-asemaa lapsiin nähden ja ”kielletyt leikit” määritetään aikuisista käsin. Aikuiset peilaavat helposti omaa lapsuuttaan muodostaen ”ideaalilapsuuden”, joka ei kuitenkaan kohtaa todellisuuden kanssa. Jopa nuorten diskoja on lopetettu sen pelossa, että ne altistavat liian aikaiselle aikuisuudelle. Anttilan tutkimus kohdistui 7–13-vuotiaisiin (Anttila 2009,

13–14). Oma tutkimuskohteeni on 8.-luokkalaiset tytöt, jotka pääsääntöisesti ovat varhaisnuorten ja murrosikäisten rajatilassa. Koen tämän ikäisten seksuaalikäyttäytymisen erityisen kiinnostavaksi, koska he osaltaan kuuluvat vielä varhaisnuoriin mutta ovat myös murrosiän ensimmäisissä vuosissa. Kuitenkin voimme puhua lapsista ja tätä lapsuuden määritelmää tukee Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) lapsen oikeuksien yleissopimus, jonka mukaan lapsi on alle 18-vuotias (YK:n yleissopimus 1.artikla, 7).

Lapsuus on Anttilan (2004, 11) mukaan alisteisessa asemassa aikuisuuteen ja lapsuutta suojellaan aikuisuudelta kasvattajien määrittelemien arvojen ja määritelmien mukaisesti. Vaikka tarkoitus on hyvä, aikuiset määrittelevät, mikä on hyvää ja vahingollista lapsille, eivät lapset itse. (Anttila 2004, 11.) Lapsuutta halutaan suojella, mutta lapsille annetaan samalla vastuuta, joka voi olla myös ristiriitaista. Esimerkiksi nuorelle raskaudenkeskeyttäjälle annetaan täysi päätäntävalta, jatkaako raskautta vai ei. Raskaudesta tai sen keskeyttämisestä ei tarvitse edes kertoa vanhemmille tai huoltajille. Työkoemukseni naistenlinikalla osoitti tämän ristiriidan, jossa selvästi aikuisen suojelua tarvitseva nuori tyttö sai kannettavakseen suuren vastuun raskaudestaan.

2.2 Tyttöjen seksuaalisuus länsimaisessa kulttuurissa

Kasvu seksuaalisuuteen ja seksuaalikäyttäytymiseen ovat vahvasti yhteydessä kulttuurillisiin, sosiaalisiin ja persoonallisiin tekijöihin. Nuoren henkilökohtaisiin toimintamalleihin vaikuttavat yksilöllinen kehitys ja persoonallinen kasvu, jotka saavat vaikutteita kulttuurisista malleista. Seksuaalikäyttäytymiseen vaikuttavat esimerkiksi sukupuoliroolit, normit, vallitsevat arvot ja asenteet. Ihmiselle muodostuu myös niin sanottuja käsikirjoituksia eli skriptejä siitä, miten tietyissä tilanteissa toimitaan. Seksuaalikäyttäytymistä kohtaan on myös omat skriptit, jotka ohjaavat nuorta siihen, millaista on sopiva seksuaalikäyttäytyminen ja miten se ilmennee käytännössä. (Suvivuo 2012, 72.) Tavoiteltavat ja käytössä olevat käyttäytymismallit kumpuavat erilaisista arvoista ja käsityksistä elämän hallittavuudesta (Kuortti 2012, 115). Itseäni kiinnostaa erityisesti nuoren yksilöllisten ja sosiaalisten tekijöiden yhteys seksuaalikäyttäytymiseen ja tutkin niitä Kouluter-

veyskyselyn kautta. Kouluterveyskyselyn kysymysten kautta en pysty tutkimaan kulttuurin yhteyttä nuoren seksuaalikäyttäytymiseen. Kokonaisuuden hahmottamisessa on kuitenkin tärkeä ymmärtää kulttuurillisten tekijöiden vaikuttavan yksilöön.

Helena Saarikoski (1999, 107, 115–120) on tutkinut nuorten tyttöjen seksuaalisuutta länsimaisessa kulttuurissa. Se paradoksaalisuus, mikä tyttöjen seksuaalisuuteen liittyy, on romanttisen rakkauden diskurssi, mutta samalla seksuaalisuus on liitetty myös syyllisyyteen ja häpeään. Saarikoski on kerännyt tutkimusaineistonsa nuorten tyttöjen ja naisten vapaamuotoisista kirjallisista kertomuksista sekä haastatteluista. Vastaajat koostuvat 55 tytöstä ja naisesta, joista 21 vastaajaa oli 8.-luokkalaisia tyttöjä. Tutkimuksessa kerättiin kokemuksia murrosikään keskittyvästä ajanjaksosta, joita myös jo varttuneemmat naiset pääsivät muistelemaan. (Saarikoski 1999, 233.)

Tutkimuksen mukaan nuorten tyttöjen kohdalla korostuu jaottelu huoriin ja neitsyihin. Tyttökulttuurissa neitsyys ei välttämättä ole mikään vaalittava asia, mutta ensimmäiseen yhdyntäkertaan kytkeytyvät yhteisöllisesti opitut toiveet ja odotukset, jotka pitävät tytön edelleen puhtaana. Puhdasta seksi on tutkimuksen mukaan silloin, kun siihen kuuluu rakkaus ja se on osa vakituista parisuhdetta. Huoranleiman saamiseen ei tosin tarvita tietynlaista seksuaalikäyttäytymistä, vaan pelkkä tyttöys voi riittää leiman saamiseen. Huoranleiman saaneen tytön seksuaalisuus voi olla uhkaavaa ilman, että siihen liittyyi seksuaalikäyttäytymistä. (Saarikoski 1999, 115–120.)

Saarikosken (2001) mukaan tyttöjen maineessa juuri seksuaalisuudella on keskeinen merkitys. Maineen käsitteellä hallitaan ja rajoitetaan naisia ja naiseutta. Maineen käsite seksualisoi tytön koko käyttäytymisen ja tuottaa yhdenmukaisuuden paineita, sillä tyttöjä arvioidaan kaikessa tekemisessään seksuaaliolentona, toisin kuin poikia arvioidaan persoonallisuutena. Syy seksuaalistamiseen, siveellistämiseen ja puhtauteen löytyy kulttuurin historiasta, viktoriaanisesta perheideologiasta, jossa nainen näyttäytyy hyveellisenä äitihahmona. Saarikoski päätyy siihen, että huorittelun syytä on etsittävä huorittelijasta itsestään, siitä, mitä tyttö symbolisesti edustaa, ja koetusta naisen seksuaalisuuden uhkaavuudesta. Vähemmän merkityksellisiä seikkoja hänen mukaansa ovat tytön ominaisuudet, ulkonäkö, luonne tai käyttäytyminen. (Saarikoski 2001, 29–33.) Voidaan todeta, että myös tutkimukset syyllistyvät tyttöjen seksuaalistavan maineen luomiseen.

Sanna Aaltonen (2011) kirjoittaa tyttöjen maineen olevan analysoitu useimmissa tutkimuksissa heidän seksuaalisuutensa kautta. Analysointi on tehty heteroseksuaalisessa kontekstissa, mikä puolestaan vaikuttaa siihen, miten he näkevät itsensä seksuaalisina subjekteina ja myös vaikuttaa heidän kokemuksiinsa. (Aaltonen 2011, 270.)

Seksuaalisuus nähdään myös voimanlähteenä aikuisuudessa ja kulttuurimme tarjoaa näkemystä, jossa aktiivinen seksuaalikäyttäytyminen osoittaa elämän onnistumisesta. Vaikka tämä näkemys nähdään aikuisuuteen kuuluvaksi, kuitenkin myös nuorille kaupataan tätä näkemystä esimerkiksi vaatemuodin ja nuorisokulttuurin roolimallien kautta. (Kaltiala-Heino 2004, 62.) Saarikosken (1999) mukaan tyttöjen seksuaalisessa kasvatuksessa seksiä käsitellään korostaen ensisijaisesti sen vaaroja. Fyysisiä vaaroja ovat sukupuolitaudit, raskaus ja erityisesti hiv. Psykososiaalisia vaaroja ovat maineen menettämisen pelko, missä tytöt ovat vastuussa seksin moraalista. Seksi kuuluu rakkauteen ja vakituiseen suhteeseen. Sosiaalinen paine säätelee tytön seksuaalisen halun ilmaisemista ja sen tiedostamista. Tyttö voi vieraantua omasta seksuaalisuudestaan ja jopa menettää mahdollisuuden kontrolloida omaa seksuaalisuuttaan. Tämä osoittaa ristiriidan, joka nuorten tyttöjen seksuaalisuuteen liittyy. Kasvavalle tytölle voi olla vaikeaa olla oman seksuaalisuutensa suunnannäyttäjää, koska paine ulkoapäin näyttäytyy erittäin ristiriitaisena ja jopa painostavana. (Mt., 121.)

Marjo Kuortin ja Rita Jähin (2009) tutkimus nuorten tyttöjen seksikäyttäytymisen valinnoista ja niihin liittyvistä arvoista puoltavat Saarikosken tutkimusta siitä, miten seksi nähdään kuuluvaksi osana rakkautta ja parisuhdetta. Kuortin ja Jähin tutkimuksessa tytöt toivat esille kuitenkin myös näkemyksiä siitä, ettei seksiin aina liity tunteita ja neitsyydestä saatettiin tietoisesti haluta eroon ja päästä kohti aikuisuutta. Tutkijat pohtivat suomalaisen yhteiskunnan olevan nykyään aikaisempaa sallivampi naisten seksuaalisuutta kohtaan ja nostavat esille muutoksen mahdollisuuden, jossa nuorilla naisilla on myös entistä enemmän mahdollisuutta puhua omasta seksuaalisuudestaan. He tuovat esille, ettei tutkimuksessa maineen menettäminen tai sen säilyttäminen teemana nousut etusijalle vaikkakin ”huonoksi ihmiseksi” leimaantuminen koettiin pelottavana. Tämä voi Kuortin ja Jähin mielestä johtua siitä, ettei tutkimuksen aihepiiri keskittynyt maineen menettämisen ympärille. Vastuunkantaminen on erityisesti tyttöjen ja naisten harteilla puhuttaessa seksistä ja seksuaalisuudesta. Tytöt miettivät vastuuta laajasti ja

haluavat toimia vastuullisesti myös niissä tilanteissa, joissa ovat joutuneet ei-toivottuihin tilanteisiin. Tällöin he kantavat vastuun seurauksista. Kuortti ja Jähi nimeävät nämä etukäteisvastuun skriptiksi ja tilanteisiin ”joutumisen” skripteiksi. (Kuortti ym. 2009, 247–248, 250–251, 253.)

Se ristiriitaisuus, mikä erityisesti naisten seksuaalisuuteen kytkeytyy, kiteytyy romanttisen rakkauden diskurssiin, mutta myös syyllisyyteen ja häpeään. Mielikuva naisen seksuaalisuuden likaisuudesta on kulttuurisesti erittäin voimakas, ja siksikin mielikuvaa vastaan on erittäin vaikeaa taistella. Jos nuori tyttö leimataan sosiaalisen ympäristönsä toimesta, hän tuomitsee myös itse helposti itsensä kelvottomaksi rakkauteen. Likainen seksi on nimittäin ristiriidassa kulttuurisen rakkauskäsityksen kanssa. (Saarikoski 2001, 141, 145.) Länsimaalainen kulttuuri on ristiriitainen, mitä tulee tyttöjen seksuaalisuuteen, sillä toisaalta kulttuurimme puoltaa seksuaalista vapautta, toisaalta arvostaa seksuaalista puhtautta. Nuorille, kasvaville tytöille voi olla erittäin haastavaa etsiä omia rajojaan ja löytää rajoja seksuaalikäyttäytymiselle.

Sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevat käsitykset ovat sekä oman kulttuurin että yksilöllisen identiteetin muokkaamia. On tärkeää ottaa huomioon myös monikulttuurisuus, sillä Suomeen on muuttanut ihmisiä, joiden kulttuuriset juuret eroavat suomalaisen valtakulttuurin tavoista, arvoista ja normeista. Kahden erilaisen kulttuurin kohdatessa muokkaantuvat myös ihmisten sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevat käsitykset. Valitsevassa kulttuurissa ovat keskeiset arvot, kuten käsitykset ihmisoikeuksista, joita yhteiskunnassa asuvien odotetaan kunnioittavan. Valtiovallan ei kuitenkaan katsota olevan oikeutettu puuttuvan ihmisten omiin arvoihin. (Emas 2006, 77–78.) Suomi edustaa länsimaalaista kulttuuria ja on myös monikulttuurisuuden värittämää. Seksuaalisuutta koskevat skriptit eivät ole kiveen hakattuja normeja vaan saavat vaikutteita myös muista kulttuureista.

3 Ekologinen systeemiteoria

3.1 Ekologisen systeemiteorian sovellettavuus seksuaalikäyttäytymisessä

Päätin tehdä tutkimuksen 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymisestä. Olen valinnut tutkimukselleni teoreettiseksi viitekehukseksi ekologisen systeemiteorian. Pohiessani viitekehystä ja näkökulmaa tutkimukselleni löysin Dexter Voisin ym. (2006) tieteellisen artikkelin, joka käsitteli teini-ikäisten tyttöjen seksuaalista riskikäyttäytymistä. Artikkelin avasi myös minulle mahdollisuuden käyttää omassa tutkimuksessani ekologisen systeemiteorian viitekehystä. Seksuaalikäyttäytymisen tutkimukset osoittavat ympäristöllä olevan suuri merkitys yksilön käyttäytymiseen ja valintoihin. Ymmärsin, että ekologisella systeemiteorialla pääsen tarkastelemaan nuoren lähiympäristöjä ja niiden yhteyttä seksuaalikäyttäytymiseen. Ekologisessa systeemiteoriassa yksilöä tarkastellaan osana hänen ympäristöään, jossa ihmisellä ja ympäristöllä on keskinäinen riippuvuus (Gitterman & German 2008, 51). Urie Bronfenbrenner on kehittänyt ekologisen systeemiteorian, jota hän työsti eteenpäin aina vuodesta 1979 lähtien. Ympäristö muodostuu ekologisen systeemiteorian mukaan erilaisista systeemeistä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Nämä ovat mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemi sekä myöhemmin esille nostettu kronosysteemi.

Ekologinen systeemiteoria painottaa yksilön, käyttäytymisen ja ympäristön keskinäisiä suhteita ja riippuvuutta. Bronfenbrenner (2002, 222) viittaa ekologiseen systeemiin analyysissään ihmisen kehittämisestä. Omassa tutkimuksessani tutkin teini-ikäisiä tyttöjä, joiden kehitys on eri vaiheessa kuin pienen lapsen kehitys. Nuoriin, aikuistuviin tyttöihin ympäristön vaikutukset ovat erilaiset kuin esimerkiksi pienen kehittyvän taaperoikäisen. Riittakerttu Kaltiala-Heino (2004, 61) kirjoittaa keskinuoren ihmissuhteiden luonteen muuttuvan kokonaisvaltaisesti. Lapsuuden ajan riippuvuus vanhemmista vähenee. Ikätovereiden, idoleiden ja muiden aikuisten merkitys nuoren arvomaailman muokkaajina korostuu ja puolestaan suhde omiin vanhempiin muuttuu toisenlaiseksi.

Mikrosysteemillä tarkoitetaan toimintojen, roolien ja henkilöiden välisten suhteiden kokonaisuutta, jonka kehittyvä yksilö kokee tietyssä konkreettisesti, tietynlaiset fyysiset

ja aineelliset piirteet omaavassa ympäristössä. Bronfenbrennerillä mikrosysteemejä ovat esimerkiksi koti ja koululuokka. Myöhemmin hän on lisännyt alkuperäiseen mikrosysteemiinsä yksilöt persoonallisuuksineen ja temperamentteineen. (Bronfenbrenner 1979, 3; Bronfenbrenner 2002, 263–264.) Ympäristö, jossa nuori elää vaikuttaa häneen ja niihin valintoihin, joita hän käyttäytymisessään tekee. On kuitenkin tärkeää tiedostaa vaikutuksen olevan vuorovaikutteista, eli myös nuori vaikuttaa lähiympäristöönsä.

Mesotaso käsittää yksittäisten mikrotasojen vuorovaikutuksen. Lapsi aloittaa koulun ja kohtaa siis kodin lisäksi toisen mikrosysteemin. Mesosysteemillä on vaikutusta yksilön kehitykseen aivan kuten myös yksittäisillä mikrosysteemeillä. Tällaista vuorovaikutusta voidaan havainnollistaa esimerkiksi lapsen lukemaan oppimisessa. Lapsen kyky oppia lukemaan ei ole riippuvainen pelkästään opetuksen tasosta vaan myös kodin ja koulun välisistä suhteista. (Bronfenbrenner 1979, 3.) Toisin sanoen se, kuinka hyvin lapsi oppii koulussa, riippuu myös kodin olosuhteista ja koulun ja kodin välisestä vuorovaikutuksesta tukea lasta oppimisessa. Lapsen näkökulmasta olennaista on se, kuinka samankaltaisesti tai erisuuntaisesti eri mikrosysteemeissä toimitaan. Ekologinen systeemiteoria on vaikuttanut ja ollut pohjana, ei vain lapsen kehityksessä ja sosiaalistumisen tarkastelussa, vaan yleisemminkin, kun on oltu kiinnostuneita ympäristön vaikutuksesta yksilön käyttäytymiseen ja toimintaan. Ekologinen systeemiteoria antaa omalle tutkimukselleni mahdollisuuden tutkia ympäristön vaikutuksia nuoren seksuaalikäyttäytymiseen.

Nuori on myös osa eksosysteemiä, joka pitää sisällään useita mesoyhteisöjä. Perinteinen esimerkki (ks. Härkönen 2008) eksosysteemistä lapsen kohdalla on vanhempien työ (työaika ja työnluonne) sekä koulun organisaatiot, koska ne luovat edellytyksiä lapsen toimimiselle mikrosysteemeissä. Yhteiskunnan arvot, kulttuuri ja uskomukset yhdessä yksilön mikro-, meso- ja eksosysteemiin kuuluvien asioiden kanssa muodostavat makrosysteemin. (Healy 2014, 124; Voisin ym. 2006, 72; Härkönen 2008, 21–39.)

Ekosysteemillä tarkoitetaan niitä systeemejä, joissa yksilö ei ole suoraan osallisena, vaan nämä laajemmat systeemit vaikuttavat yksilöön välillisesti. Esimerkiksi lapsen vanhempien työolosuhteet vaikuttavat välillisesti lapseen. (Puroila & Karila 2001, 209.) Meso- ja eksosysteemille on yhteistä se, että ne käsittelevät kahden tai useamman ym-

päristön välisiä suhteita. Sama henkilö osallistuu useaan eri ympäristöön ja näiden ympäristöjen välinen vuorovaikutus muodostaa oman järjestelmänsä. (Bronfenbrenner 2002, 275–276.) Mesosysteemi voi vaikuttaa nuoreen esimerkiksi hänen vanhempien kokemusten kautta. Jos vanhemmilla on huonoja kokemuksia omasta työstänsä ja työoloista, kokemukset voivat välittyä nuorelle negatiivisena kuvana tietyistä ammateista tai työelämästä ylipäänsä. Jos taas vanhemmat painottavat nuorelle koulutuksen tärkeyttä ja positiivisten kokemusten esilletuomista työelämästä, tämä voi vahvistaa nuoren käsitystä opiskelujen kannattavuudesta ja ammatillisten tavoitteiden saavuttamista. Eksosysteemissä nuori ei voi itse vaikuttaa vanhempien työolosuhteisiin. Vanhemmat voivat olla esimerkiksi stressaantuneita kireästä ilmapiiristä työpaikallaan ja tämä stressi voi näyttäytyä kotona nuoren huomioimisen laiminlyöntinä. Nuori puolestaan voi kokea, etteivät vanhemmat ole hänestä kiinnostuneita.

Makrosysteemillä tarkoitetaan sitä kulttuuria ja alakulttuuria, jossa yksilö elää. Makrosysteemi koostuu mikro-, meso- ja eksojärjestelmien muodostelmasta, missä huomio keskittyy kunkin systeemin kehitystä edesauttaviin muotoihin, kuten voimavarat, vaarat, mahdollisuusrakenteet ja vuorovaikutus. Makrosysteemiä voidaan pitää tietyn kulttuurin, alakulttuurin tai muun sosiaalisen yhdistymän yhteiskunnallisena jäljennöksenä ja eräänlaisena kattosysteeminä. Esimerkiksi sukupolvelta toiselle siirtyvät käyttäytymis- ja käsitysmallit ja erilaiset arvot sisältyivät makrosysteemiin. (Bronfenbrenner 2002, 265–266.) Seksuaalikäyttäytymiseen liittyen makrotasolla voidaan tarkastella kulttuurilista asennetta naisten seksuaalisuutta kohtaan. Millainen on esimerkiksi siveellisen naisen malli ja minkälainen seksuaalikäyttäytyminen katsotaan hyväksyttävänä alaikäisillä tytöillä? Asenteet ovat alati muuttuvia ja se, mikä on aikaisemmin katsottu olevan paheellista käyttäytymistä naiselle, voi nykypäivänä olla jo täysin hyväksyttävää. Nykypäivänä nainen voi vapaammin tuoda esille omaa seksuaalisuuttansa verrattuna aikaan sukupolvi tai pari sukupolvea taaksepäin.

Voisin ym. (2006) tutkimuksessa tutkittiin teini-ikäisten riskikäyttäytymistä ja tutkimusjoukkona oli 280 seksuaalisesti aktiivista sukupuolitaudin saanutta teini-ikäistä tyttöä. Tutkimuksen mukaan riskitekijöitä sukupuolitaudeille olivat muun muassa nuoren riskialttiit asenteet seksuaalikäyttäytymistä kohtaan, mielialamuutokset ja päihteiden-

käyttö, jotka olivat mikrojärjestelmään kuuluvia tekijöitä. Mesosysteemiin kuuluvia tekijöitä, joilla voidaan suojella teini-ikäistä tyttöä seksuaalirikikäyttäytymiseltä, olivat muun muassa vanhempien ohjaus sekä vanhempien tietoisuus siitä, missä ja kenen kanssa nuori viettää aikaa. Myös ystävillä oli tutkimuksen mukaan suuri merkitys nuoren seksuaalikäyttäytymiselle. Jos teini-ikäisellä tytöllä oli käsitys, että ystävillä oli seksuaalista riskikäyttäytymistä, tämä lisäsi myös asianosaisen omaa riskikäyttäytymisen mahdollisuutta. Makrosysteemiin kuuluvia tekijöitä tutkimuksessa olivat muun muassa sukupuoliroolit ja niitä voitiin selittää sosiaalisilla skripteillä, eli käyttäytymismalleilla, jotka vallitsivat siinä kulttuurissa missä nuori eli ja oli osallisena. Myös rodulla, etnisellä taustalla ja sosioekonomisella statuksella oli merkitystä. (Voisin ym. 2006, 72–74.)

Voisin ym. (2006) tutkimus antoi minulle eväitä tutkia myös Kouluterveyskyselyn avulla seksuaalikäyttäytymistä, koska Kouluterveyskyselyssä on kysymyksiä elämän eri osa-alueilta ja tämä mahdollistaa ekologisen systeemiteorian viitekehyksen hyödyntämistä. Etukäteen valmiiksi laaditut kysymykset Kouluterveyskyselyssä tuovat reunaehdotja omalle tarkastelulleni ja näiden kysymyksien avulla en pysty esimerkiksi tutkimaan makrojärjestelmään kuuluvia tekijöitä, kuten yhteiskunnan vaikutusta nuoren käyttäytymiseen. En myöskään halunnut ottaa näkökulmaksi riskilähtöisyyttä, koska seksuaalikäyttäytyminen on muutakin kuin sukupuoliyhdyntää. Seksuaalisuus on luonnollinen osa ihmisyyttä ja tyttöjen seksuaalisuutta tarkastellaan tutkimuksissa usein riskilähtöisistä lähtökohdista. Haluan tutkia tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä riskinäkökulmaa laajemmin ja ottaa huomioon erilaisia tekijöitä, jotka ovat yhteydessä tyttöjen seksuaalikäyttäytymiseen. Kouluterveyskysely perustuu nuoren omiin kokemuksiin, jotka antavat tutkijalle paljon arvokasta tietoa.

3.2 Ekologisen systeemiteorian soveltaminen eri yhteyksissä

Ekologista systeemiteoriaa on hyödynnetty monin eri tavoin erilaisten asioiden tarkasteluun. Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria on alun perin ollut kiinnostunut lapsen kehityksestä ja ympäristön vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Kaikki tutkimus ei ole kuitenkaan kohdistunut lapsen kehityksen tutkimukseen. Anna-Maija Puroila ja Kirsti

Karila (2001, 220) kirjoittavat Bronfenbrennerin ekologisen kehitysteorian olevan käytetty myös muissakin tutkimuksissa kuin varhaiskasvatuksessa ja lapsen kehitykseen keskittyvässä tutkimuksessa. Ekologinen systeemiteoria on alkanut muuntua alkuperäisestä tarkoituksesta enemmän yleiseksi teoreettiseksi jäsentäjäksi, jonka lähtökohdista tutkimusta tehdään. Tutkijan tulisikin luoda merkitys teoriasta omaan tutkimukseensa ja kirjoittaa se auki. (Puroila & Karila 2001, 220.) Ekologinen systeemiteoria antaa mahdollisuuden tutkia ja tarkastella yksilöä missä tahansa elämänvaiheessa, sillä ihminen kehittyy koko elämänsä ajan ja ympäristö vaikuttaa yksilöön läpi elämän.

Alex Gittermann ja Carel B. Germain (2008) ovat keskittyneet ekologisessa systeemiteoriassa itse ekologiaan, siihen ympäristöön, missä yksilö elää. Ekologisessa systeemiteoreettisessa tarkastellaan yksilöä sen fyysisessä, sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä. Fyysinen ympäristö pitää sisällään luonnollisen elintilan ja sosiaalinen ympäristö käsittää muun muassa perheen ja ystävät. Kulttuuri on osa ympäristöä ja osa ihmistä ja se ilmenee ihmisen arvoissa, uskomuksissa, kielessä ja normeissa. Kulttuurinen ympäristö vaikuttaa siihen, miten ihminen jäsentää oman käyttäytymisen ja käsittää oman maailmankatsomuksensa. Ympäristön ja yksilön välinen suhde on vuorovaikutuksellinen ja siinä sekä yksilö että ympäristö muokkaavat ja vaikuttavat toisiinsa. (Gitterman & Germain 2008, 51–52.) Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian ymmärtämisessä Gittermanin ja Germainin ekologinen ajattelu auttaa havainnoimaan mikro-, meso-, ekso- ja makrojärjestelmiä. Ekologinen ajattelu ei rajoitu pelkästään lapsen kehitykseen ja vuorovaikutukseen ympäristön välillä. Ekologista systeemiteoriaa voidaan hyödyntää koko yksilön elinkaaren aikana, jolloin tuotetaan ymmärrystä siitä, että yksilön toiminta ja käyttäytyminen eivät ole riippuvaisia vain yksilöön itseensä liittyvistä tekijöistä vaan myös ympäristö vaikuttaa yksilön käyttäytymiseen ja toimintaan. Näin ollen myös nuoren valintoihin seksuaalikäyttäytymisessä vaikuttaa ympäristö, jossa nuori elää.

Karen Healy (2005, 125) soveltaa Urie Bronfenbrennerin ekologista systeemiteoriaa perhelähtöisessä sosiaalityössä ympyräkuvion avulla, jonka hän on nimennyt ekokartaksi. Ekokartta on otettu käyttöön käytännöntyövälineenä, jonka avulla on opittu näkemään verkostot merkittävänä osana perhelähtöisessä työssä. Ekologisen systeemiteorian soveltamisen kautta on oivallettu verkostojen merkitys perheiden kanssa työskentelyssä.

Pirjo Somerkivi (2000) puolestaan soveltaa Bronfenbrennerin (1979) ekologista systeemiteoriaa aikuisen yksilön kuntoutumisen tarkastelussa. Aikuinen yksilö aktiivisesti vaikuttaa ympäristöönsä ja ympäristöjen eri verkostot vaikuttavat vastavuoroisesti sekä yksilöön että toisiinsa. (Somerkivi 2000, 16–17.) Ekologisen systeemiteorian avulla jäsenetään kuntoutuksen prosessia ja kuntoutujan selviytymistä, jossa tarkoituksena on edesauttaa kuntoutuksen onnistumista lisäämällä ymmärrystä ympäristön verkostojen tärkeydestä. Vaikka Bronfenbrennerin teoria onkin lähtökohtaisesti kehitysteoria, jossa kehittyvä lapsi nähdään aktiivisena yksilönä, joka on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, teoriaa voidaan soveltaa kaiken ikäisiin yksilöihin. Jokainen yksilö on ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa, iästä riippumatta.

Aila Järvikoski ja Kristiina Härkäpää (2011, 79–80) soveltavat systeemitasoajattelua kuvattaessaan sairastumista ja sairausprosessin etenemiseen vaikuttavia tekijöitä tasojen kerroksisuuden avulla. Kerrosten vuorovaikutuksellisuus vaikuttaa yksilön terveyteen, jossa makrotaso kuvaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön liittyviä tekijöitä. Seuraavat kerrokset; meso-, - eksotaso kuvaavat työ- ja elinolosuhteita, joihin vaikuttavat rakenteelliset tekijät kuten koulutus ja taloudelliset resurssit. Mikrotasolla kuvataan yksilön elintapoja ja elämäntapaa. Yksilötasolla tarkastellaan yksilön henkilökohtaisia ominaisuuksia ja biologista perimää. Kerroksisuudella halutaan kuvata kerrosten olevan vuorovaikutuksessa keskenään, toisiinsa yhteydessä. Uloimmat kerrokset vaikuttavat sisimpiin kerrokseen eli siihen, miten tilanteen siellä ovat. Myös sisemmät kerrokset vaikuttavat uloimpiin kerrokseen. Aktiivisina toimijoina ihmiset voivat vaikuttaa olosuhteisiinsa, yhteisöihin ja jopa yhteiskuntaan.

Omassa tutkimuksessani sovellan ekologista systeemiteoriaa teini-ikäisen tytön lähtökohdista ajatellen. Kouluterveyskysely antaa mahdollisuuden tutkia 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä heidän sosiaalisessa ympäristössään. Olen tutustunut Kouluterveyskyselyyn ja tehnyt valintoja, mitä asioita haluan nostaa eri systeemeistä ja tuoda ne näkyviksi. Yksilöön liittyviä asioita tutkin niiden kysymysten avulla, jotka kuvaavat muun muassa asenteita päihteitä kohtaan, koulumenestystä, huumeiden käyttöä ja pyöräilykypärän yleisyyttä 8.-luokkalaisten tyttöjen keskuudessa. Mikrosysteemissä tutkin 8.-luokkalaisten lähipiiriä. Kouluterveyskyselyn kysymykset käsittelevät kysymyksiä kahdenvälisistä suhteista lapsen ja vanhemman välillä, lapsen ja opettajan välillä sekä

kysymyksiä vertaissuhteista. Mesosysteemiä tarkastelen muun muassa kysyttäessä, tuntevatko vanhemmat lapsen kaverit, tietävätkö vanhemmat missä nuori viettää viikonloppunsa sekä kokeeko nuori läheisen ihmisen käyttävän liikaa alkoholia. Eksosysteemiä tutkin niiden kysymysten kautta, joissa kysytään, kuinka helpoksi nuori kokee pääsyn terveydenhoitajan, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle. Kysymykset, joissa kysytään nuorten kokemuksia päihteiden ja huumeiden ostamisen helppoudesta, mahdollistavat eksosysteemin tarkastelun. Makrotasolle en Kouluterveyskyselyn avulla pääse, mutta tärkeää on tiedostaa muun muassa yhteiskunnallisten arvojen ja kulttuurin olevan yhteydessä nuoren arvomaailmaan. Haluan gradullani tuottaa tietoa erilaisista vastaajien ryhmistä, jotka kertovat lukijalle siitä, miten seksuaalikäyttäytymisen ja seksuaaliterveystietämyksen erot ovat sidoksissa nuoren ja hänen ympäristön välisissä suhteissa.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimuskysymykset ja aineistona Kouluterveyskysely

Tutkin 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä ja ympäristön ja yksilön välisen vuorovaikutuksen yhteyttä seksuaalikäyttäytymiseen. Tutkin myös sitä, millainen seksuaaliterveystietämys 8.-luokkalaisilla tytöillä on. Tutkimustehtäväni muodostuu neljästä tutkimuskysymyksestä:

1. Millaista on 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen?
2. Millaisia ryhmiä löytyy 8.-luokkalaisten tyttöjen keskuudesta seksuaalikäyttäytymisen suhteen?
3. Miten seksuaaliterveystietämys eroaa eri ryhmien kesken?
4. Miten seksuaalikäyttäytyminen on sidoksissa 8.-luokkalaiseen itseensä ja hänen sosiaaliseen ympäristöönsä liittyviin asioihin?

Käytän tutkimusmenetelminä kvantitatiivisia menetelmiä, koska pystyn hyödyntämään valmista jo kerättyä aineistoa Kouluterveyskyselyä. Koen myös, että seksuaalikäyttäytymisestä olisi ollut vaikeampaa tehdä laadullista haastatteluihin perustuvaa tutkimusta, koska kyseessä on sensitiivinen aihe ja tutkimuksen kohteena alaikäiset. Seksuaalikäyttäytyminen kiinnosti minua aiheena jo lähtökohtaisesti ja halusin tutkia erityisesti teiniikäisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä. Kouluterveyskysely antoi minulle oivan mahdollisuuden päästä tutkimaan tätä sensitiivistä aihetta. Jos olisin valinnut laadullisen tutkimuksen, olisi minun pitänyt haastatella kohderyhmään sopivia nuoria tyttöjä. Kouluterveyskyselyssä on kysytty laajasti seksuaalikäyttäytymiseen liittyviä kysymyksiä, jotka mahdollistivat mahdollisuuteni käyttää Kouluterveyskyselyä graduni aineistona.

Olen rajannut tutkimuskohteeni 8.-luokkalaisiin tyttöihin, koska tuohon ikäryhmään kuuluvat tytöt ovat vielä lapsuuden ja varhaisteini-ikäisen kynnyksellä. Tutkimuksessani en tee vertailevaa tutkimusta ja tämän vuoksi olen jättänyt ammattikoululaiset ja lukiolaiset pois. Olen kiinnostunut juuri 8.-luokkalaisista ja tarkoituksella on jätetty myös 9.-luokkalaiset tytöt pois. Seksuaalikäyttäytymisessä jo yksi vuosiluokka voi olla merkityk-

sellinen. Kouluterveyskyselyssä vuodelta 2013 on laaja kysymysalue seksuaaliterveydestä ja seksuaalikäyttäytymisestä ja tämän vuoksi olen valinnut tarkasteltavaksi juuri vuoden 2013 (liite xx).

Opintojeni alussa pidin lähes itsestään selvyytenä, että tulen tekemään kvalitatiivisen pro gradu -tutkielman. Kuvittelin kvantitatiivisen gradun tekoon tarvittavan matemaattista osaamista. Raine Valli (2015, 9) kumoaa ajattelutapani, sillä hän kirjoittaa, ettei kvantitatiivisen tutkimuksen tekemiseen tarvita matemaattista osaamista vaan nykypäivän tietokoneohjelmat hoitavat laskemisen puolestamme. Voimme keskittyä tutkimuksen tekemiseen ja tuloksien analysoimiseen.

Kouluterveyskyselyllä kerätään tietoa peruskoululaisten, lukiolaisten ja ammattikoululaisten terveydestä, hyvinvoinnista, osallisuudesta, opiskelusta ja koulunkäynnistä sekä opiskeluhollosta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015). Pro gradu -tutkielman teoreettista viitekehystä ajatellen Kouluterveyskysely antaa minulle loistavan mahdollisuuden tutkia 8.-luokkalaisten tyttöjen läheisverkostoa ja nuorta osana ympäristöään laaja-alaisen kysymyksien ansiosta.

Vuoden 2013 Kouluterveyskysely soveltui parhaiten aineistoksi, koska tuona vuonna kysely on toteutettu ensimmäistä kertaa yhtä aikaa koko maassa (Luopa ym. 2014, 9). Tutkin koko Suomen 8.-luokkalaisten tyttöjä ja tämän vuoksi valitsin aineistoksi vuoden 2013 Kouluterveyskyselyn.

4.2 Aineiston analyysi

Pertti Jokivuori ja Risto Hietala (2007, 23) kirjoittavat tutkimusongelman määrittelevän sopivan aineiston ja analyysimenetelmän. Koen kvantitatiivisen menetelmän soveltuvan omaan tutkimukseeni kaikista parhaiten. Tutkimukseni pohjalla on ekologinen systeemitheoria, joten tarvitsen tietoa laaja-alaisesti myös muilta osa-alueilta. Koen myös, että seksuaalikäyttäytymisestä olisi ollut vaikeampaa tehdä laadullista haastatteluihin perustuvaa tutkimusta, koska kyseessä on sensitiivinen aihe ja tutkimuksen kohteena alaikäiset.

Ekologista systeemiteoriaa ei sellaisenaan voi mitata vaan tutkijana minun täytyy löytää valmiiksi laaditusta aineistosta sellaiset muuttujat, joita pystyn tarkastelemaan ekologisteen systeemiteoriaan nojaten. Etsin siis kyselylomakkeesta (liite xx) tutkimukseeni sopivimmat kysymykset, joilla pystyin tarkastelemaan esimerkiksi yksilöön liittyviä asioita. Näin laajaa aineistoa olisi mahdoton kerätä kvalitatiivisin menetelmin. Kouluterveyskyselyssä oli vuonna 2013 vastaajina 8.-luokkalaisia tyttöjä 24 341. Nämä jokainen vastaaja kuuluu myös analyysini kohteena olevan aineistoni vastaajaryhmään. Määrällisesti yli 20 tuhatta vastaajaa on erittäin paljon ja antaa tutkijalle mahdollisuuden tehdä tuloista johtopäätöksiä. Jos minulla olisi ollut vaikka 20 vastaajaa, jotka olisin haastatellut ja analysoinut aineiston kvalitatiivisin menetelmin, en olisi pystynyt tekemään ryhmävertailuja. Olisin voinut tehdä vain yksittäisiä havaintoja, jotka eivät olisi kokonaisuuden kannalta olleet niin kiinnostavia ja yleistettävissä olevia.

Aluksi ajattelin, että sosiaalityön tutkimuksiin soveltuvat kvalitatiiviset menetelmät kaikkein parhaiten. Opintoihin kuuluvat tilastolliset menetelmäkurssit kuitenkin haastoivat tämän näkemystäni. Suhtauduin kursseihin välttämättöminä pahoina, jotka on pakko suorittaa. Huomasin kuitenkin, miten mielenkiintoinen maailma avautuu, kun opettelee täysin uudenlaista tapaa tehdä tutkimusta ja oppii SPSS-ohjelman käyttöä.

Lauri Nummenmaa (2009, 14) toteaa tilastollisten menetelmien soveltuvan kaikkiin tieteenaloihin. Pertti Töttö (2001, 312–313) esittää puolestaan kritiikkiä sosiaalityölle tieteenalana siitä, että kvantitatiivisia tutkimuksia tehdään liian vähän. Hän toteaa sosiaalityön tutkimuksen Suomessa keskittyvän laadulliseen tutkimukseen. Hän painottaa kvantitatiivisten tutkimusmenetelmien soveltuvan myös sosiaalitieteellisten ilmiöiden tutkimiseen. Mikä siis minua estäisi tarttumasta haasteeseen ja lähteä kohti itselle vie raampaa ja haastavampaa tutkimusmenetelmää? Olenhan opiskelijana tullut oppimaan uusia asioita ja kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät kuuluvat ehdottomasti näihin. Raine Valli (2015, 18) kirjoittaa osuvasti, miten tutkijan tulisi suhtautua tutkimuskohteeseen avoimin mielin, eikä rajata etukäteen joko kvalitatiiviseksi tai kvantitatiiviseksi.

Tutkimusmenetelmää valittaessa on tärkeää miettiä myös teoreettista viitekehystä, minkä pohjalle tutkimus pohjautuu. Vuoropuhelu käytössä olevan aineiston ja teoreettiskäsitteellisen viitekehysten kanssa on yhtä tärkeää kuin itse menetelmän ja aineiston

tuntemus. Aineistoa ja siitä saatuja havaintoja käsitellään ja jäsennetään teoreettisen viitekehyksen pohjalta. (Jokivuori & Hietala 2007, 207.)

Jaan vastaajat erilaisiin ryhmiin seksuaalikäyttäytymisen perusteella. Ryhmät olen muodostanut ryhmittelyanalyysin avulla. Ryhmittelyanalyysin tarkoitus on ryhmittää tutkittavia kohteita siten, että ryhmän sisäiset erot ryhmittelyssä käytettyjen muuttujien suhteen olisivat mahdollisimman pienet. Ryhmien välisten erojen tulisi sen sijaan olla mahdollisimman suuret. Tarkoituksena on löytää havaintoja, jotka ovat toistensa kaltaisia. Ryhmittelyanalyysissa ryhmiä ei ole valmiiksi muodostettu vaan ne pitää etsiä. (Toivonen 1999, 341; Nummenmaa 2009, 428.)

Ryhmät muodostettuani ja nimettyäni pystyin tutkimaan kunkin ryhmän vastauksia eri aihepiireistä ristiintaulukoinnin avulla. Ristiintaulukoinnin avulla voidaan kuvata muuttujien yhteyksiä selvästi ja havainnollisesti (Alkula ym. 2002, 175). Ristiintaulukoiden avulla teen ryhmävertailuja. Ristiintaulukoinnin avulla näen, miten eri ryhmiin kuuluvat ovat vastanneet eri kysymyksiin. Kouluterveyskyselyssä oli esimerkiksi vuonna 2013 kymmenen kysymystä seksuaaliterveydestä. Tarkastelin jokaista seksuaaliterveyskysymystä ristiintaulukoinnin avulla ja sain tietoa, miten eri ryhmät eroavat toisistaan.

Kouluterveyskyselyssä on useita samaan aihealueeseen liittyviä kysymyksiä. Tutkin faktorianalyysin avulla, onko niihin liittyviä muuttujia järkevää tiivistää summamuuttujiksi. Faktorianalyysi on psykologi Charles Spearmanin kehittämä menetelmä. Spearman tutki älykkyyttä ja pani merkille, että älykkyyks koostuu yhdestä yleisulottuvuudesta ja useista erityisulottuvuuksista. Hän halusi löytää yleisfaktorin ja näin hän alkoi kehittää faktorianalyysia. Faktorianalyysi on nykyään helppo toteuttaa tilastollisen ohjelman avulla, mutta se vaatii tutkijalta teoreettista harkintaa huomattavasti enemmän kuin miltä se saattaa vaikuttaa.

Raine Valli (2015, 121–122, 127) kirjoittaa faktorianalyysista menetelmänä, joka näyttää niitä ominaisuuksia, jotka liittyvät johonkin aiheeseen. Esimerkkinä hän käyttää sosiaalisuutta, jota ei aina voi mitata yksittäisellä kysymyksellä. Tällöin pyritään löytämään niitä ominaisuuksia, jotka liittyvät sosiaalisuuteen.

Jokivuori ja Hietala (2007, 112) täsmentävät vielä faktorianalyysin olevan yleensä väli-vaihe ja apuväline, josta analyysia jatketaan summamuuttujien avulla. Nummenmaa (2009, 161–162) kirjoittaa summamuuttujien käytöstä tarkasti vaihe vaiheelta. Alkuperäiset muuttujat yhdistetään ja useat muuttujat, joilla on samankaltaisia ominaisuuksia sisältämä tieto, tiivistetään yhdeksi muuttujaksi. Joko näiden muuttujien havaintoarvot lasketaan yhteen tai muuttujien havaintoarvoista lasketaan keskiarvot. Summamuuttujia muodostaessa on tärkeää, että ne muuttujat, jotka yhdistetään mittaavat samaa ominaisuutta. Summamuuttujia kannattaa tutkimuksessa käyttää, jos muuttujat selvästi mittaavat samaa ominaisuutta ja yksittäisten muuttujien tarkasteleminen ei ole mielekäästä. Olen koonnut summamuuttujan Kouluterveyskyselyn kysymyksestä 63, jossa kysytään vastaajan käsityksiä siitä, mitkä päihteidenkäyttöön liittyvät asiat ovat hyväksyttäviä ja mitkä puolestaan eivät. Vastaaja on vastannut joko kyllä tai ei jokaiseen näistä väittämistä hyväksyykö hän vai eikö hän hyväksy kyseistä asiaa. Päihdemyönteisyys summamuuttuja sisältää tiedon, kuinka moni näistä kuudesta väittämästä on vastaajan mielestä hyväksyttävää. Väittämät ovat: Tupakointi silloin tällöin (kysymys 63,1), 10 tai useamman savukkeen poltto päivässä (kysymys 63,2), parin alkoholiannoksen juominen muutaman kerran viikossa (kysymys 63,3), humala kerran viikossa (kysymys 63,4), marihuanan polttaminen silloin tällöin (kysymys 63,5), marihuanan polttaminen säännöllisesti (kysymys 63,6).

Pro gradu -tutkielmassani tutkin eri vastaajaryhmien eroavaisuuksia eri systeemeissä. Etsin sopivia kysymyksiä, jotka liittyvät yksilöön mikro-, meso- ja eksotasoilla. Makrotasolle en Kouluterveyskyselyn avulla pääse. Olen joutunut tekemään paljon töitä sen eteen, että löytäisin sopivat kysymykset esitettäväksi graduuni, jotka kuvastaisivat riittävän hyvin tutkimukseni aihetta. Olen siksi tiivistänyt myös tietoa summamuuttujien ja faktorianalyysin avulla. Käytän taulukoita havainnollistamaan tuloksia. Yhdessä taulukossa on paljon tietoa ja lukijan on tärkeä nähdä tieto mahdollisimman vaivattomasti. Kuitenkin yhden kuvaesitystavan olen graduuni päättänyt ottaa, nimittäin boxplot-kuvan.

4.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkija kiinnostuu mieluisasta aiheesta, jota haluaa tutkia. Tutkimuksen taustalla on uteliaisuus ja myös tiedonjano, joiden avulla halutaan selvittää ilmiöitä ja lisätä tietoisuutta eri asioista. Olli Mäkinen (2006) pohtii, voiko kaikkia mahdollisia keinoja käyttää halutessaan saada selville tärkeitä faktoja sosiaalitieteissä ja psykologiassa. Mäkinen nostaa esille tutkimukseen liittyvän tutkimusetiikan, jossa on kyse tutkimuksen päämääriin liittyvästä moraalista ja siitä, millä keinoilla tutkimuksen tavoitteet pyritään saavuttamaan. Moraalin määrittely on kuitenkin vaikeaa ja se, miten sitä voidaan ylläpitää tai miten sitä pitäisi ylläpitää. Ihmisten moraalinen käyttäytyminen ja sen perusteita koskeva tutkimus on etiikkaa. Moraali tarkoittaa yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisidonnaisia käsityksiä hyvästä ja pahasta sekä oikeasta ja väärästä. Jotta voi olla moraalialue, yksilön on pitänyt sisäistää nämä käsitykset. (Mäkinen 2006, 9–11.)

Tutkin alaikäisiä, 8.-luokkalaisia tyttöjä. Joudun todella pohtimaan tutkimusetiikkaa ja aiheeseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Valitessani aihetta gradulleni mietin, voinko edes tutkia valitsemaani aihetta. Tutkimuksessa käytän valmista aineistoa, mutta tutkijana teen valintoja jatkuvasti siitä, miten tutkittavaa aihetta käsittelen. Eettinen ajattelu tarkoittaa omien ja yhteisön arvojen kautta sen pohtimista, mikä missäkin tilanteessa on oikein ja mikä väärin (Kuula 2013, 21).

Kati Kallinen ym. (2015, 15) kirjoittavat eettisten kysymysten liittyvän tiiviisti sensitiivisyyteen. Seksuaalikäyttäytyminen on aiheena erittäin sensitiivinen. Eettiset kysymykset koskettavat graduani erityisen paljon. Seksuaalikäyttäytyminen kiinnosti minua kuitenkin aiheena ja halusin tutkia erityisesti teini-ikäisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä. Tutustuessani Kouluterveyskyselyyn sain idean lähteä hyödyntämään jo valmista aineistoa gradussani. Seksuaalikäyttäytymisestä on Kouluterveyskyselyssä useita kysymyksiä ja niiden avulla pääsin tutkimaan tätä sensitiivistä aihetta. Jos olisin valinnut laadullisen tutkimuksen, olisi minun pitänyt haastatella kohderyhmään sopivia nuoria tyttöjä. Miten olisi haastatellut alaikäisiä tyttöjä ja kysynyt heiltä erittäin arkaluontoisia asioita, joista aikuistenkin voi olla vaikeaa puhua avoimesti? Oli todellinen helpotus, että pystyin käyttämään valmista aineistoa, Kouluterveyskyselyä, jonka avulla pääsin tutkimaan seksuaalikäyttäytymistä.

likäyttäytymistä laaja-alaisesti. Haastatteleamalla en olisi voinut tutkia aihetta niin laajasti, sillä Kouluterveyskyselyssä on kysymyksiä myös eri elämän osa-alueilta kuten päihdeidenkäytöstä ja kotioloista. Kouluterveyskyselyn avulla pääsin tutkimaan koko Suomen 8.-luokkalaisia tyttöjä.

Kirjoittaessani tuloksia auki, eettiset kysymykset ohjaavat ilmaisuani tulos kerrallaan. Kysymyksiä: Miten asioista kirjoitan? Mitä päätän gradussani esittää? Miten otsikoin taulukot? Miten nimeän ryhmät? Eettisyys kulkee mukana koko gradua kirjoittaessani, enkä voi sivuuttaa sitä missään kohtaa. Joudun aineistoon uppoutuessani muistuttamaan itseäni useasti siitä, että jokaisen tuloksen takana on vastaajien joukko, joka koostuu yksittäisistä 8.-luokkalaisista tytöistä. Olen muodostanut vastaajista ryhmiä heidän vastaustensa perusteella. Nämä yksilöt olen niputtanut viiden eri ryhmän sisälle, heidän vastauksien perusteella. Heidän vastauksensa ovat arvokkaita ja ilman heidän vastauksiaan, ei olisi myöskään minun graduani.

Tutkimukseni kohderyhmä koostuu 8.-luokkalaisista tytöistä, jotka ovat keskimäärin 14,8 vuotiaita (Kosunen 2004, 47). Lapset ja nuoret ovat jo kohderyhmänä tutkimuksessa sensitiivinen (Kallinen ym. 2015, 83). Myös tutkijan omat käsitykset lapsuudesta ja nuoruudesta ohjaavat tutkimusta, joka koskee lapsuutta ja nuoruutta. Se, millaisena lapsuus tai nuoruus näyttää tutkijalle, ohjaa eettisiä valintoja ja tutkimuksen toteutusta. Nykyaikana lapset halutaan kohdata yhtäältä oman elämänsä toimijoina, joiden vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta halutaan rohkaista. Toisaalta lapsia halutaan suojella, sillä heidät nähdään haavoittuvaisina ja marginaalissa olevina aikuisiin nähden. Näin ollen myös tutkimuskäytännöissä lasten haavoittuvuus täytyy ottaa huomioon. Kuitenkin oikeus suojeluun voi olla ristiriidassa osallistumisoikeuden kanssa. (Vehkalahti ym. 2010, 15–16.) Tämä ristiriita näyttäytyi itselleni myös työkokemukseni kautta. Alaikäiset tytöt tapaavat lääkärin lisäksi sosiaalityöntekijän ennen raskaudenkeskeytystä. Alaikäinen saa itse päättää, jatkaako raskautta vai keskeyttääkö raskauden, eikä vanhemmille tai huoltajille saa viranomaisen kertoa asiasta, jos alaikäinen ei sitä itse halua tehdä. Vanhemmat tai huoltajat eivät saa välttämättä koskaan tietää, että tyttö on keskeyttänyt raskauden tai ylipäänsä ollut raskaana. Nuorelle tytölle annetaan tässä asiassa erittäin paljon päätäntävaltaa ja osittain hän voi jäädä ”oman onnensa varaan” näinkin suuressa asiassa. Samaan aikaan suojelemme lapsia ja nuoria paljon pienemmissäkin

asioissa. Itse näen erittäin tärkeänä, että lapsia ja nuoria käytetään tutkimuksissa ja mielestäni lapsien ja nuorien mielipiteitä tulisi kuunnella enemmänkin. Alaikäisiä täytyy suojella myös tutkimuksissa, mutta olisi liioittelua ajatella lasten menevän rikki siitä, että heidän mielipiteitä ja kokemuksia kysytään suoraan heiltä itseltään. Jos alaikäinen voi päättää raskauden jatkumisesta ja sen keskeyttämisestä, olisi tekopyhää ajatella, ettei lapsilta voisi kysyä asioita, ilman vanhempien suostumusta.

Alaikäisiä on tärkeää saada käyttää tutkimuksissa kohderyhmänä. Arja Kuula (2011) kirjoittaa, ettei lapsia pitäisi jättää tutkimuksien ulkopuolelle. Lapsille tulee antaa mahdollisuus tulla näkyviksi omilla ehdoillaan, koska jokaisella lapsella on oma ääni ja mielipiteet. Lasten osallistuminen tutkimuksiin on tarpeellista yhteiskunnan, kulttuurin ja lääketieteen näkökulmista katsottuina. Lapsia tulee kuitenkin informoida tutkimuksesta heidän kehitystasonsa mukaisesti, jotta he ymmärtävät, mistä on kysymys. (Kuula 2011, 147, 151.) On erityisen tärkeää, että lapsien oma ääni tulee kuuluvaksi. Jos lapsia ei kuulla, silloin tutkimukset eivät olisi totuudenmukaisia ja enemmänkin pitäisi kysyä, miksi alaikäisiä ei pystyisi käyttämään tutkimuksissa.

Tutustuessa tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä koskeviin tutkimuksiin huomasin jo tämän ristiriidan, sillä tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä tarkastellaan aikuisuudesta käsin ja korostetaan seksuaalikäyttäytymisen vaaroja ja negatiivisia puolia. Tämän saman asian on nostanut esille myös ansioituneita tukijoita (esim. Kuortti 2012; Falah-Hassani 2010). Mielestäni suurin eettinen ristiriita muodostuisi siitä, että tutkisimme alaikäisiä aikuisten olettamuksista käsin. Seksuaalikäyttäytyminen on luonnollista ja kuuluu kasvavan nuoren kehitykseen. Ehkä aikuisilla on vaikeuksia löytää kultaista keskietä, miten valistaa tyttöjä seksuaalisuudesta ja silloin voi korostua riskilähtöisyys. Näkökulma, joka lähtee aikuisista käsin, sanelee pitkälti sen, mistä tulokulmasta seksuaalikäyttäytymistä tutkitaan, kun kohteena ovat lapset ja nuoret.

Mäkinen (2006) kirjoittaa lasten asettavan tutkimukselle haasteita, mutta heitä ei kuitenkaan tulisi jättää tutkimuksien ulkopuolelle. Tutkimuksen teon yhteydessä tutkijan tulee huolehtia heidän oikeuksistaan. Suomessa lapset voivat osallistua tutkimukseen ilman huoltajan suostumusta viimeistään 15 vuoden ikäisenä, mutta ikäraajat ovat viitteellisiä ja riippuvat tutkimuksesta ja lapsen kehityksestä. Lastensuojelulain

(13.4.2007/417) mukaisesti 12 vuotiaan lapsen mielipidettä on kuultava. (Mäkinen 2006, 64–65.) Arja Kuula (2013) toteaa Suomessa lainsäädännöllisten ikärajojen koskevan lääketieteellistä tutkimusta, joissa huoltajien suostumus on ehdoton alle 15-vuotiailta. Suostumus vaaditaan myös 15 vuotta täyttäneiltä, jos tutkimuksesta ei ole odotettavissa suoraa terveydellistä hyötyä. Lapsen oma suostumus täytyy kuitenkin olla 12 vuotta täyttäneiltä. Ilman huoltajan suostumusta voi tehdä tutkimuksia kouluissa ja päiväkodeissa, jos tutkimuksissa ei kerätä tunnisteeellisiä tietoja tutkittavista. (Kuula 2013, 148–149.)

Huoltajat ja vanhemmat voivat myös aiheuttaa ongelmia tieteelliselle tutkimukselle, jos he epäävät lapsensa osallistumisen tutkimukseen. He voivat haluta suojella lastansa, mutta myös epäkohtien peittäminen voi olla taustalla. Vanhemmat voivat myös määrätä lapsensa tutkimukseen ilman lapsensa suostumusta ja näin ollen vanhemmilla on valta-asema lapsiinsa, jolloin tutkimuksesta kieltäytyminen voi aiheuttaa lapselle ongelmia. (Mäkinen 2006, 65.) Olen pohtinut useasti vanhempien valta-asemaa lapsiinsa. Mielestäni vanhemmilla on jopa liikaa sanavaltaa siihen, mihin lapset voivat osallistua ja mihin eivät. Kun kysymyksessä on tieteellinen tutkimus esimerkiksi sosiaalitieteissä, silloin lapsen fyysiselle terveydelle ei aiheudu mitään vaaroja. On varmasti erityisen hyvä syy, jos lapsia halutaan esimerkiksi haastatella jotain tutkimusta varten. Onko jotain sellaista, mitä vanhemmat eivät halua lasten paljastavan? Onko esimerkiksi asioita, jotka liittyvät vanhempien toimintaan? Lapsia pitää saada kuulla ja käyttää tutkimuksissa. Miltä oikeastaan suojelemme lapsia, jos emme uskalla heiltä kysyä suoraan? On kuitenkin tärkeä tiedostaa myös asian toinen puoli. Kuula (2011, 151) kirjoittaa suojelun voivan muuttua myös edustukselliseksi vallankäytöksi, jolloin alustava suostumus tutkimuksen tekoon katsotaan lopulliseksi suostumukseksi ja lupa jää kysymättä lapselta itseltään.

Suurin osa tutkimuksista, jotka kohdistuvat lapsiin ja nuoriin, toteutetaan niissä instituutioissa, missä lapset ovat, kuten koulussa ja päiväkodissa. Jotta tutkimus voidaan toteuttaa näistä instituutioista käsin, edellyttää tämä huolellista luvanhakuprosessia. Portinvatijana toimivat viranomaiset täytyy vakuuttaa tutkimuksen tarpeellisuudesta ja eettisesti kestävästä prosessista. (Nurmenniemi 2010, 12.) Kouluterveyskysely on luottamuksellinen ja se toteutetaan koulussa, valvotussa tilassa. Kyselyyn vastataan nimettömästi

ja kyselyyn vastaamista valvovan henkilön on pidettävä huolta siitä, ettei vastaajan vieressä tai takana istuvat näe toisensa vastauksia. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2016.) Näin ollen Kouluterveyskyselyn täyttämiseen ei tarvita lapsen huoltajien suostumusta. (Luopa ym. 2014, 11). On erittäin hyvä asia, että Kouluterveyskyselyyn ei tarvita vanhempien suostumusta ja vastaukset tehdään nimettöminä. Tämä mahdollistaa kysymyksiä eri teemoista ja vastauksia voidaan käyttää hyvin monenlaisiin tutkimuksiin ja hyödyntää eri teoreettisia viitekehyksiä aiheen ympärillä. Valta-asema, josta kirjoitin ylempänä, voi tosin näyttäytyä myös Kouluterveyskyselyn täyttämässä, sillä Kuula (2011, 152) tuo esille, että vaikka tutkimusaineisto kerättäisiin nimettömänä kyselylomakkeella, lapsen tai nuoren voi olla vaikea kieltäytyä sen täyttamisestä.

Alaikäisiin ja muihin tutkittaviin ryhmiin liittyviä erityiskysymyksiä on tutkijan hyvä tunnustaa, vaikka kaiken kattavaa eettistä ohjeistoa ei olekaan olemassa aineiston hankintaan (Kuula 2013, 135). Vaikka en aineistoa joutunut itse keräämään, joudun kuitenkin harkitsemaan, miten tutkin alaikäisiä, jotka ovat valmiiksi vastauksensa jo antaneet. He eivät ole vastanneet kysymyslomakkeeseen minulle henkilökohtaisesti vaan kirjoittaneet vastauksensa koulussa ja Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle. Olen ulkopuolisenä henkilönä, opiskelijan roolissa, saanut käyttöön aineiston, johon luvan on myöntänyt Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, eivät nuoret itse. Vähintä mitä voin tutkijana tehdä, on käyttää heidän vastauksiaan harkiten ja välttää turhaa leimaamista esimerkiksi sanavalintojen kautta ja epäoleellisten asioiden esilletuomista. Tarkoitus on löytää omaan teoreettiseen viitekehukseen nojaavia tekijöitä, joilla voin kuvata mahdollisimman hyvin erilaisia sidoksia ympäristön ja seksuaalikäyttäytymisen välillä. En halua olla tirkistelijä, joka haluaa tietää kaikesta kaiken, myös epäoleellisen. Tämän vuoksi en ole saanut käyttööni koko kerättyä aineistoa. Pyysin vain omaa tutkimustani varten oleellisia kysymyksiä ja niitäkin mietin etukäteen tarkoin, mitä pyydän ja mitä varten.

Tutkin alaikäisiä tyttöjä ja aiheena vieläpä seksuaalikäyttäytyminen, joten nämä tekijät ovat ehdottomasti tutkimukseni eettiset näkökulmat, jotka minun tutkimuksen tekijänä on otettava huomioon. Onko minulla oikeutta tutkia näin sensitiivistä ja eettisesti jopa arveluttavaa aihetta? Koska tarkastelen eri vastajaatyyppeiden elämänalueita, teenkö moraalisesti jotain arveluttavaa, koska päätän itse, mitä haluan esittää tutkimuksessani?

Jos vertaan esimerkiksi koulumenestystä eri vastaajaryhmien kesken, teenkö arvovalinnan siitä, että koulumenestys on tärkeä asia? Olen kiinnostunut tietämään eri tavoin seksuaalikäyttäytymiseltään poikkeavista tytöistä. Tämän vuoksi olen gradussani muodostanut ryhmittelyanalyysin avulla viisi erilaista ryhmää, jotka olen nimennyt seksuaalikäyttäytymisen mukaan. Ryhmiä nimetessä joudun käyttämään eettistä harkintaa, sillä ne viestittävät mielikuvia, millaisista tytöistä ryhmien sisällä on kysymys.

Eettistä pohdintaa olen tutkijana joutunut tekemään tutkimuksessani paljon. Aihe on arkaluontoinen ja erittäin henkilökohtainen. Vaikka vastaukset on tehty nimettöminä, eikä ketään henkilöä voida yksilöidä vastauksista, teen eettisiä valintoja tuloksista, joita aion esittää. Eettisiä valintoja joutuisin pohtimaan entistäkin syvällisemmin, jos tekisin laadullista tutkimusta. Haastattelujen tekeminen 8.-luokkalaisilta tytöiltä koskien seksuaalikäyttäytymistä veisi minut tutkijana erittäin haastavaan tilanteeseen, jossa joutuisin pohtimaan eettisiä valintoja laajasti. Kuortti ym. (2011) tekivät tutkimusta, jossa he etsivät vastauksia siihen, millaisin perustein tytöt tekevät päätöksiä suunnittelemattoman raskauden suhteen. Aineistonkeruumenetelmänä heillä oli prosessidraama, jonka avulla simuloidaan tilannetta, jossa nuoret tekevät päätöksen, jatkavatko raskautta vai eivät. Tutkimukseen osallistuvat nuoret olivat draamantekohetkellä 16–19-vuotiaita ja he olivat valikoituneet draamantekoon aikaisemman seksuaalikyselyn perusteella. Tutkijat pohtivat nuorten mahdollisesti kokoneen tutkimusaiheen liian sensitiiviseksi, koska tutkimusjoukko jäi aiottua pienemmäksi. (Kuortti ym. 2011, 136.) Tämä alleviivaa seksuaalisuuden olevan herkkä aihe, johon ei ole helppoa nuoren osallistua omalla henkilöllisyydellään, vaikka itse tutkimuksessa oma henkilöllisyys ei paljastuisikaan. Omassa tutkimuksessani ei ole sitä ongelmaa, että joutuisin kohtaamaan tytöt kasvotusten ja esittämään heille arkaluontoisia kysymyksiä. On kuitenkin tärkeää tutkijana tiedostaa eettisten valintojen seuraavan aiheittani läpi tutkimuksen. Eettiset tekijät ohjaavat myös sitä, mitä päätän graduuni kirjoittaa ja esittää lukijalle.

Kouluterveyskysely perustuu vastaajan kokemuksiin. Se, ovatko 8.-luokkalaisten vastaukset todenmukaisia, ei voi kukaan vastauksia käsittelevä tietää. Kallinen ym. (2015, 85) kirjoittavat, onko sillä edes merkitystä puhuvatko lapset totta, sillä huomio tulisi kiinnittää lapsen näkökulmiin mihin tahansa hänen elämäänsä koskevaan aihepiiriin. Kun tutkitaan ihmisen kokemuksia tietyistä aihepiireistä, voiko toisen kokemuksesta sanoa,

ettei se olisi totta? Kallinen ym. (2015, 85) lisäävät vielä, että tutkimuksessa ei tarvitse löytää objektiivista totuutta vaan selvittää tutkittavien näkökulmia, kokemuksia ja tunteita. Oma tutkimukseni on juuri tämän kaltainen ja siinä tarkastelu perustuu tutkittavien kokemuksiin ja näkökulmiin. 8.-luokkalaisten kokemukset elämänsä eri aihepiireistä antaa minulle tutkijana paljon tietoa siitä, miten nuori on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja miten ympäristö on sidoksissa seksuaalikäyttäytymiseen.

Koen, että olisi vaatinut suurta rohkeutta lähestyä teini-ikäisiä yläasteella olevia tyttöjä ja haastatella heitä seksuaalikäyttäytymisestä. Miten lähteä edes kysymään tuollaisesta aiheesta, joka voi olla hankala aihe myös tutkijalle itselleen? Kallinen ym. (2015, 16) kirjoittavatkin erilaisten aiheiden voivan olla eri tavoin sensitiivisiä, sillä eri tutkijat voivat määritellä tietyn aiheen arkaluontoisuuden eri tavalla. Toiselle tutkijalle voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta puhua tietyistä aiheista, kun puolestaan toiselle tutkijalle samasta aiheesta puhuminen voi olla helppoa ja luonnollista.

Seksuaalisuus on aiheena sensitiivinen, oli siitä helppoa puhua tai ei. Se koskee jokaista ihmistä, silti se on yksi tai jopa kiistanlainen aihe koko ihmiskunnassa. Matti Huttunen (2006, 15) kirjoittaa jokaisen yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon luoneen tapoja, kieltoja ja jopa lakeja säädelläkseen jäsentensä seksuaalista käytöstä. Aluksi ajattelin lähestyvänäi aihetta riskitekijöistä käsin. Jäin pohtimaan, onko seksuaalikäyttäytyminen itsessään riski vai mitä siihen täytyy sisältyä, jotta se olisi riskikäyttäytymistä. Toki nuorella iällä koetut yhdynnät ovat jo tutkimuksien valossa riskitekijöitä nuorelle tytölle, sillä liian varhaiset yhdynnät vaarantavat sekä henkistä että fyysistä terveyttä. (Esim. Liinamo 2005.) Aiheeseen tutustuessani pääsin tästä yhdyntäkeskeisestä ajattelutavastani kuitenkin nopeasti eroon. Olisin tehnyt tutkijana erittäin suuren moraalisen arvovalinnan, jos olisin määritellyt seksuaalikäyttäytymisen tarkoittavan pelkästään yhdyntää. Ilkka Niiniluoto (1999, 82–83) kirjoittaa tutkijan objektiivisuudesta, joka tarkoittaa sitä, etteivät tutkijan omat mielipiteet saa vaikuttaa tutkimuskohteeseen vaan aihetta tulisi lähestyä mahdollisimman neutraalisti ja vältettävä subjektiivisia kannanottoja. Mäkinen (2006, 29–30) puolestaan tuo osuvasti esille, miten vaikeaa objektiivisuus on saavuttaa, sillä tutkijan tulisi pyrkiä mahdollisimman neutraaliin toimintaan ja sulkea pois kaikki epäolennainen itsensä ja tutkimuskohteen välistä. Hän kirjoittaa tutkijan ennakkoasenteiden ja uskomuksien olevan kuitenkin objektiivisen tutkimuksen pahimmat uhat.

Tärkeää on tutkijana tiedostaa oman persoonallisuuden olevan aina mukana tutkijan roolissa. En voi sulkea itseäni pois, mutta tuloksia kirjoittaessani auki, en voi esimerkiksi liioitella tai vähätellä asioita. On osattava kirjoittaa asiat auki niin totuudenmukaisesti kuin mahdollista. Ei ole helppoa olla olettamatta mitään, mutta on osattava lähestyä aihetta ennakkoluulottomasti ja antaa sijaa uusille näkökulmille. Tässä asiassa koen jo onnistuneeni. Aluksi lähdin aiheen pariin turhankin riskilähtöisesti. Tutkimuksenteon edetessä näkökulmani kuitenkin muuttui. Seksuaalikäyttäytymistä nuorten, alaikäisten lasten kohdalla täytyy lähestyä avoimesti, eikä kieltää sen olemassa oloa. Jos nuorella on seksuaalikäyttäytymisen suhteen huolestuttavaa käyttäytymistä, kuten ehkäisyn laiminlyöntiä ja useita yhdyntöjä, on pohdittava myös nuoren mahdollista ympäristöä ja niiden tekijöitä, eikä vain seksuaalikäyttäytymistä. Ympäristön ja yksilön suhteen esiintuominen on myös oman tutkimukseni tarkoitus.

5 Tulokset

5.1 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen

Vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen kuvailemalla 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä. Olen valinnut Kouluterveyskyselystä seksuaalikäyttäytymistä kuvaavia kysymyksiä ja kysymyksiä valitessani olen huomionut ne kysymykset, joihin jokainen vastaaja on voinut vastata kokemuksista riippumatta. Osa kysymyksistä oli laadittu siten, että niihin pyydettiin vastaamaan vain niitä, joilla on yhdynnän kokemuksia. Olen siis jättänyt tällaiset kysymykset tässä tarkastelussa pois.

Taulukko 1. 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytyminen. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	lkm	%
Onko suudellut suulle		
kyllä	13590	56,6
ei	10406	43,4
Onko hyväillyt vaatteiden päältä		
kyllä	8540	35,9
ei	15230	64,1
Onko hyväillyt vaatteiden alta tai alastomana		
kyllä	5494	23,2
ei	18210	76,8
Onko katsonut pornografiaa internetissä		
kyllä	4565	19,1
ei	19390	80,9
Seurusteleeiko vakituisesti		
kyllä	3580	14,8
ei	20543	85,2
Onko ollut sukupuoliyhdyntä		
kyllä	3361	14,4
ei	20162	85,7
Onko levittänyt omia intiimejä kuvia internetissä muiden nähtäväksi		
kyllä	550	2,3
ei	22532	97,7

Taulukosta 1 nousee esille se, ettei 8. luokkalaisista suuri enemmistö ole levittänyt omia kuviansa internetissä muiden nähtäväksi ja tämän kysymyksen kohdalla on suurin eroavaisuus kyllä ja ei vastausten välillä. Syy siihen, miksi suurin osa 8.-luokkalaisista tytöistä ei ole lähettänyt intiimikuvia muiden nähtäväksi voi johtua nuorten tiedostavan intiimien kuvien lähettämisen vaaroista. Tietoisuutta on myös nostettu etenevässä määrin siitä, kuinka internetiin ladatut kuvat jäävät sinne ikuisesti. Kouluterveyskyselyn aineisto on kerätty vuonna 2013 ja olisiko tulos toisenlainen tänä päivänä vuonna 2017? Maailma muuttuu ja internet kehittyy, samalla myös eri sovelluksien lisääntyminen ja omien kuvien jakaminen ovat tätä päivää yhä etenevässä määrin.

Tuloksista on nähtävissä se, että 8.-luokkalaisista tytöistä suurin osa 85,7 % ei ole ollut sukupuoliyhdyntässä. Kun tuloksia verrataan Puusniekan ym. (2012, 11) saamiin tutkimustuloksiin, niin verrattuna aikaisempiin seitsemään vuoteen tämä osuus on pysynyt lähes samana. 2000-luvun alussa sukupuoliyhdyntään kokeneita 8. luokkalaisia tyttöjä oli enemmän kuin vuonna 2013. Esimerkiksi vuonna 2000/2001 sukupuoliyhdyntässä oli ollut 19 % 8.-luokkalaisista tytöistä. (Puusniekka ym. 2012, 11.) Kuortti (2012, 38–39) kirjoittaa, että sopivaa ikä aloittaa yhdynnät ei ole määritelty, mutta länsimaisessa kulttuurissa alle 16 vuotiaana aloitettuja yhdyntöjä pidetään aikaisina. Yhdynnät lisäävät riskejä muun muassa sukupuolitaudeille ja ei-toivotuille raskauksille. Kun kyseessä on vielä kehittyvä nuori, näitä kehitystä uhkaavia tekijöitä halutaan myös aikuisuudesta käsin estää ja valistaa nuoria liian varhain aloitettujen yhdyntöjen vaaroista.

Taulukon 1 tulokset osoittavat, että pornografiaa on katsonut 19,1 % vastaajista. Suuri enemmistö 8.-luokkalaisista tytöistä ei siis ole katsonut pornografiaa. Tämä on mielestäni jopa yllättävä tulos, sillä pornografiaa tuntuu olevan joka paikassa. Tuija Rinkisen ym. (2012, 39) artikkeli, joka perustuu Väestöliiton seksuaaliterveysklinikalla tehtyyn kyselytutkimukseen, osoittaa 15–18 vuotiaista nuorista 93 % nähneen pornografiaa. Tämä johtuu siitä, että Kouluterveyskyselyssä kysytään aktiivista toimintaa ”katsonut”, kun taas Väestöliitolla kysytään passiivista toimintaa ”nähty”. Samainen artikkeli tuo esille sen, että internetin yleistymisen vuoksi nuorten mahdollisuus nähdä pornografiaa on selvästi lisääntynyt. Pornografian katsomisen estäminen on lähes mahdotonta, vaikka laki kieltääkin pornografian näyttämisen alaikäisille. (Laki kuvaohjelmien tarkastamisesta 28.8.2000/775). Rinkinen ym. (2012, 39) tuovat vielä esille ammattilaisten ja vanhempien olevan huolissaan lasten ja nuorten pornon katsomisesta. Ammattilaiset ja vanhemmat pelkäävät lasten ja nuorten omaksuvan pornosta haitallisia käyttäytymistapoja ja asenteita, jotka voivat haitata nuoren seksuaalisen minäkuvan kehitystä.

Seksuaalikäyttäytymistä koskeissa vastauksissa 56,6 % 8.-luokkalaisista tytöistä kertoo suudelleensa suulle. Tämä on ainoa kysymys, jossa kyllä vastauksia on enemmän kuin ei vastauksia. Tämä tulos ei mielestäni ole yllättävä vaan kuvastaa 8.-luokkalaisten tyttöjen olevan ikänsä puolesta jo heränneitä omaan seksuaalisuuteensa ja toisen ihmisen läheisyys alkaa kiinnostaa entistä enemmän. Hyväilyä vaatteet päällä on kokenut 35,9 % vastaajista ja vaatteiden alta ja alastomana 23,2 % vastaajista. (Taulukko 1.)

5.2 Ryhmittely seksuaalikäyttäytymisen perusteella

Pro gradu -tutkielmassani jaan 8.-luokkalaiset tytöt erilaisiin ryhmiin seksuaalikäyttäytymisen perusteella. Kysymykset olivat: Seurusteletko nyt vakituisesti (kysymys 26), oletko suudellut suulle (kysymys 27,1), oletko hyväillyt vaatteiden alta (kysymys 27,2), oletko hyväillyt vaatteiden päältä (kysymys 27,3) ja oletko ollut sukupuoliyhdynnässä (kysymys 28). Vastauksien perusteella sain erilaisia käyttäytyjäryhmiä. Aluksi lähdin kokeilemaan kymmenellä eri ryhmällä, joita selvästi oli liikaa, koska eroavaisuuksia ryhmien välillä ei tarpeeksi muodostunut. Lopulta sain viisi toisistaan eroavaa ryhmää. Se, kuinka monta ryhmää tutkija päättää jättää tarkasteluun, perustuu osittain tilastollisiin kriteereihin, mutta hyvin paljon myös laadulliseen pohdintaan. Näin ollen, jouduin tutkimusta tehdessäni tekemään päätöksen säilyttää viisi ryhmää, joiden eroavaisuuksia tarkastelen. Ryhmien nimeäminen oli yllättävän haastavaa. Miten nimeäisin ryhmät siten, että lukija ymmärtää millaisista ryhmistä on kyse, mutta nimet eivät olisi leimaavia? Ryhmien nimiksi muodostuivat: pumpulit, parisuhteen opettelijat, seksittömät seurustelijat, aikuismaisesti seurustelevat, riskiryhmä.

Pumpulit ovat tutkimuksen tekemisen alusta lähtien ollut se ryhmä, jonka nimi on ollut minulle selkein. Ajattelin ensin, ettei pumpulit-niminen ryhmä voi olla tutkimuksessani se lopullinen ryhmän nimi. Kuitenkin jokainen, kenelle olen tutkimusaihetta esitellyt, on saanut hyvin selkeän kuvan, millaisesta ryhmästä pumpuleissa on kysymys. Pumpulit heittäivät jo valmiiksi mielikuvia seksuaalisesti kokemattomasta ryhmästä. Näin ollen päätin säilyttää pumpulit-nimisen ryhmän pro gradu -tutkielman lopulliseen versioon.

Määrällisesti pumpulit -ryhmään kuuluvia vastaajia on eniten $n = 14789$. Vähiten on parisuhteen opettelijat -ryhmään kuuluvia vastaajia $n = 533$. Ryhmittelykysymysten perusteella voi siis todeta suuren enemmistön 8.-luokkalaisista tytöistä olevan vielä seksuaalikäyttäytymiseltään kokemattomia. Seksittömät seurustelijat -ryhmä puoltaa tutkimuksia siitä, että nuoret solmivat yläasteikäisinä varhaisia seurustelusuhteita, joihin ei seksuaalikäyttäytyminen kuulu (esim. Anttila 2009). Vastaajia tässä ryhmässä on yhteensä 4744. Aikuismaisesti seurustelevat -ryhmään sekä riskiryhmään kuuluvia vastaajia on lähes yhtä monta. Riskiryhmän ja aikuismaisesti seurustelevat -ryhmän erot tulivat suku-

puoliyhdyntä ja vakituisesti seurustelemisesta. Riskiryhmään kuuluvat vastaajat seurustelivat vähemmän, mutta sukupuoliyhdyntäkertoja oli selvästi enemmän kuin aikuismaisesti seurustelevat -ryhmään kuuluvilla vastaajilla. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Ryhmittelyanalyysin tuottamat seksuaalikäyttäytymisryhmät. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N=24341

Ryhmittelykysymykset	Ryhmät				
	Parisuhteen opettelijat n=533	Seksittömät seurustelijat n=4744	Aikuismaisesti seurustelevat n=1319	Pumpulit n=14789	Riskiryhmä n=1365
Seurustelee vakituisesti (1=kyllä, 2=ei)	1,67	1,76	1,53	1,97	1,27
Onko koskaan suudellut suulle (1=kyllä, 2=ei)	1,01	1,02	1,01	1,67	1,01
Onko koskaan hyväillyt vaatteiden päältä (1=kyllä, 2=ei)	1,03	1,01	1,04	1,98	1,02
Onko hyväillyt vaatteiden alta tai alastomana (1=kyllä, 2=ei)	1,10	1,55	1,05	2,00	1,01
Kuinka monta kertaa ollut sukupuoliyhdyntässä?	1,00	,00	2,37	,00	4,00

Vaikka en lähesty tutkimustani riskitekijöistä lähtöisin, riskiryhmä niminen ryhmä pitää sisällään enemmän seksuaalikäyttäytymisen tekoja ja näin ollen ne on luokiteltu riskeiksi. Vaikka en pidä seksuaalikäyttäytymistä automaattisesti riskinä vaan se kuuluu osana kehitykseen, länsimaisessa kulttuurissa alle 16-vuotiaiden yhdyntöjä voi pitää riskinä (esim. Kuortti 2012). Arja Liinamo (2005) toteaa nuorten seksuaalikäyttäytymisen etenevän suudelmista ja hyväilystä aina intiimimpään seksuaalikäyttäytymiseen ja yhdyntään (Liinamo 2005,38). Näin ollen koen myös perusteltuna nimetä ryhmän riskiryhmäksi pelkän seksuaalikäyttäytymisen perusteella. Aikuismaisesti seurustelevat ovat myös omalta osaltaan riskikäyttäytyjiä, koska heillä on useita yhdynnänkokemuksia, mutta heidät erottaa riskiryhmästä vakituinen seurustelu ja näin ollen olen halunnut laittaa heidät omaan erilliseen ryhmäänsä. Aikuismaisesti seurustelevat ryhmän nimi muodostui siitä, että ryhmän jäsenillä seksuaalikäyttäytyminen heijastelee samankaltaista seurustelemista kuin mitä aikuisten väliset seurustelusuhteet. Ryhmien nimeämisessä tärkeä kriteeri oli myös se, että lukija saa selkeän käsityksen, millaisista ryhmistä on kysymys.

Seksittömät seurustelijat ovat mielenkiintoinen ryhmä sinällään, koska heiltä puuttuu yhdynnänkokemukset, mutta heillä on lievempiä seksuaalikäyttäytymisen toimintoja ja

kuitenkin muodostettuja parisuhteita. He ovat siis ottamassa aikuisuuden askeleita, mutta eivät vielä ole aloittaneet yhdyntöjä. Parisuhteen opettelijat ovat puolestaan ryhmä, jossa ei juuri yhdyntöjä ole ja muita seksuaalikäyttäytymiseen kuuluvia tekoja. Tämän ryhmän kohdalla ikään kuin harjoitellaan ja myös opetellaan parisuhteessa olemista.

5.3 Seksuaaliterveystietämyksen erot eri ryhmien välillä

Kouluterveyskyselyssä vuonna 2013 on kymmenen väittämää seksuaaliterveydestä. Tarkastelin jokaista seksuaaliterveysväittämää ristiintaulukoinnin avulla. Jokaisesta käyttäjäryhmästä sain vastaukset siitä, miten seksuaalitietämys eroaa eri ryhmien välillä. Huomion arvoista on se, että kaikilla ryhmillä oli suhteellisen paljon opeteltavaa seksuaaliterveydestä. Niillä tytöillä, jotka eivät ole olleet yhdynnässä, oli paras tietämys siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi yhdynnän seurauksena kuukautisten alkamisesta lähtien. Huolestuttavaa tuloksessa on yhdynnän jo kokeneiden huonoin tietämys kuukautisten alkamisen yhteydestä mahdollisuuteen tulla raskaaksi. Tulosta voi selittää mahdollisesti se, ettei itse ole tullut raskaaksi kuukautisten alkamisesta huolimatta.

Kaikista vastaajista 88,8 % oli sitä mieltä, että kuukautiset ovat yhteydessä tytön mahdollisuuteen tulla raskaaksi sukupuoliyhdynnästä. Väärin vastauksia kaikista vastaajista vastasi 9,3 % tytöistä. 1,9 % ei tiennyt vastausta kysymykseen ja vastasivat ”en tiedä”. (Taulukko 3.)

Vaikka ryhmien välillä ei ole suurta eroa, kuitenkin suuresta vastaajamäärästä johtuen, pienetkin desimaalierot ovat merkittäviä ja tärkeitä tutkijan tiedostaa tuloksia kirjoittaessaan.

Taulukko 3 Seksuaaliterveystietämys kuukautisten yhteydestä raskauteen. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismai- sesti seurus- televat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Oikein	449	86,7	4145	89,6	1099	85,6	12937	89,4	1103	83,2	19733	88,8
Väärin	63	12,2	406	8,8	166	12,9	1253	8,7	176	13,3	2064	9,3
En tiedä	6	1,2	76	1,6	19	1,5	274	1,9	46	3,5	421	1,9
Yhteensä	518	100,0	4627	100,0	1284	100,0	14464	100,0	1325	100,0	22218	100,0

Pumpuleista 89,4 % tiesivät kuukautisten olevan yhteydessä raskauden mahdollisuuden. Riskiryhmällä vastaava osuus on 83,2 %, aikuismaisesti seurustelevilla 85,6 %, seksittömällä seurustelijoilla 89,6 % ja parisuhteen opettelijoilla 86,7 %. Väittämään siitä, ettei raskaudella olisi yhteyttä siihen, voiko tyttö tulla raskaaksi, vastasi väärin riskiryhmään kuuluvista 13,3 %, pumpuleista 8,7 %, aikuismaisesti seurustelevista 12,9 %, seksittömistä seurustelijoista 8,8 % ja parisuhteen opettelijoista 12,2 %. ”En tiedä” -vastauksia oli kaikista vähiten, koska riskiryhmästä näin on vastannut 3,5 %, pumpuleista 1,9 %, aikuismaisesti seurustelevista 1,5 %, seksittömistä seurustelijoista 1,6 % ja parisuhteen opettelijoista 1,2 %. (Taulukko 3.)

Niillä tytöillä, joilla ei ole ollut yhdyntöjä, tiesivät parhaiten kuukautisten olevan merkki siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi. Kuitenkin heidän tietämys oli kaikista heikoin siitä, että kondomi on ainoa ehkäisyväline, joka suojaa sukupuolitaudeilta. Ehkä tässä korostuu kokemukset sukupuoliyhdyntästä ja tietoisuus sen riskeistä.

Taulukko 4 Seksuaaliterveystietämys vain kondomin antamasta suojasta sukupuolitauteihin. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N=24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismai- sesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Oikein	437	84,7	3862	83,6	1097	85,7	11448	79,2	1161	87,8	18005	81,1
Väärin	70	13,6	639	13,8	155	12,1	2238	15,5	129	9,8	3231	14,6
En tiedä	9	1,7	117	2,5	28	2,2	768	5,3	32	2,4	954	4,3
Yhteensä	516	100,0	4618	100,0	1280	100,0	14454	100,0	1322	100,0	22190	100,0

Se, että 14,6 % kaikista vastaajista on sitä mieltä, että kondomi ei olisi ainoa ehkäisyväline, joka suojaisi sukupuolitaudeilta herättää kysymyksiä: Ovatko vastaajat sitä mieltä, että löytyisi joku toinenkin ehkäisyväline, joka suojaisi sukupuolitaudeilta? Vai ovatko he kenties sitä mieltä, ettei kondomikaan suojaa sukupuolitaudeilta? Kuitenkin 4,3 % vastaajista ei tiedä vastausta kyseiseen kysymykseen. (Taulukko 4.) Tämä ei olisi niin huolestuttavaa, jos mukana ei olisi ryhmiä, joilla on jo kokemuksia yhdynnöistä. Voikin kysyä, pitäisikö seksuaaliopetusta olla enemmän kouluissa. Kodilla on suurin vastuu opettaa nuorille seksuaaliterveystietämyksessä, mutta lykkäävätkö vanhemmat sen opettamista liian pitkään? Nuoret etsivät omia rajojaan ja aikuiset eivät välttämättä pysy aikuistuvien nuorien perässä siitä, mitä he jo tietävät ja tekevät silloin, kun vanhemmat eivät ole näkemässä.

Tietämys sukupuolitautilien mahdollisesta oireettomuudesta on suhteellisen tasaista. Riskiryhmän tietämys on kaikista parhain, sillä 81,1 % vastaajista tietää sukupuolitaudin voivan olla täysin oireeton. Pumpulit -ryhmään kuuluvien tietämys sukupuolitautilien oireettomuudesta on kaikista huonoin, mutta toisaalta heiltä myös puuttuu yhdynnän kokemukset ja seksuaalikäyttäytymisessä he ovat ryhmänä kaikista kokemattomin. Tämän kysymyksen osalta riskiryhmän tietämys nousee edukseen muihin ryhmiin verrattuna. Aikuismaisesti seurustelevilla on toiseksi parhain tietämys sukupuolitautilien oireettomuudesta. Tämän ryhmän kohdalla 77,9 % on tiennyt sukupuolitaudin voivan olla joskus täysin oireeton. Seksittömistä seurustelijoista 74,2 % on tiennyt oikean vastauksen ja parisuhteen opettelijoista 75,9 %. Väärin vastauksia on riskiryhmästä antanut 8,8 %,

pumpuleista 9,2 %, aikuismaisesti seurustelevista 9,6 %, seksittömistä seurustelijoita 9,9 % ja parisuhteen opettelijoita 9,5 %. En tiedä -vastauksia on kaiken kaikkiaan annettu 18,2 % ja näitä vastauksia on kaikissa ryhmissä enemmän kuin väärin -vastauksia, joita on annettu 9,3 %. Riskiryhmästä en tiedä -vastauksen on antanut 10,1 %, pumpuleista peräti 20,2 %, aikuismaisesti seurustelevista 12,5 %, seksittömistä seurustelijoista 16 % ja parisuhteen opettelijoista 14,6 %. (Taulukko 5.)

Vaikka suurin osa kaikista vastaajista on tiennyt sukupuolitautilien voivan olla joskus oireeton, on tämänkin kysymyksen osalta vielä parantamisen varaa. Sukupuolitaudit ovat vakava asia ja suuri uhka seksuaalista kanssakäymistä harjoittavalle nuorelle. Jos ei tiedä riittävästi sukupuolitaudeista tai miten sellaiselta voi edes suojautua, tiedon lisäämiselle on tarvetta.

Taulukko 5. Seksuaaliterveystietämys siitä, että sukupuolitauti on joskus täysin oireeton. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Oikein	391	75,9	3405	74,2	995	77,9	10150	70,6	1066	81,1	16007	72,5
Väärin	49	9,5	453	9,9	122	9,6	1324	9,2	115	8,8	2063	9,3
En tiedä	75	14,6	734	16	160	12,5	2911	20,2	133	10,1	4013	18,2
Yhteensä	515	100,0	4592	100,0	1277	100,0	14385	100,0	1314	100,0	22190	100,0

Sukupuolitautilien mahdollisessa oireettomuudessa on tärkeää miettiä niitä, jotka eivät joko tiedä vastausta tähän kysymykseen tai vastaavat väärin. Voimmeko edellyttää 8.-luokkalaisten tyttöjen tietävän oikean vastauksen vai voimmeko pitää täysin ymmärrettävänä sitä, ettei 8.-luokkalaisten tyttöjen vielä tarvitsekaan tietää oikeaa vastausta? Tilanne ei olisi niin huolestuttava, jos kyseessä olisi seksuaalikäyttäytymiseltään kokemattomat nuoret. On täysin ymmärrettävää, että kehittyvän nuoren elämään kokeilut kuuluvat ja virheiltäkään ei kukaan välty. Ovatko seuraamukset kuitenkin liian suuret kantaa, jos tietämätön nuori sairastuu vakavasti sukupuolilyhdynnän vuoksi? Onko syy silloin nuoren itsensä vai täytyykö vastuu vierittää erityisesti vanhempien suuntaan puutteellisen seksuaalikasvatuksen vuoksi? Arja Liinamo (2005, 16, 21–22) tuo esille 1990-luvun

laman vaikuttaneen julkisten palveluiden leikkaamiseen ja sen seuraukset näkyvät myös nuorten seksuaalikasvatuksen heikentymisenä. Liinamo linjaa seksuaaliterveyden tarkoittavan sekä yksilön vastuullista seksuaalikäyttäytymistä, että yhteiskunnan vastuuta yhteiskunnasta, jossa kansalaiset ovat seksuaalisesti terveitä. Toisaalta Liinamo (2005,44) väittää kaikkien suomalaistutkimuksien todistavan nuorten seksuaaliterveystietämyksen paranevan iän myötä. Puutteellista seksuaaliterveystietämystä voi siis osittain perustella nuoresta iästä johtuvaksi, mutta tärkeää olisi valistaa nuoria riittävään seksuaalitietämykseen, ennen sukupuolisuhteisiin ryhtymistä.

5.4 Seksuaalikäyttäytymisen yhteys 8.-luokkalaiseen itseensä liittyviin asioihin

Tutkin seksuaalikäyttäytymisen yhteyttä nuoreen ja hänen ympäristöönsä liittyviin asioihin ekologista systeemiteoriaa soveltaen. Olen valinnut Kouluterveyskyselystä mikro-, meso- ja eksotasolle sijoittuvia kysymyksiä. Ensiksi tarkastelen yksilöön liittyviä asioita, jotka liittyvät epämieluisasta seksuaalikäyttäytymisestä kieltäytymiseen, koulun sujuvuuteen, koulumenestykseen, päihdemyönteisyyteen, alkoholin käyttöön, tupakointiin ja huumaavien aineiden käyttöön. Tutkin myös pyöräilykypärän käytön yleisyyttä 8.-luokkalaisten tyttöjen keskuudessa. Olen tehnyt osasta kysymyksistä summamuuttujan, sillä halusin tiivistää monen muuttujan tietoa yhdeksi summamuuttujaksi.

Mikrosysteemiin liittyvinä asioina tarkastelen nuorten kokemuksia ja niiden yhteyttä nuoreen itseensä häiritsevistä seksuaalisesta ehdottelusta ja nimittelystä. Lisäksi tarkastelen ryhmien kokemuksia kiusaamisesta ja kiusatuksi tulemisesta. Haluan myös nostaa esille opettajan kanssa toimeentulemisen ja pystyykö nuori keskustelemaan vanhempien kanssa omista asioista.

Mikrosysteemistä siirryn mesosysteemiin, jota tutkin seuraavien kysymysten avulla: Tuntevatko vanhemmat nuoren useimmat ystävät (kysymys 94), Tietävätkö vanhemmat missä nuori viettää viikonloput (kysymys 95), käyttääkö joku läheinen liikaa alkoholia (kysymys 57). Tarkastelen eksosysteemiin liittyvinä asioina myös nuorten kokemuksia päästä lääkärin ja terveydenhoitajan vastaanotolle. Tutkin myös, kuinka helppoa nuoren on ostaa alkoholia, tupakkaa ja hankkia huumeita omalta paikkakunnalta.

Ensimmäisenä olen halunnut nostaa esille vastaajien kokemukset siitä, kuinka helppoa tai vaikeaa heidän olisi kieltäytyä sellaisesta seksuaalikäyttäytymisestä, jota eivät halua. Tämä on pro gradu -tutkielmani yksi kulmakivistä, koska seksuaalikäyttäytymisessä isona osana on nuoren oma tahto toteuttaa seksuaalikäyttäytymistä. Länsimaisessa seksuaalikulttuurissa idealisoidaan romanttista parisuhdetta, jossa seksi on molemminpuolinen intiimi nautinto (Kontula 2008, 140). Vaikka seksuaalikäyttäytymisen pitäisi olla omaan tahtoon perustuvaa toimintaa, onko se kuitenkin joka tilanteessa sitä? Kuinka helppoa on 8.-luokkalaisella tytöllä sanoa ei, jos se ei ole välttämättä helppoa aikuiselolekaan?

Taulukko 6 Eri ryhmien arviot, kuinka helppoa heidän on kieltäytyä sellaisesta seksuaalikäyttäytymisestä, jota eivät halua. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Erittäin helppoa	287	54,3	2746	58,3	807	61,4	8978	62,3	955	70,4	13773	61,7
Melko helppoa	192	36,3	1675	35,6	410	31,2	4721	32,7	281	20,7	7279	32,6
Melko vaikeaa	40	7,6	259	5,5	81	6,2	582	4,0	59	4,4	1021	4,6
Erittäin vaikeaa	10	1,9	29	0,6	16	1,2	135	0,9	61	4,4	251	1,1
Yhteensä	529	100,0	4709	100,0	1314	100,0	14416	100,0	1356	100,0	22324	100,0

Kieltäytyminen epämieluisasta seksuaalikäyttäytymisestä näyttää kokonaisuudeltaan tarkasteltuna hyvältä, sillä kaikista vastaajista 61,7 % kokee kieltäytymisen erittäin helppona ja 32,6 % vastaajista pitää kieltäytymisen melko helppona. Melko vaikeana kieltäytymisen pitää 4,6 % vastaajista ja erittäin vaikeana 1,1 %. (Taulukko 6.) Valitettavasti yhdyntä jo kokeneet ryhmät nousevat tämän kysymyksen kohdalla siihen joukkoon, jotka kokevat kieltäytymisen vaikeampana verrattuna ryhmiin, joissa yhdyntäkokemuksia ei vielä ole. Huomionarvoista kuitenkin on se, että parisuhteen opettelijat kokevat kieltäytymisen vaikeampana kuin riskiryhmä. Voi siis kysyä lisääkö varhainen seurustelu tyttöjen paineita kieltäytyä sellaisesta seksuaalikäyttäytymisestä, jota he eivät halua. Nuorten on tärkeää saada tietoa seksuaalioikeuksistaan, jotta he oppisivat tunnistamaan häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ilmenemismuotoja. Tutkimukset myös osoittavat, että seksuaalinen väkivalta kohdistuu erityisesti tyttöihin. (Puusniekka ym. 2012, 21–22.) Nuoren on myös tärkeää oppia tuntemaan, mikä tuottaa

hänelle seksuaalista mielihyvää (Näre ym. 2012,52). On tärkeää, että tytöt uskaltavat sanoa seksikumppanilleen omista rajoistaan ja myös toiveistaan. Seksuaalisuuden kuuluisi olla nautinto, eikä suoritus, joka heidän kuuluu toteuttaa.

Vertailllessani eri ryhmiä haluan nostaa esille myös koulunkäynnin sujuvuuden. Tarkastelen myös erikseen koulumenestystä, mutta halusin lisäksi tarkastella koulunkäynnin sujuvuutta omana kysymyksenään. Koulunkäynnin sujuvuutta tarkastelen neljän eri kysymyksen avulla, jotka koskevat nuoren kokemuksia siitä, mitä hän pitää koulunkäynnistä tällä hetkellä, onko hänellä vaikeuksia seurata opetusta oppitunnilla, vaikeuksia tehdä läksyjä tai muita vastaavia tehtäviä sekä kokeeko nuori hukkuvansa koulutyöhön. Haluan tiivistää monen muuttujan tietoa yhdeksi summamuuttujaksi.

Taulukko 7 Koulunkäynnin sujuvuus. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N=24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Hyvin	113	21,2	1533	32,3	302	22,9	7613	51,5	279	20,4	9840	43,3
Kohtalaisesti	325	61,0	2679	56,5	748	56,7	6450	43,6	781	57,2	10983	48,3
Heikosti	95	17,8	532	11,2	269	20,4	726	4,9	305	22,3	1927	8,5
Yhteensä	533	100,0	4744	100,0	1319	100,0	14789	100,0	1365	100,0	22750	100,0

Tarkasteltaessa koko vastaajien joukkoa, on ilahduttavaa nähdä, että selkeä enemmistö kokee koulunkäynnin sujuvan joko hyvin tai kohtalaisesti, yhteensä 91,6 %. Heikosti koulunkäynnin kokevat sujuvan kaikista vastaajista 8,5 %. Riskiryhmän kohdalla kuitenkin vastaajilla koulunkäynti sujuu kaikista heikoimmin. Pumpuleilla koulunkäynti sujuu heikosti 4,9 %:lla ja riskiryhmällä puolestaan 22,3 %:lla. Pumpuleilla koulunkäynti sujuu hyvin 51,5 %:lla ja riskiryhmällä 20,4 %:lla. (Taulukko 7.) Tämän tuloksen pohjalta voi tehdä johtopäätöksen siitä, että riskitekijät seksuaalikäyttäytymisessä ovat yhteydessä heikentyneeseen koulunkäynnin sujuvuuteen.

Olen halunnut myös tutkia erikseen koulumenestystä eli vastaajien viimeisimmän todistuksen lukuaineiden keskiarvoa. Vaikka suhtaudun jokseenkin kielteisesti keskiarvojen vertailuun, halusin sen kuitenkin nostaa esille. Hyvä tai huono keskiarvo ei kerro yksinään 8.-luokkalaisten opiskelijan elämästä paljoakaan eikä nuorista pitäisi tehdä liian hätäistä johtopäätöstä opiskelumenestyksen suhteen.

Taulukko 8 Koulumenestys. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
	4,0–6,9	115	21,7	479	10,2	334	25,5	698	4,8	376	27,8	2002
7,0–8,4	335	63,1	2733	58,2	722	55,1	6714	46,0	738	54,6	11242	50,0
8,5–10,0	81	15,3	1487	31,6	254	19,4	7181	49,2	237	17,5	9240	41,1
Yhteensä	533	100,0	4744	100,0	1319	100,0	14789	100,0	1365	100,0	22750	100,0

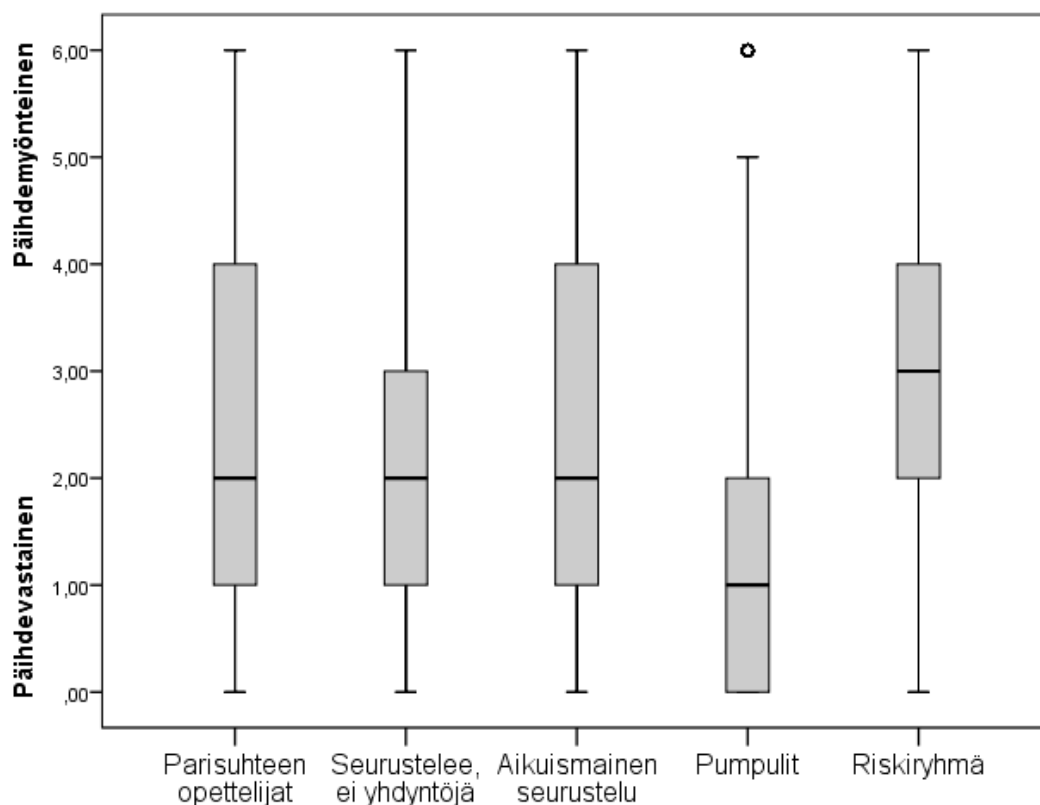
Vaikka hätäisiä johtopäätöksiä ei todistuksen keskiarvosta pidä tehdä, ei liene täysin sattumanvaraista, että riskiryhmästä peräti 27,8 %:lla on keskiarvo 4-6,9 välillä. Pumpulit -ryhmällä vastaava osuus on 4,8 %. (Taulukko 8.) Tätä eroa ei voi selittää pelkällä sattumanvaraisuudella vaan uskallan tehdä johtopäätöksiä siitä, että varhaiset yhdyntäkemukset näkyvät heikompana koulumenestyksenä. Tätä puoltaa myös se, että myös aikuismaisesti seurustelevilla ja parisuhteen opettelijoilla on selkeästi huonommat keskiarvot kuin pumpuleilla ja seksittömillä seurustelijoilla.

Taulukon 8 perusteella voi todeta, että pumpuleilla on joko hyvä tai kiitettävä koulumenestys todistuksen keskiarvolla mitattuna. Näin voi todeta myös seksittömillä seurustelijoilla, tosin heistä 10,2 %:lla on keskiarvo alle 7. On erittäin mielenkiintoista tarkastella ryhmien ympäristön ja yksilön välisiä sidoksia lisää, sillä heikompi menestys koulussa herättää jatkokysymyksen: Onko yhdyntän kokeneilla tytöillä muut elämän osa-alueet huonommin kuin esim. pumpulit -ryhmän tytöillä?

Päihteiden käytöstä Kouluterveyskyselyssä on laajasti kysymyksiä. Halusin tutkia asenteita päihteidenkäyttöä kohtaan. Miten eri ryhmiin kuuluvat suhtautuvat päihteisiin?

Päihdemyönteisyys on koottu kysymyksestä 63, joka sisältää 6 erilaista päihteidenkäyttöön liittyvää asiaa. Vastaaja on vastannut joko kyllä tai ei kuhunkin näistä väittämistä hyväksyykö hän vai eikö hän hyväksy kyseistä asiaa. Päihdemyönteisyys-summamuu- tuja sisältää tiedon, kuinka moni näistä kuudesta väittämästä on vastaajan mielestä hyväksyttävää. Kuvaan sen avulla juuri päihdemyönteisyyttä.

Mielestäni boxplot-kuva esitti ryhmien erot erittäin selvästi ja eroavaisuudet olivat sel- västi havaittavissa eri ryhmien välillä. Horisontaalinen viiva näyttää otoksen mediaanin ja 50 % vastaajista sijoittuvat laatikon ylä- ja alapuolelle, mediaaniviivan jäädessä kes- kelle. Laatikon yläpuolella oleva viiva kuvaa 25 % vastaajista, joista korkein annettu arvo ei sijoitu viivalle vaan edustaa äärimmäisiä, satunnaisia vastauksia. Alapuolella on pie- nimpiä annettuja arvoja, joita on yhteensä 25 %. (Spss-methods -oppikirja.)

Kuva 1. Ryhmien päihdemyönteisyys. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

Kuvasta 1 on selvästi luettavissa seksuaalikäyttäytymiseltään kokeenempien olevan päihdemyönteisempiä kuin ei-yhdyntäneiden kokeneiden. Pumpulit -ryhmä erottuu päihde- vastaisuudessaan. Riskiryhmä on kaikista päihdemyönteisin. Mielestäni se, että käyttää

päihteitä, ei vielä kerro vastaajan omasta asenteesta päihteitä kohtaan. Olosuhteet voivat olla myös syynä käyttää päihteitä, ilman että käyttäjä niitä välttämättä itse hyväksyisi. Tämän vuoksi on erityisen mielenkiintoista tutkia asenteita päihteitä kohtaan.

Näkykö päihdemyönteisyys 8.-luokkalaisten tyttöjen päihteidenkäytössä? Onko asenteilla ja käyttäytymisellä yhteyttä? Tutkin alkoholin käyttöä, tupakointia ja huumaavien aineiden käyttöä. Alkoholi on suosituin päihde Suomessa sekä aikuisten että alaikäisten kohdalla. Positiivista on se, että 2000-luvulla päihteiden ja huumeiden käyttö on vähentynyt nuorten kohdalla ja yhä useampi nuori on kokonaan raitis. (Fröjd ym. 2009, 17.)

Taulukko 9 Kuinka usein käytät alkoholia. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N=24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Viikoittain	59	11,2	146	3,1	134	10,3	52	0,4	244	18,0	635	2,8
Pari kertaa kuukaudessa	142	26,9	774	16,5	396	30,3	417	2,8	389	28,7	2118	9,4
Noin kerran kuukaudessa	85	16,1	669	14,3	221	16,9	563	3,8	201	14,8	1739	7,7
Harvemmin	154	29,2	1444	30,8	361	27,6	2085	14,2	356	26,3	4400	19,5
En käytä alkoholia	87	16,5	1650	35,2	195	14,9	11520	78,7	164	12,1	13616	60,6
Yhteensä	527	100,0	4683	100,0	1307	100,0	14637	100,0	1354	100,0	22508	100,0

Pro gradu -tutkielmani aineistossa alkoholin kokonaistilannetta tarkasteltaessa 60,6 % 8.-luokkalaisista tytöistä ei käytä alkoholia ja 19,5 % käyttää alkoholia harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Kerran viikossa tai useammin käyttää 2,8 % vastaajista, pari kertaa kuukaudessa 9,4 % ja noin kerran kuukaudessa 7,7 %. Kun ryhmiä tarkastelee yksittäin, riskiryhmän ero esimerkiksi pumpuleihin on merkittävä. Pumpulit -ryhmästä 0,4 % käyttää alkoholia kerran viikossa tai useammin. Vastaavasti riskiryhmästä 18,0 % käyttää alkoholia kerran viikossa tai useammin. Ero on merkittävä. Alkoholia ei ollenkaan käyttäviä on pumpulit ryhmässä selvä enemmistö 78,7 %. Riskiryhmällä vastaava osuus on 12,1 %. (Taulukko 9.) Niillä vastaajilla, joilla on yhdyntäkokemuksia, alkoholinkäyttö on muita runsaampaa.

Alkoholin haittoja on tutkittu enemmän aikuisiin keskittyen. Erityisesti suomalaisissa tutkimuksissa nuorten alkoholinhaittoja on tutkittu vähän. Hanna Lavikainen (2007) on tutkinut suomalaisten nuorten 14-16 vuotiaiden alkoholin haittavaikutuksia. Tutkimuksessa haittavaikutuksia on kysytty nuorilta itseltään. Aineisto on kerätty vuonna 2001. Seksuaalinen riskikäyttäytyminen oli yksi haittavaikutuksien teemoista. Seksin katuminen oli noussut vastauksista esille yhden illan juttuina ja heräämisenä vieraan miehen tai naisen vierestä. Nuoret olivat viitanneet myös sukupuolitauteihin. Erityisesti tytöillä oli alkoholin haittavaikutuksien vastauksissa noussut ei-toivottu käyttäytyminen yhtenä haittavaikutuksena, johon kuului myös ei toivottu seksuaalinen käyttäytyminen. (Lavikainen 2007, 103–104,113,116.) Nuoret siis itsekin kokevat runsaan alkoholinkäytön aiheuttavan ei-toivottuja asioita. Alkoholinkäyttö nuorella iällä vaikuttaa myös aivojen rakenteelliseen kehitykseen niin, että se myös altistaa alkoholiriippuvuudelle ja alkoholin väärinkäytölle. Alkoholia nuorena käyttävästä tulee muita useammin alkoholin ongelmakäyttäjää aikuisena. (Fröjd 2009, 19.)

Tutkin myös ryhmien tupakointia ja yleensäkin 8.luokkalaisten tyttöjen tupakoinnin yleisyyttä. Tupakka on laillinen päihde, aivan kuten alkoholikin.

Taulukko 10 Nykyinen tupakointi. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Päivittäin	158	29,9	527	11,2	480	36,7	233	1,6	634	46,8	2032	9,0
Kerran viikossa tai useammin	53	10,0	291	6,2	122	9,3	206	1,4	91	6,7	763	3,4
Harvemmin kuin kerran viikossa	80	15,2	636	13,5	150	11,5	561	3,8	130	9,6	1557	6,9
Lakossa tai lopettanut	109	20,6	830	17,7	252	19,3	1009	6,9	249	18,4	2449	10,9
En tupakoi	128	24,2	2413	51,4	303	23,2	12676	86,3	250	18,5	15770	69,9
Yhteensä	528	100,0	4697	100,0	1307	100,0	14685	100,0	1354	100,0	22571	100,0

On positiivista huomata, että selkeä enemmistö, 69,9 % vastaajista ei tupakoi ollenkaan. Huomionarvoista on kuitenkin se, että tupakointi on yleisempää päivittäin kuin kerran viikossa tai harvemmin. 9 % vastaajista ilmoittaa polttavansa päivittäin, 3,4 % vastaajista polttaa kerran viikossa ja 6,9 % vastaajista ilmoittaa polttavansa harvemmin kuin kerran viikossa. Lakossa tai lopettanut, ilmoittaa 10,9 % vastaajista. (Taulukko 10.)

Ryhmiä väliset erot ovat merkittävät. Peräti 46,8 % riskiryhmään kuuluvista tytöistä tupakoi päivittäin, kun vastaava luku Pumpuleilla on 1,6 %. Seksittömistä seurustelijoista tupakoi päivittäin 11,2 %, parisuhteen opettelijoista 29,9 % ja aikuismaisesti seurustelevista 36,7 %. Pumpulit ovat selkeä ryhmä, jossa tupakointia ei juuri esiinny kuin erittäin harvoin tai ei ollenkaan. (Taulukko 10.)

Johtopäätöksiä tuloksista voi tehdä alkoholin ja tupakoinnin suhteen siten, että seksuaalikäyttäytyminen on yhteydessä päihteiden käyttöön, sekä asenteisiin päihteitä kohtaan. Yhdynnän kokemukset lisäävät päihteidenkäytön yleisyyttä ja positiivisempaa asennetta niitä kohtaan.

Ei ole yllättävää, että päihdemyönteisyys on yhteydessä myös huumaavien aineiden käyttöön. Taulukosta 11 käy esille, että riskiryhmällä huumaavien aineiden käyttöä on selvästi enemmän kuin pumpulit -ryhmällä, seksittömillä seurustelijoilla, parisuhteen opettelijoilla ja jopa aikuismaisesti seurustelevilla. Toisaalta on tärkeää myös tuoda esille se, että 77,8 % riskiryhmästäkään ei ole käyttänyt viimeisen 30 päivän aikana huumaavia aineita. Tämä ei tietenkään kerro sitä, onko heillä kokeiluja takana. Päihteiden alaisena nuori altistuu suojaamattomalle seksille sekä harkitsemattomalle seksuaaliselle kanssakäymiselle ja niistä nuorista, jotka eivät polta tupakkaa tai juo alkoholia, hyvin harva edes kokeilee huumeita. (Fröjd ym. 2009,19.)

Taulukko 11 Huumaavien aineiden käyttö viimeisen 30 päivän aikana. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opet-		Seksittömät seu-		Aikuismaisesti		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	telijät		rustelijät		seurustelevat							
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Ei lainkaan	450	85,2	4362	92,6	1096	83,9	14510	98,6	1048	77,8	21466	94,9
Kerran	49	9,3	230	4,9	123	9,4	160	1,1	113	8,4	675	3,0
2-4 kertaa	23	4,4	90	1,9	74	5,7	43	0,3	88	6,5	318	1,4
Useammin	6	1,1	30	0,6	14	1,1	5	0,0	98	7,3	153	0,7
Yhteensä	528	100,0	4712	100,0	1307	100,0	14718	100,0	1347	100,0	22612	100,0

Kokonaistilanne näyttää sen, että 94,9 % 8.-luokkalaisista tytöistä ei ole lainkaan käyttänyt viimeisen 30 päivän aikana huumaavia aineita. Tämä kertoo siitä, että säännöllisesti huumaavia aineita käyttäviä 8.-luokkalaisia tyttöjä on harvakseltaan. 30 päivän aikana huumaavia aineita on kuitenkin käyttänyt 1146 tyttöä, joko kerran, 2-4 kertaa, 5 kertaa tai useammin. (Taulukko 11.) Näitä tyttöjä ei voi sivuuttaa ja ajatella asioiden olevan hyvin, koska suuri enemmistö ei kerro käyttäneensä huumaavia aineita viimeisen 30 päivän aikana. On mietittävä, keitä nämä 1146 tyttöä ovat ja miksi heillä on 8.-luokkalaisina huumaavien aineiden käyttökokemuksia.

Päihteiden käyttö vaikuttaa aivoihin ja nuorella aivot kehittyvät nopeammin kuin missään muussa ikävaiheessa. Päihteiden ja erityisesti huumaavien aineiden käytöllä teini-iässä voi olla loppuelämän vaikutukset nuoren kehitykseen. Nuoruusiän aikana kehittyvät niin motivaatio, informaation käsittelykyky, impulssikontrolli ja ihmissuhteiden ylläpitämiseksi vaadittavat taidot. Huumeilla on negatiiviset vaikutukset sekä ruumiin että mielen kehitykseen. (Fröjd ym.2009,19.)

Tutkin lisäksi 8.-luokkalaisten tyttöjen riskienottoa, jota tarkastelen pyöräilykypärän käyttämisen yleisyydellä nuorten keskuudessa. Pyöräily on yleinen liikkumismuoto ja kypäräkäyttö nykyään pakollista (Laki tieliikennelain muuttamisesta 1.1.2003/954). Tosin mediassa on ollut puhetta, että tämä laki saatetaan muuttaa (esim. Helsingin sanomat 4.5.2016). On mielenkiintoista nähdä, onko seksuaalikäyttäytymisellä yhteyttä myös riskienottoon, joka näyttäytyy välinpitämättömyytenä omaa turvallisuutta kohtaan. Vaikka

pelkkä kypärän käyttö pyöräillessä ei osoita kuin pientä osaa siitä, suojeleeko nuori itseään mahdollisilta tapaturmilta, on kiinnostavaa kuitenkin tutkia, onko ryhmien välissä eroja ja mihin suuntaan.

Taulukko 12 Kypärän käyttö pyöräillessä. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N=24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Yleensä aina	12	2,3	194	4,2	25	1,9	2071	14,2	38	2,8	2340	10,5
Joskus	35	6,7	496	10,7	83	6,4	2797	19,2	53	4,0	3464	15,5
En koskaan	438	83,3	3640	78,2	1026	79,7	9049	62,2	1064	79,8	15217	68,1
En liiku pyörällä	41	7,8	323	6,9	154	12,0	630	4,3	179	13,4	1327	5,9
Yhteensä	526	100,0	4653	100,0	1288	100,0	14547	100,0	1334	100,0	22348	100,0

Tulokset osoittavat sen, että kaikista vastaajista pyöräilykypärää kertoo käyttävänsä yleensä aina 10,5 %. Joskus pyöräilykypärää kertoo käyttävänsä 15,5 % vastaajista. Pyöräilykypärää ei käytä koskaan 68,1 % vastaajista. Vastaajista 5,9 % puolestaan kertoo, ettei liiku pyörällä. Ryhmien välillä on eroja, mutta huolestuttavaa on se, että pyöräilykypärän käyttäminen ei näytä olevan muodikasta yhdenkään ryhmän keskuudessa. Pumpuleilla pyöräilykypärää käytetään kaikista eniten, sillä 14,2 % vastaajista kertoo käyttävänsä yleensä aina kypärää. Joskus kypärää pumpuleista käyttää 19,2 %, ei koskaan 62,2 %. Pumpuleista 4,3 % vastaa, ettei liiku pyörällä. Riskiryhmästä vain 2,8 % kertoo käyttävänsä yleensä aina kypärää. 4,0 % riskiryhmään kuuluvista kertoo käyttävänsä joskus kypärää. Riskiryhmään kuuluvista 79,8 % ilmoittaa, ettei koskaan käytä kypärää ja peräti 13,4 % ilmoittaa, ettei liiku pyörällä. Riskiryhmä liikkuu kaikista ryhmistä vähiten pyörällä ja pumpulit puolestaan kaikista ryhmistä eniten. (Taulukko 12.)

Aikuismaisesti seurustelevat ovat ryhmistä se, joka käyttää kaikista vähiten pyöräilykypärää. Tästä ryhmästä vain 1,9 % vastaajista ilmoittaa käyttävänsä lähes aina kypärää. Joskus ilmoittaa käyttävänsä kypärää 6,4 % vastaajista. Ei koskaan kypärää käyttäviä on tässä ryhmässä 79,7 %, joka on lähes saman verran kuin riskiryhmällä (79,8 %). 12,0 % vastaajista ilmoittaa, etteivät käytä pyörää. Vastaavasti parisuhteen opetteliijoista 2,3 %

vastaa käyttävänsä lähes aina kypärää. Tässäkin ryhmässä kypärän käyttö on vähäistä, koska joskus kypärää käyttää vain 6,7 % vastaajista. Kypärää ei koskaan käytä 83,3 % parisuhteen opetteliijoista ja pyörällä ei liiku tästä ryhmästä 7,8 % vastaajista. Seksittömät seurustelijat käyttävät vähän useammin kypärää, koska ryhmän vastaajista 4,2 % ilmoittaa käyttävänsä yleensä aina kypärää. 10,7 % vastaajista käyttää joskus kypärää, 78,2 % ei käytä koskaan kypärää ja 6,9 % ryhmästä ei liiku pyörällä. (Taulukko 12.)

Ryhmissä, joissa ei ole yhdynnänkokemuksia, käytetään enemmän pyöräilykypärää kuin ryhmissä, joissa esiintyy yhdynnänkokemuksia. On tietenkin mahdoton vetää yhteyttä seksinharrastamiselle ja riskienotolle liikenteessä, mutta mielenkiintoisia tuloksia kypärän käyttöä mittaava taulukko antaa. Pumpulit käyttävät useammin pyöräilykypärää kuin muut ryhmät ja myös pyöräilevät enemmän. Miksi esimerkiksi riskiryhmästä huomattavasti suurempi joukko ilmoittaa, etteivät liiku pyörällä? Tähän kysymykseen ei tämän aineiston perusteella voida antaa vastauksia, mutta tulos herättää pohdintaa tyttöjen liikuntatottumuksista ja onko esim. riskiryhmän tytöillä pumpuleita vähemmän mahdollisuus pyöräilykypärän käyttöön ylipäänsä.

Saamani tutkimustulokset osoittavat selvästi eri seksuaalikäyttäytymisen kokemusten olevan yhteydessä nuoren kykyyn kieltäytyä epämieluisasta seksuaalikäyttäytymisestä, koulunkäynnin sujuvuuteen ja menestykseen, päihdemyönteisyyteen ja itse päihteiden ja huumeiden käyttöön. Pyöräilykypärän käyttö näyttäytyi myös erilaisena seksuaalikäyttäytymiseltään erilaisilla ryhmillä. Kaiken kaikkiaan riskiryhmään ja pumpuleihin kuuluvat erosivat kaikista eniten toisistaan.

Seuraavaksi tutkin mikrosysteemiin kuuluvia tuloksia 8.-luokkalaisten tyttöjen vastauksista. Nostan esille nuorten kokemukset häiritsevistä seksuaalisista ehdottelusta ja nimittelystä. Olen tutkimuksessani kirjoittanut nimittelystä ja erityisesti huorittelusta tyttöjen kohdalla. On tärkeää tiedostaa 8.-luokkalaisten tyttöjen kokemukset seksuaalisesta häirinnästä ja huorittelusta. Olen tehnyt summamuuttujan kysymyksestä 33: Oletko kokenut jotakin seuraavista? Valitsin summamuuttujaan kysymykset: Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä (kysymys 33.1), Seksuaalista loukkaavaa nimittelyä esim. huorittelua tai homottelua tai kehon loukkaavaa arvostelua (kysymys 33.2).

Taulukko 13 Ryhmien kokemukset häiritsevistä seksuaalisesta ehdottelusta ja huorittelusta. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Ei häirittä	92	17,3	1041	22,1	220	16,7	7803	53,1	223	16,4	9379	41,5
Ehdottelua	102	19,2	1085	23,0	274	20,9	3414	23,2	291	21,4	5166	22,8
Huorittelua	67	12,6	604	12,8	143	10,9	1312	8,9	121	8,9	2247	9,9
Molempia	271	50,9	1984	42,1	677	51,5	2176	14,8	723	53,2	5831	25,8
Yhteensä	532	100,0	4714	100,0	1314	100,0	14705	100,0	1358	100,0	22623	100,0

Kaikista vastaajista 41,5 % koki, etteivät he ole kokeneet seksuaalista ehdottelua ja huorittelua. Tämän perusteella voi jo todeta, 8.-luokkalaisten tyttöjen joutuvan kokemaan seksuaalista ahdistelua ja huorittelua suhteellisen paljon. Ryhmistä edukseen nousevat kuitenkin pumpulit ja seksittömät seurustelijat. Pumpuleista 53,1 % kokee, ettei heillä ole kokemuksia seksuaalisesta ehdottelusta tai huorittelusta. Seksittömistä seurustelijoista puolestaan 22,1 % kokee, ettei heillä ole kokemuksia seksuaalisesta ehdottelusta tai huorittelusta. Parisuhteen opettelijoista 17,3 %, aikuismaisesti seurustelevista 16,7 % ja riskiryhmästä 16,4 % koki, ettei kokemuksia ole seksuaalisesta ehdottelusta ja huorittelusta. (Taulukko 13.)

Tulokset tekee erityisen kiinnostavaksi se, että yhdynnän kokeneilla on selvästi sekä ehdottelua että nimittelyä, kun puolestaan ei-yhdynnän kokeneilla on enemmän ehdottelua, mutta nimittelyä puolestaan vähemmän. Saarikosken (2001) tutkimus nuorten tyttöjen huorittelusta osoittaa, ettei huorittelun kohteeksi joutuneelta tytöltä vaadita edes seksuaalikäyttäytymisen tunnuspiirteitä, mutta Kouluterveyskyselyn 2013 tulokset osoittavat, että seksuaalinen ahdistelu ja huorittelu kulkevat käsikädessä. Sinänsä yllättävää on mielestäni se, että pumpuleilla on enemmän seksuaalista ahdistelua kuin huorittelua, mutta muilla ryhmillä on selvästi kokemuksia molemmista.

Se, mikä erottaa pumpulit ryhmän muista, on seurustelusuhteiden puuttuminen. Seurustelu puolestaan selvästi lisää huorittelua vaikka itse yhdynnän kokemus puuttuisikin. Mielenkiintoista tuloksista tekee myös se, että vaikka pumpulit ovat

kokemattomia, eivät hekään säästy seksuaaliselta ehdottelulta ja häirinnältä. On surullista ajatella, että kaikista vastaajista 5166 tyttöä kokee tullessa seksuaalisen häirinnän kohteeksi ja 5831 tyttöä kokee kohdanneensa sekä häirintää että nimittelyä. Tämä tekee yhteensä 10997 tyttöä, joilla on kokemuksia joko pelkästään ahdistelusta tai molemmista. (Taulukko 13.)

Haluan tarkastella ryhmien kokemuksia kiusaamisesta ja kiusatuksi tulemisesta. Olen myös tästä tehnyt summamuuttujan koskien seuraavia asioita: onko tullut kiusatuksi, onko kiusannut muita, on sekä kiusattu että myös itse kiusannut vai onko kokemuksia kummastakaan.

Kiusaaminen on yleinen ilmiö koulumaailmassa. Kaikista vastaajista 19,3 % kokee tullessa kiusatuksi. 10,6 % on tullut kiusatuksi ja myös kiusannut muita. 9,8 % on puolestaan kiusannut muita, mutta ei koe tullessa itse kiusatuksi. Kiusaamisen kanssa tekemisiin joutuneita tyttöjä on kaikista vastaajista 39,7 %. Tämä on hätkähdyttävän suuri osuus, sillä koulussa vietetään iso osa päivästä ja kiusaaminen on vakava asia (Taulukko 14.)

Taulukko 14 Ryhmien kokemukset siitä, onko itseä kiusattu ja onko itse kiusannut muita. THL, Kouluterveyskysely, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Ei kumpaakaan	227	42,8	2475	52,4	578	44,0	9827	66,6	571	42,2	13678	60,3
Vain kiusattu	126	23,8	961	20,3	264	20,1	2749	18,6	267	19,7	4367	19,3
Vain kiusannut	84	15,8	589	12,5	203	15,5	1101	7,5	234	17,3	2211	9,8
Molempia	93	17,5	698	14,8	268	20,4	1073	7,3	282	20,8	2414	10,6
Yhteensä	530	100,0	4723	100,0	1313	100,0	14750	100,0	1354	100,0	22670	100,0

On suorastaan hätkähdyttävää, että esimerkiksi riskiryhmän ja pumpuleiden välillä on kiusaamisen suhteen todella suuri ero. Pumpuleista 7,3 % kokee kiusanneensa muita ja tullessa itse kiusatuksi. Riskiryhmästä 20,8 % kokee vastaavalla tavalla, seksittömistä

seurustelijoista 14,8 % ja parisuhteen opetteliijoista 17,5%. Toisaalta pelkästään kiusatuiksi joutuneissa eniten kiusatuksi joutunut ryhmä on parisuhteen opettelijat 23,8 %, seuraavaksi eniten kiusattu ryhmä on seksittömät seurustelijat 20,3 % ja kolmanneksi eniten aikuismaisesti seurustelevat 20,1 %. Toiseksi vähiten kiusattu ryhmä on riskiryhmä 19,7 %. Vähiten pelkästään kiusatuksi joutuneita on pumpuleiden keskuudessa 18,6 %. (Taulukko 14.)

Seurustelusuhhteessa olleista tytöistä suurempi osa kuin muista on joutunut kiusatuksi. Tässä ei yhdynnänkokemukset nouse merkittäväksi tekijäksi vaan seurustelevilla on enemmän kiusaamisen kokemuksia. Koetaanko seurustelevat jotenkin poikkeavina? Näkökö parisuhde jotenkin ei-tyypillisenä käyttäytymisenä 8.-luokkalaiselle? Onko seurustelu syy kiusaamiselle vai jotkut muut tekijät vastaajissa? Kuitenkin Saarikosken (2001) tutkimus osoittaa, kiusaamisen kohteeksi joutumiselle ei tarvita läheskään aina erityistä syytä.

Taulukko 14 on erittäin mielenkiintoinen, koska siirtyessä tarkastelemaan kiusatuksi joutumista ja toisten kiusaamista yhdessä, tulokset ovatkin toisenlaisia. Yhdynnänkokemukset nousevat enemmistöön, kun kyseessä on toisten kiusaaminen ja kiusatuksi joutuminen. Riskiryhmässä kiusataan ja tullaan kiusatuksi kaikista eniten 20,8 %. Seuraavaksi eniten kiusataan ja tullaan kiusatuksi aikuismaisesti seurustelevien ryhmässä 20,4 %. Ei liene yllättävää, että selvästi vähiten kiusaavat ja tulevat kiusatuksi pumpulit 7,3%.

Olen tuonut tutkimustuloksissa esille koulunkäynnin sujuvuutta ja koulumenestystä. Mikrosysteemiin kuuluvana tekijänä, haluan nostaa esille opettajan kanssa toimeen tulemisen. Opettajan rooli nuoren elämässä on merkittävä ja on osana koulunkäynnin sujuvuudessa.

Taulukko 15 Vaikeuksia opettajan kanssa toimeentulemisessa. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
	Ei lainkaan	147	28,1	1780	37,8	380	29,0	7991	54,3	370	27,4	10668
Melko vähän	250	47,7	2219	47,1	616	47,1	5693	38,7	604	44,8	9382	41,5
Melko paljon	89	17	563	12	222	17	824	5,6	240	17,8	1938	8,6
Erittäin paljon	38	7,3	147	3,1	91	7,0	205	1,4	135	10,0	616	2,7
Yhteensä	524	100,0	4709	100,0	1309	100,0	14713	100,0	1349	100,0	22604	100,0

Taulukkoa 15 tutkiessani on ollut positiivista huomata, että 47,2 %:lla ei ole lainkaan vaikeuksia opettajan kanssa toimeen tulemisessa. Melko vähän vaikeuksia on 41,5 %:lla vastaajista. Melko paljon vaikeuksia on 8,6 %:lla kaikista vastaajista ja erittäin paljon vaikeuksia 2,7 %:lla vastaajista. Miten nämä tulokset ovat jakautuneet ryhmien kesken? Pumpuleilla on kaikista vähiten vaikeuksia opettajan kanssa toimeen tulemisessa. 54,3 % pumpuleista vastaa, ettei ongelmia ole opettajan kanssa toimeen tulemisessa. Melko paljon vaikeuksia on vain 5,6 %:lla pumpuleista ja erittäin paljon vaikeuksia 1,4 %:lla pumpuleista. Riskiryhmällä on kaikista eniten vaikeuksia opettajan kanssa toimeen tulemisessa. Melko paljon vaikeuksia on 17,8 %:lla ja erittäin paljon 10 %:lla riskiryhmästä. Seuraavaksi eniten vaikeuksia on parisuhteen opetteliijoilla; melko paljon vaikeuksia 17 %:lla ja erittäin paljon vaikeuksia 7,3 %:lla. Lähes identtiset osuudet ovat aikuismaisesti seurustelevilla. Melko paljon vaikeuksia on 17 %:lla ja erittäin paljon vaikeuksia 7,0 %:lla. Seksittömät seurustelijat-ryhmällä on toiseksi vähiten vaikeuksia opettajan kanssa toimeen tulemisessa, sillä heidän vastaavat osuudet ovat 12% (melko paljon) ja 3,1% (erittäin paljon).

Näkykö näiden nuorien käyttäytymisessä jotain muita merkkejä, miksi juuri yhdynnän kokemukset näkyvät suurempana vaikeuksina opettajan kanssa toimeen tulemisessa? Seksuaalisella riskikäyttäytymisellä on yhteys huonompaan toimeen tulemiseen opettajan kanssa. Seksuaalinen riskikäyttäytyminen on näkynyt jo käydyissä tuloksissa ongelmina myös muissa Kouluterveyskyselyn osa-alueissa. Onko opettaja esimerkiksi pyrkinyt

puuttumaan nuoren käyttäytymiseen tai vienyt nuoren asioita eteenpäin, esimerkiksi koulukuraattorille tai terveydenhoitajalle?

Opettajan kanssa toimeen tulemisesta on tärkeää myös siirtyä tarkastelemaan nuoren ja vanhemman välistä suhdetta. Nuoren kokemus siitä, että hänellä on positiivinen yhteys ja vuorovaikutus kouluun ja kotiin, on yhteydessä siihen, että nuori aloittaa yhdyn-
tätökemukset myöhemmin ja osaa huolehtia kondomin käytöstä (Advocates for youth 2002). Tätä näkemystä tukee myös alla oleva taulukko, jossa nuorilta on kysytty: Pystyykö keskustelemaan vanhempien kanssa omista asioista (kysymys 96.)

Taulukko 16 Pystyykö keskustelemaan omista asioista vanhempien kanssa. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Ei juuri koskaan	95	18,1	581	12,4	217	16,7	1050	7,2	234	17,4	2177	9,7
Silloin tällöin	223	42,5	1908	40,7	590	45,3	4663	31,9	505	37,7	7889	35,1
Melko usein	133	25,3	1341	28,6	319	24,5	4689	32,0	317	23,6	6799	30,2
Usein	74	14,1	854	18,2	177	13,6	4231	28,9	285	21,3	5621	25,0
Yhteensä	525	100,0	4684	100,0	1303	100,0	14633	100,0	1341	100,0	22486	100,0

25 % kaikista 8.-luokkalaisista tytöistä kokee pystyvänsä keskustelemaan usein vanhempien kanssa omista asioista. Kaikista kyselyyn vastanneista tytöistä ”melko usein” vastauksia on vastannut 30,2 %, ”silloin tällöin”-vastauksia 35,1 % ja ”ei juuri koskaan”-vastauksia 9,7 %. Kaikista paras keskusteluyhteys on pumpuleilla, sillä heistä 7,2 % kokee, ettei voi juuri koskaan keskustella omista asioistaan vanhempien kanssa. Riskiryhmällä vastaava osuus on 17,4 %, aikuismaisesti seurustelevilla 16,7 %, parisuhteen opetteli-
joilla 18,1 % ja seksittömillä seurustelijoilla 12,4 %. Ääripäässä oleva ”Usein” vaihtoehto on jakautunut seuraavasti ryhmien kesken; pumpulit 28,9 %, riskiryhmä 21,3 %, seksit-
tömät seurustelijat 18,2 %, parisuhteen opettelijat 14,1 % ja aikuismaisesti seurustelevat 13,6 %. (Taulukko 16.)

Tulokset ovat mielenkiintoiset, sillä erittäin huono keskusteluyhteys vanhempien kanssa on kaikista suurin riskiryhmällä (taulukko 16). Kuitenkin huomionarvoista on se, että riskiryhmällä on toiseksi parhain osuus ryhmien välisessä vertailussa, kun vaihtoehtona on erittäin hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa. Ääripäät siis näkyvät erityisen selvästi riskiryhmän kohdalla. Seurusteleminen puolestaan näkyy tasaisempina vaihtoehtoina, mutta huonompana kokonaismäärältään kuin riskiryhmällä. Onko seurustelemisella varsin nuorella iällä yhteys puutteelliseen vuorovaikutukseen vanhempien kanssa? Suoraa yhteyttä ei tietenkään voi tämän kysymyksen perusteella tehdä. Toisaalta on selvää, että nuorella iällä aloitetut parisuhteet ja yhdynät näkyvät tuloksissa. Pumpuleilla on parempi keskusteluyhteys vanhempiinsa ja tämä on tärkeä huomio tuloksia analysoitaessa.

Mikrosysteemiin kuuluvia tekijöitä tutkiessa voi tehdä johtopäätöksiä siitä, että seksuaalikäyttäytymiseltä kokemattomilla nuorilla on parempi vuorovaikutus aikuisten kanssa, kuten opettaja ja omat vanhemmat. Seksuaaliselta ahdistelulta ja nimittelyltä ei säästy mikään ryhmistä, mutta yhdynnän kokemukset kuitenkin lisäävät nimittelyä ja seksuaalista ahdistelua. Merkittävää on myös se, että kiusaamisen ja kiusatuksi tuleminen kokemukset ovat yleisempiä seksuaalikäyttäytymiseltä kokeneempien tyttöjen keskuudessa.

5.5 Seksuaalikäyttäytymisen yhteys 8.-luokkalaisen sosiaaliseen ympäristöön liittyviin asioihin

Seuraavaksi tutkin mesosysteemiä ja siihen liittyviä asioita: Tuntevatko vanhemmat nuoren ystävät (kysymys 94), tietävätkö vanhemmat missä nuori viettää viikonloppunsa (kysymys 95) sekä käyttääkö joku läheinen ihminen nuoren mielestä liikaa alkoholia (kysymys 57). Taulukko 17 näyttää eri ryhmien vastaukset siitä, tuntevatko vanhemmat nuoren ystävät.

Taulukko 17 Tuntevatko vanhemmat useimmat ystävät. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Molemmat tuntevat	308	58,8	3169	68,2	735	57,2	11280	77,6	743	56,1	16235	72,8
Vain isä tuntee	12	2,3	62	1,3	42	3,3	168	1,2	46	3,5	330	1,5
Vain äiti tuntee	152	29,0	1095	23,6	383	29,8	2514	17,3	379	28,6	4523	20,3
Ei kumpikaan tunne	52	9,9	320	6,9	124	9,7	572	3,9	157	11,8	1225	5,5
Yhteensä	524	100,0	4646	100,0	1284	100,0	14534	100,0	1325	100,0	22313	100,0

72,8 % 8.-luokkalaisten tyttöjen molemmista vanhemmista tuntevat nuoren ystävät. Se, ettei kumpikaan vanhemmista tuntisi nuoren ystäviä on selvä vähemmistö, 5,5 %. Tämä kysymys ottaa huomioon vain heterovanhemmat, eikä huomioi niitä perheitä, joissa voi olla vanhempina kaksi äitiä tai kaksi isää. Tulokset osoittavat selvästi sen, että harvemmin vain isä tuntee nuoren ystävät, koska tämän vastausvaihtoehdon on valinnut vain 1,5 % vastaajista. Pelkästään äidin tietämys nuoren ystäväistä on valinnut vaihtoehdoksi jo 20,3 % kaikista vastaajista. Se, ettei kumpikaan vanhemmista tuntisi nuoren ystäviä on valinnut vaihtoehdoksi 5,5 % työistä. Toisin sanoen, voidaan taulukon 17 perusteella sanoa, että suurin osa vanhemmista tuntee 8.-luokkalaisten tyttöjen ystävät.

Riskiryhmään kuuluvilla tytöillä vanhemmat tuntevat kaikista huonoiten lapsiensa ystävät. Kaikista vastaajista 5,5 %:lla kumpikaan vanhemmista ei tunne lapsensa ystäviä, mutta riskiryhmällä tämä osuus on 11,8 %. (Taulukko 17.)

Olen kiinnostunut tutkimaan vanhempien ja nuoren välistä vuorovaikutusta ja myös sitä, miten hyvin vanhemmat tietävät lapsensa ystäväistä ja siitä, missä lapsi viettää aikaa viikonloppuisin. Jo tähän mennessä tulokset ovat osoittaneet ympäristöllä ja yksilöön liittyvissä asioissa olevan yhteyttä nuoren seksuaalikäyttäytymiseen. Lapsi ei voi valita vanhempiaan, mutta onko vanhempien roolilla merkitystä nuoren käyttäytymiseen?

Taulukko 18 Vanhempien tietämys siitä, missä nuori viettää viikonloput. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N=22342

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seu- rustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Tietävät aina	220	41,8	2734	58,7	590	45,7	12068	83,0	665	50,2	16277	72,9
Tietävät joskus	255	48,5	1716	36,8	568	44,0	2320	16,0	496	37,4	5355	24,0
Useimmiten eivät tiedä	51	9,7	209	4,5	133	10,3	153	1,1	164	12,4	710	3,2
Yhteensä	526	100,0	4659	100,0	1291	100,0	14541	100,0	1325	100,0	22342	100,0

Kaikista vastaajista 72,9 %:lla vanhemmat tietävät aina, missä nuori viettää viikonloppunsa. 24,0 %:lla vastaajista vanhemmat tietävät joskus, missä nuori viettää viikonloppunsa ja 3,2 %:lla vastaajista vanhemmista eivät useimmiten tiedä. Miten ryhmien väliset erot näyttäytyvät tämän kysymyksen kohdalla? Tämänkin kysymyksen kohdalla pumpulit -ryhmän tulokset nousevat edukseen, koska heidän kohdalla vain 1,1%:lla vanhemmat eivät useimmiten tiedä, missä nuori viettää viikonloppunsa. Vastaavasti riskiryhmällä 12,4 %:lla vanhemmat eivät useimmiten tiedä, missä nuori viettää viikonloppunsa. Pumpulien vanhemmista 83,0 % tietää aina, missä heidän lapsensa viettää viikonloput. Riskiryhmään kuuluvien vanhemmista 50,2 % tietää nuoren mukaan aina, missä nuorukainen viettää viikonloput. Mielenkiintoista tuloksissa on aikuismaisesti seurustelevien vastaukset. Heidän vanhemmista 45,7 % tietää aina, missä nuori viettää viikonloput. Toisaalta tämän ryhmän kohdalla vaihtoehto: ”useimmiten eivät tiedä” on huomattavasti pienempi kuin riskiryhmällä. Aikuismaisesti seurustelevista 4,5 % vastaa, ettei heidän vanhempansa tiedä useimmiten, missä oma lapsi viettää viikonloppua. (Taulukko 18.)

Mietin, voisiko tässä parisuhde näyttäytyä siten, että seurustelevien tyttöjen vanhemmat eivät ole samalla tavalla tarkkailemassa lapsiensa perään kuin puolestaan ei seurustelevien tyttöjen vanhemmat. Tämä on tietysti pohdintaa, mutta seurustelevien tyttöjen nuorten vanhemmat saattavat ajatella tyttöjensä olevan paremmin ”turvassa”, koska heillä on seurustelusuhde.

Seuraavaksi tutkin sitä, kuinka alkoholi näyttäytyy 8.-luokkalaisten tyttöjen lähipiirissä. Tutkin läheisen ihmisen alkoholin vaikutuksia nuoreen itseensä. Kuinka kokonaisjoukko on vastannut ja miten ryhmät kokevat liiallisen alkoholinkäytön ja niiden haitat ja ongelmat omaan elämään.

Taulukko 19 Läheisen ihmisen liiallinen alkoholinkäyttö ja sen aiheuttamat haitat ja ongelmat omaan elämään. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Ei käytä	244	46,1	2569	54,5	611	46,6	10238	69,6	572	42,8	14234	63,0
Käyttää, ei haitannut	147	27,8	1194	25,4	330	25,2	2840	19,3	349	26,1	4860	21,5
Käyttää, haitannut	138	26,1	947	20,1	369	28,2	1627	11,1	415	31,1	3496	15,5
Yhteensä	529	100,0	4710	100,0	1310	100,0	14705	100,0	1336	100,0	22590	100,0

63,0% ilmoittaa, ettei heidän lähipiirissä kukaan käytä liikaa alkoholia. Ryhmien välisessä tarkastelussa tulokset ovat erilaiset. Riskiryhmässä 42,8 % vastaajista kokee, ettei heillä ole lähipiirissä liikaa alkoholia käyttäviä, pumpuleilla vastaava osuus on 69,6 %, aikuismaisesti seurustelevilla 46,6 %, seksittömällä seurustelijoilla 54,5 % ja parisuhteen opettelijoilla 46,1 %. (Taulukko 19.)

21,5 % kaikista vastaajista on sitä mieltä, että lähipiirissä on joku, joka käyttää liikaa alkoholia, mutta siitä ei ole ollut haittaa omaan elämään. Miten liiallinen alkoholinkäyttö ilmenee? Tähän ei kysymysten avulla saada vastausta, mutta tärkeintä on nuoren oma kokemus siitä, aiheutuuko alkoholinkäytöstä hänelle haittaa. 21,5 % vastaajista ainakin tunnistaa, että alkoholia käytetään liikaa jonkun läheisen taholta. Riskiryhmästä 26,1 % tunnistaa alkoholinkäytön läheisen ihmisen taholta, mutta se ei ole haitannut. Pumpuleilla vastaava osuus on 19,3 %, aikuismaisesti seurustelevilla 25,2 %, seksittömällä seurustelijoilla 25,4 % ja parisuhteen opettelijoilla 27,8 %. (Taulukko 19.) Mielenkiintoista, että juuri parisuhteen opettelijat kokevat muita ryhmiä enemmän, että heillä on läheinen ihminen, joka käyttää liikaa alkoholia. Voiko tämän tulkita positiivisesti siten, että he tunnistavat liiallisen alkoholinkäytön, mutta heidän omaan elämään ei ole aiheutunut siitä ongelmaa?

Riskiryhmästä 31,1 % on sitä mieltä, että läheisen ihmisen alkoholinkäytöstä on haittaa. Pumpuleilla vastaavasti näin kokee 11,1 %, aikuismaisesti seurustelevista 28,2 %, seksittömistä seurustelijoista 20,1 % ja parisuhteen opetteliijoista 26,1 % (Taulukko 19.)

Liiallisesta alkoholinkäytöstä lähipiirissä on aiheuttanut ongelmia 15,5 %:lle kaikista vastaajista. Ryhmien väliset erot puolestaan vaihtelevat selvästi eniten. Riskiryhmällä peräti 31,1 % kokee, että läheisen ihmisen alkoholinkäytöstä on aiheutunut heille itselleenkin haittaa. Pumpuleista vastaavalla tavalla kokee 11,1 %, aikuismaisesti seurustelevista 28,2 %, seksittömistä seurustelijoista 20,0 % ja parisuhteen opetteliijoista 26,1 %. (Taulukko 19.) Tuloksissa on suuri ero pumpuleiden ja muiden ryhmien välillä. Tulokset osoittavat sen, miten läheisen ihmisen alkoholinkäyttö ja siitä aiheutuvat ongelmat näkyvät erityisesti näiden ryhmien kohdalla, joissa seksuaalikäyttäytymistä ilmenee enemmän.

Mesosysteemiin kuuluvia tekijöitä tutkiessa, voi tehdä johtopäätöksiä yksilön ympäristöjen välisten suhteiden vaikuttavan myös nuoreen itseensä. Seksuaalikäyttäytymisellä ja ympäristöillä vallitsevilla suhteilla on yhteys. Vanhempien vuorovaikutus lapsen kanssa on heikompi näillä nuorilla, joilla on enemmän seksuaalikäyttäytymisen ilmeneismuotoja, kuten yhdynnänkokemuksia. Pumpulit -ryhmä erottuu myös mesosysteemissä edukseen, koska heillä on parempi yhteys vanhempiinsa ja vähemmän ongelmia läheisen ihmisen alkoholinkäytöstä. Ylipäänsä pumpuleilla on vähemmän liikaa alkoholia käyttävä läheinen. Vaikka Kouluterveyskyselyn avulla ei pysty tutkimaan syy-seuraussuhteita, voi tehdä johtopäätöksiä millaisessa ympäristössä eri ryhmään kuuluvat yksilöt elävät.

Viimeiseksi tutkin ekologisen systeemiteorian viitekehystä eksosysteemiä ja olen valinnut sen tarkasteluun Kouluterveyskyselystä kysymyksiä, jotka mittaavat eri mikrota-sojen yhteyttä nuoreen itseensä. Ensiksi tarkastelen tuloksia siitä, miten nuoret kokevat mahdollisuutensa päästä koulun terveydenhuollon vastaanotolle. Tähän ryhmään olen valinnut terveydenhoitajan ja lääkärin. Tutkin myös kuinka helppoa 8.-luokkalaisten tyttöjen on ostaa tupakkaa ja alkoholia kaupoista sekä kuinka helppoa ikätovereiden on hankkia huumeita.

Taulukko 20 Kokemus koulun Terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn helppoudesta. THL, Kouluterveys-kysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seu- rustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Erittäin helppo	222	43,0	1809	39,2	503	39,4	5621	38,9	555	42,0	8710	39,3
Melko helppo	223	43,2	2194	47,6	606	47,1	7145	49,5	557	42,1	10721	48,3
Melko vaikea	58	11,2	507	11,0	134	10,5	1443	10,0	129	9,8	2271	10,2
Erittäin vaikea	13	2,5	101	2,2	39	3,1	239	1,7	82	6,2	474	2,1
Yhteensä	516	100,0	4611	100,0	1278	100,0	14448	100,0	1323	100,0	22176	100,0

Kaikista vastaajista selkeä enemmistö kokee terveydenhoitajan vastaanotolle pääsyn joko erittäin helppona tai melko helppona. 39,3 % vastaajista kokee pääsyn terveydenhoitajan vastaanotolle erittäin helppona ja 48,3 % kokee pääsyn melko helppona. Melko vaikeana kokee pääsyn 10,2 % vastaajista ja erittäin vaikeana 2,1 %. Kokonaisuutta tarkasteltaessa voi todeta tulosten olevan hyvät. 8.-luokkalaisten tytöt siis kokevat terveydenhoitajalle pääsyn suhteellisen helppona. Ryhmiä vertaillessa, ryhmien välillä on kuitenkin eroa esimerkiksi riskiryhmän ja pumpuleiden välillä. Riskiryhmä kokee helpompana terveydenhoitajalle pääsyn kuin pumpulit. Kuitenkin erittäin vaikeana pääsyn kokee riskiryhmästä 6,2 %, kun puolestaan pumpuleilla vastaava osuus on 1,7 %. (Taulukko 20.) Jotta asiasta voisi tehdä johtopäätöksiä suuntaan tai toiseen, on tärkeää tarkastella miten tulokset eroavat lääkärille pääsyn suhteen.

Lääkärin vastaanotolle pääsyä tutkiva kysymys osoittaa sen, että jokaisessa ryhmässä koetaan suhteellisen paljon vaikeutta päästä lääkärin vastaanotolle. Kaikista vastaajista vain 8,7 % kokee erittäin helppona päästä lääkärin vastaanotolle. Toisaalta 48,8 % kokee jo melko helppona päästä lääkärin vastaanotolle. Melko vaikeaksi pääsyn kokee 34,9 % vastaajista ja erittäin vaikeaksi 7,6 %. (Taulukko 21.)

Taulukko 21 Kokemukset lääkärin vastaanotolle pääsyn helppoudesta. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaisten tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seu- rustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Erittäin helppo	46	9,0	350	7,6	125	9,9	1239	8,7	143	10,9	1903	8,7
Melko helppo	244	47,9	2213	48,3	570	45,0	7107	49,7	576	43,8	10710	48,8
Melko vaikea	182	35,8	1647	36,0	462	36,5	4965	34,7	417	31,7	7673	34,9
Erittäin vaikea	37	7,3	371	8,1	109	8,6	983	6,9	178	13,5	1678	7,6
Yhteensä	509	100,0	4581	100,0	1266	100,0	14294	100,0	1314	100,0	21964	100,0

Riskiryhmä kokee pääsyn lääkärin vastaanotolle kaikista useimmiten erittäin vaikeaksi. Mielenkiintoiseksi tuloksista tekee sen, että samalla riskiryhmästä 10,9 % kokee erittäin helpoksi vastaanotolle pääsyn. Riskiryhmä kokee siis kaikista eniten pääsyn lääkärin vastaanotolle erittäin helppona. (Taulukko 21.) Ryhmien välillä ei ole suurta eroavaisuutta, mutta johtopäätöksiä kaiken kaikkiaan voi tehdä siitä, että lääkärille pääsy ei ole kovinkaan helppoa nuorten mielestä.

On erittäin tärkeää kysyä koululaisten mielipiteitä siitä, miten oppilashuolto käytännössä toimii opiskelijoiden mielestä, sillä he ovat asiakkaita. Tämä näkyy juuri ensisijaisesti siinä, kokevatko he lähtökohtaisesti vastaanotolle pääsyn kuinka helppona tai vaikeana. Toisaalta kysymykseen vastaamisessa korostuu nuoren tarpeet päästä lääkärin vastaanotolle. Jos tarvetta ei ole ollut, ehkä vastauksia antaessa on korostunut oletukset, ei niinkään todelliset kokemukset. Oli sitten tarvetta tai ei päästä terveydenhoitajan tai lääkärin vastaanotolle, nuoret ovat muodostaneet oman käsityksen siitä, pääseekö koulun terveydenhoitajaa tai lääkärää tapaamaan silloin, kun sitä tarvitsee.

Tupakka on laillinen päihde, jota myydään kaupassa. Kuitenkin alaikäisille, alle 18 vuotiaille tupakan myyminen on laitonta (Tupakkalaki 29.06.2016/549). On mielenkiintoista tarkastella 8.-luokkalaisten kokemuksia siitä, kuinka helppoa tupakan ostaminen on käytännössä eri kaupoista.

Taulukko 22 Kuinka helppoa ostaa kaupoista tupakkaa. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Erittäin helppoa	66	12,9	514	11,3	200	16,1	830	5,9	264	21,3	1874	8,7
Melko helppoa	190	37,3	1542	34,0	428	34,5	4446	31,8	401	32,3	7007	32,6
Melko vaikeaa	160	31,4	1630	35,9	374	30,2	5865	41,9	363	29,3	8392	39,0
Erittäin vaikeaa	94	18,4	850	18,7	237	19,1	2843	20,3	213	17,2	4237	19,7
Yhteensä	510	100,0	4536	100,0	1239	100,0	13984	100,0	1241	100,0	21510	100,0

8,7 % kaikista vastaajista kokee tupakan ostamisen erittäin helpoksi. Suurin osa vastaajista 39,0 % on vastannut tupakan ostamisen melko vaikeaksi. Melko helpoksi tupakan ostamisen puolestaan on vastannut 32,6 % ja erittäin vaikeaksi -vaihtoehdon on valinnut 19,7 % vastaajista. Kokonaistuloksista voi siis tehdä päätelmän, että tupakan ostaminen ei ole erityisen vaikeaa 8.-luokkalaisille tytöille. Riskiryhmä kokee tupakan ostamisen kaikista helpoimmaksi, peräti 21,3 % on sitä mieltä, että tupakan ostaminen on erittäin helppoa. Vastaavasti 5,9 % pumpuleista kokee tupakan ostamisen erittäin helpoksi. (Taulukko 22.) Tämä voi myös johtua siitä, että pumpulit -ryhmässä tupakanpoltto oli erittäin harvinaista, kun puolestaan riskiryhmässä tupakointi oli huomattavasti yleisempää. Tupakan ostamisessa seksuaalisen riskikäyttäytymisen asteet ovat yhteydessä tupakan ostamisen helppouteen; sitä helpompaa tupakan ostaminen on, mitä enemmän seksuaalikäyttäytymistä ryhmässä on.

Seuraavaksi tutkin, kuinka helpoksi 8.-luokkalaiset tytöt kokevat alkoholijuomien ostamisen elintarvikekaupoista. Kouluterveyskyselyssä on kysymys: Miten helppoa ikäistesi on nykyisin ostaa keskiolutta tai siideriä kotisi lähikaupoista, kioskeista tai huoltoasemilta? (kysymys 53)

Taulukko 23 Kuinka helppoa ostaa alkoholijuomia kaupoista. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.-luokkalaiset tytöt, N= 24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Erittäin helppoa	47	9,3	367	8,2	139	11,2	537	3,9	199	16,0	537	3,9
Melko helppoa	156	30,9	1306	29,0	373	30,0	3419	24,6	346	27,9	5600	26,2
Melko vaikeaa	171	33,9	1828	40,6	425	34,2	6551	47,1	439	35,4	9419	44,0
Erittäin vaikeaa	131	25,9	997	22,2	306	24,6	3415	24,5	256	20,6	5105	23,8
Yhteensä	505	100,0	4498	100,0	1243	100,0	13922	100,0	1240	100,0	21408	100,0

Alkoholia on vaikeampi ostaa kuin tupakkaa. Kaikkien vastaajien kesken vain 3,9 % pitää alkoholin ostamista erittäin helppona. Alkoholin myyminen alaikäiselle on laitonta (Alkoholilaki 18.12.1994/1143,16§). Kuitenkin 26,2 % vastaajista kokee alkoholin ostamisen melko helpoksi. 44,0 % vastaajista kokee alkoholin ostamisen melko vaikeaksi ja erittäin vaikeaksi 23,8 %. Riskiryhmä kokee myös alkoholin ostamisen kaikista helpoimmaksi, sillä 16,0 % riskiryhmästä on kokenut alkoholin ostamisen erittäin helpoksi. Pumpuleilla vastaava osuus on 3,9 %, aikuismaisesti seurustelevilla 11,2 %, seksittömillä seurustelijoilla 8,2 % ja parisuhteen opettelijoilla 9,3 %. Erittäin vaikeaksi alkoholin ostamisen kokee riskiryhmästä 20,6 %, pumpuleista 24,5 %, aikuismaisesti seurustelevista 24,6 %, seksittömistä seurustelijoista 22,2 % ja parisuhteen opettelijoista 25,9 %. (Taulukko 23.)

Avainasemassa siihen, etteivät alaikäiset saa alkoholia hankittua ovat alkoholin myyjät, anniskelijat, alaikäisten vanhemmat ja kaverit. Alkoholiviranomaiset ovat kiinnittäneet huomiota siihen, ettei alkoholia pääsisi nuorten käsiin ja tämän vuoksi valvontaa on tiukennettu ja kampanjoita järjestetty myynnin estämiseksi. Valvontaan ei kuitenkaan ole riittävästi resursseja ja alkoholia myyvien tahojen tulisivat aina tarkistaa henkilöllisyystodistukset riittävän nuorilta näyttäviltä. (Karlsson ym. 2007, 149.)

Alkoholinkäyttö, tupakointi ja niiden ostamisen helppous kaupasta kulkevat käsi kädessä seksuaalikäyttäytymisen kanssa. Onkin mielenkiintoista tutkia, miten huumeiden hankkiminen omalta paikkakunnalta näkyy tuloksissa. Huumeet ovat laittomia kaiken ikäisille, sillä niiden tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta,

kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö on kielletty. Vain erityisluvalla, kuten lääkinnällisessä tarkoituksessa kiellosta voidaan poiketa. (Huumausainelaki 30.05.2008/373.) Niitä ei siis teoriassa pitäisi olla mahdollisuus saada ostettua. Mutta kuten tiedämme, huumeet myydään laittomasti ns. ”katukaupasta”.

Taulukko 24 Ikätovereiden mahdollisuus hankkia huumeita omalla paikkakunnalla. THL, Kouluterveyskysely 2013, 8.- luokkalaiset tytöt, N=24341

	Parisuhteen opettelijat		Seksittömät seurustelijat		Aikuismaisesti seurustelevat		Pumpulit		Riskiryhmä		Yhteensä	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Erittäin helppoa	38	7,2	208	4,4	136	10,5	303	2,1	207	15,4	892	4,0
Melko helppoa	179	34,0	1389	29,6	423	32,5	2842	19,5	463	34,4	5296	23,6
Melko vaikeaa	207	39,4	1984	42,3	457	35,2	6672	45,9	432	32,1	9752	43,5
Erittäin vaikeaa	102	19,4	1107	23,6	284	21,8	4721	32,5	242	18,0	6456	28,8
Yhteensä	526	100,0	4688	100,0	1300	100,0	14538	100,0	1344	100,0	22396	100,0

On jopa yllättävää, että kaikkien ryhmien kesken huumeiden hankkiminen koetaan useammin erittäin helpoksi kuin vastaavasti alkoholin ostaminen koettiin. Erittäin helpoksi kokevat kaikista vastaajista huumeiden hankkimisen 4,0 %. Melko helpoksi huumeiden hankkimisen kokee 23,6 %, melko vaikeaksi 43,5 % ja erittäin vaikeaksi 28,8 % kaikista vastaajista. Riskiryhmä kokee kaikista eniten huumeiden hankkimisen erittäin helpoksi osuuden ollessa 15,4 %. Pumpuleista vain 2,1 % kokee huumeiden hankkimisen erittäin helpoksi, aikuismaisesti seurustelevista 10,5 %, seksittömistä seurustelijoista 4,4 % ja parisuhteen opetteliijoista 7,2 %. (Taulukko 24.) Melko helpoksi huumeiden hankkimisen ryhmät kokevat jälleen lineaarisessa järjestyksessä: seksuaalikäyttäytymisen kasvava määrä lisää huumeiden hankkimisen helppoutta. Pumpulit kokevat huumeiden hankkimisen kaikista vaikeimmaksi ja seuraavaksi parisuhteen opettelijat, seksittömät seurustelijat, aikuismaisesti seurustelevat ja riskiryhmä.

Kouluterveyskyselyssä ei eritellä, mitä huumaavia aineita nuoret ovat mahdollisesti käyttäneet tai mitä huumeita tarkoitetaan huumaavien aineiden ostamisessa. Varsinaisten huumeiksi luokiteltavien aineiden lisäksi, nuoret käyttävät myös alkoholia ja lääk-

keitä yhdessä huumautuakseen. Lääkkeitä saatetaan ottaa luvatta vanhemmilta tai iso- vanhemmilta. Liimoja ja liuottimia käytetään myös huumaustarkoituksessa. Mielenterveysongelmista kärsivä nuori voi myös myydä omia lääkkeitään katukaupassa. (Fröjd ym.2009, 18.) Toisin sanoen, huumautuakseen ei tarvita aina virallisiksi huumeiksi luokiteltuja aineita vaan niitä voi löytyä vaikka omasta lääkekaapista ja askarteluliikkeistä.

Saamani tutkimustulokset osoittavat nuoren ja ympäristön välisten suhteiden olevan yhteydessä seksuaalikäyttäytymiseen. Tuloksista käy esille se, että 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalinen aktiivisuus näyttää ympäristön ja nuoren välisinä suurempina ongelmina. Toisin sanoen, mitä enemmän seksuaalikäyttäytymistä sitä enemmän riskikäyttäytymistä myös elämän muilla osa-alueille nuoren elämässä esiintyy.

Tämä tutkimus käsitteli myös 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaaliterveystietämystä. Seksuaaliterveystietämyksessä on parannettavaa kaikilla 8.-luokkalaisilla tytöillä. Seksuaaliterveystietämyksen puutteet eivät olisi niin huolestuttavia, jos seksisuhteita ei näiden nuorten keskuudessa esiintyisi. Seksuaalisesti aktiivisten kohdalla seksuaaliterveystietämyksen tulisi erityisesti olla paremmalla tasolla, koska puutteelliset tiedot ovat riski terveydelle ja lisäävät ei-toivottujen raskauksien mahdollisuutta.

6 Pohdinta

Pro gradu tutkielmassani olen tutkinut 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaalikäyttäytymistä ja seksuaaliterveystietämystä. On tärkeää tiedostaa se, ettei seksuaalikäyttäytyminen tarkoita vain yhdyntää vaan siihen kuuluu seksuaalikäyttäytymisen eri asteita ja on normaali osa jokaisen ihmisen kehitystä. Olen kuitenkin halunnut myös tutkia seksuaalikäyttäytymiseltään erilaisia yksilöitä jakamalla heidät toisistaan eroaviin ryhmiin. Vaikka en halua tutkia seksuaalikäyttäytymistä riskilähtöisesti, on tutkielmassani myös omana ryhmänä riskiryhmä. Ei voida myöskään kieltää sitä tosiasiaa, että varhain aloitetut yhdynät ovat riski nuoren henkiselle ja fyysiselle terveydelle.

Tulokset osoittivat sen, että seksuaaliterveystietämys oli jopa yllättävän huono jokaisella ryhmällä. Yhdynnän kokemukset eivät tarkoittaneet sitä, että nuori tietäisi riittävästi seksuaaliterveydestä. Esimerkiksi pumpulit tiesivät kaikista parhaiten kuukautisten olevan merkki siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi. Kuitenkin heidän tietämyksensä oli kaikista ryhmistä heikoin siitä, että ehkäisyvälineistä vain kondomi suojaa sukupuolitaudeilta. Riskiryhmä puolestaan tiesi kaikista parhaiten sukupuolitaudin voivan olla myös oireeton. Seksuaalisesti kokemattomamat ryhmät tiesivät heikoiten sukupuolitaudeista. On täysin luonnollista, että kokemus lisää osittain myös tietoa seksuaaliterveydestä. Selvästikään se ei lisää tietoa kuitenkaan riittävästi, sillä suhteellisen paljon oli myös vääriä vastauksia kokeneemmillakin ryhmillä sekä myös ”en tiedä” -vastauksia.

Tulokset seksuaaliterveystietämyksestä 8.-luokkalaisilla tytöillä antaa meille aikuisille arvokasta tietoa siitä, että seksuaalikasvatusta on tärkeä pitää yllä ja jopa lisätä sitä. Pelkästään koulujen varaan sitä ei voida jättää vaan lasten vanhemmilla on suurin vastuu lapsensa seksuaalikasvatuksessa ja opastuksessa. Kasvatus ja opastus tulisi aloittaa jo hyvissä ajoin. Silmät on avattava sen suhteen, että nuoret ovat kokeilunhaluisia ja ne asiat, jotka miellämme helposti aikuisuuteen kuuluviksi, ovat todellisuutta myös yhä nuoremmille. Nuorten on opittava suojelemaan itseään sukupuolitaudeilta ja ei-toivotuilta raskauksilta. Meidän aikuisten on myös annettava nuorille riittävästi tietoa siitä, että seksuaalisuuden tulisi olla iloinen ja positiivinen asia. Seksuaalivalistuksen ei tulisi olla pelottelua tai itse suoritukseen keskittyvää opetusta. Pelottelulla tuskin saavutetaan

haluttuja lopputuloksia tai estetään nuorten kokeilunhaluisuus, päinvastoin pelottelu voi vain lisätä nuoren kokeilunhaluja.

Tutkimukseni teoreettisena viitekehystenä oli ekologinen systeemiteoria. Eri tasojen tutkiminen ja niihin pääseminen Kouluterveyskyselyn avulla oli mielenkiintoista ja välillä olin kuin lapsi karkkikaupassa etsiessäni sopivia kysymyksiä eri tasoihin. Yksilöön, mikrosysteemiin, mesosysteemiin ja eksosysteemiin kuuluvia tekijöitä oli mielenkiintoista tutkia ja tuloksista löytyi selviä yhteyksiä nuoreen itseensä. Vaikka makrosysteemiä en pystynytäkään Kouluterveyskyselyn avulla tutkimaan, yhteiskunnan vaikutusta nuoreen ei voida vähätellä. Kulttuuri, valtamedia ja yhteiskunta vaikuttavat meihin jokaiseen. Makrosysteemiä pohdin paljon tämän tutkimuksen tekemisen aikana. Kuinka paljon seksiä tuodaan esille esimerkiksi mainonnassa, elokuvissa ja vaatemuodissa? Kuinka paljon tällainen seksuaalisuuden ylikorostaminen voikaan vaikuttaa kasvavaan lapseen, koska siltä ei voi välttyä aikuinenkaan? Onkin ristiriitaista, että varsinkin teini-ikäisille tytöille kohdistetaan ulkonäköpaineita näyttää seksikkäämmältä ja jopa ikäistänsä vanhemmalta. Aikuiset ovat nuorisomuodin taustalla, mutta samalla aikuiset ovat niitä tahoja, jotka ovat huolissaan nuorten seksuaalikäyttäytymisestä ja lapsuuden liian nopeasta katoamisesta.

Tutkiessani yksilöön liittyviä asioita Kouluterveyskyselyn avulla tulokset osoittivat sen, että tytöt käyttävät sitä enemmän päihteitä ja huumeita mitä enemmän heillä on seksuaalikäyttäytymistä. Kokemattomuus seksuaalikäyttäytymisessä on yhteydessä parempaan koulunkäynnin sujuvuuteen ja koulumenestykseen. Seksuaalinen kokemattomuus on yhteydessä myös päihdevastaisuuteen, alkoholinkäytön, tupakan ja huumaavien aineiden vähäisempään käyttöön. Tuloksissa juuri riskiryhmällä oli kaikista eniten päihteidenkäyttöä. Tutkin myös pyöräilykypärän käyttöä ja vaikka sen käyttö oli kaikilla ryhmillä suhteellisen vähäistä, myös seksuaalikäyttäytymisellä oli yhteys kypäränkäytön yleisyyteen. Kypärää käytti kaikista vähiten seksuaalisesti aktiivisimmat ja eniten juuri pumpulit. Huomion arvoista tuloksista teki erityisesti se, että pumpulit pyöräilivät muita useammin. Mistä tämä kertoo? Kouluterveyskysely ei tähän anna vastausta, mutta antoi paljon pohdittavaa 8.-luokkalaisten tyttöjen mahdollisuudesta käyttää pyörää. Onko

ryhmien välillä eroja sen suhteen, onko heidän edes mahdollisuus pyöräillä? Polkupyörät vaativat rahallisia investointeja. Onko pumpuleilla riskiryhmää useammin oma pyörä käytössä?

Mikrosysteemiin kuuluvia asioita tutkin häiritsevän seksuaalisen ehdottelun ja nimittelyn kautta. Lisäksi mikrosysteemiin kuuluvia tekijöitä tutkin kiusaamisen ja kiusatuksi joutumisen kautta, opettajan kanssa toimeentulemisessa sekä kyvyssä keskustella vanhempiensa kanssa. Seksuaalikäyttäytyminen näkyi myös mikrosysteemiin kuuluvissa tekijöissä. Seksuaalinen riskikäyttäytyminen näkyi huonompina tuloksina jokaisessa osa-alueessa.

Mesosysteemin osa-alueita tutkin kysymysten kautta, joissa kysyttiin tuntevatko vanhemmat lapsensa ystävät, tietävätkö vanhemmat missä oma lapsi viettää viikonloppunsa sekä käyttääkö joku nuoren läheisistä liikaa alkoholia. Mesosysteemi ei tuonut muutoksia vastausten suhteen. Seurustelevien nuorten vanhemmat tosin tiesivät riskiryhmää harvemmin, missä heidän lapsensa viettää viikonloput. Kuitenkin tulokset näyttivät sen, että seksuaalinen aktiivisuus oli yhteydessä vanhempien ja nuoren väliseen vuorovaikutukseen. Myös seksuaalikäyttäytymisessä ja läheisen alkoholinkäytössä oli yhteyttä. Seksuaalisesti aktiivisilla nuorilla oli muita useammin lähipiirissä henkilö, joka käytti liikaa alkoholia. Liiallinen alkoholinkäyttö voi olla joskus vaikeakin tunnistaa, jos sitä on esimerkiksi esiintynyt aina nuoren lähipiirissä. Mikä on liikaa? Tätä ei ole Koulu-terveyskyselyssä määritelty ja nuoren on pitänyt itse osata määritellä liiallinen alkoholinkäyttö. Siksi tämän kysymyksen vastauksiin tulisikin suhtautua erityisen kriittisesti, eikä tehdä liian suorja johtopäätöksiä. Joka tapauksessa suuntaa antavia tuloksia oli tämän kysymyksen osalta havaittavissa, koska juuri seksuaalisesti kokemattomilla oli vähiten lähipiirin alkoholinkäytöstä aiheutuvia ongelmia.

Viimeiseksi tutkin eksosysteemiä, jossa tarkastelun kohteena oli nuoren kokemus terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotolle pääsyn helppoudesta. Eksosysteemiin kuului myös kokemukset tupakan ja alkoholin ostamisen helppoudesta sekä huumeiden hankkimisesta. Päihteet ja seksuaalikäyttäytyminen näyttivät 8.-luokkalaisten tyttöjen osalta kulkevan käsi kädessä. Päihteiden ja huumaavien aineiden hankkiminen koettiin sitä helpommaksi mitä enemmän seksuaalikäyttäytymistä esiintyi.

Ylipäänsä kaikkien osa-alueiden tulokset tuntuivat menevän samansuuntaisesti. Seksuaalisesti kokemattomilla tytöillä oli asiat paremmin kuin seksuaalisesti kokeneemmilla tytöillä. Toki muutamia poikkeuksia löytyi erityisesti aikuismaisesti seurustelevien kohdalla. Tässä ryhmässä tyttöjen vanhemmat esimerkiksi tiesivät kaikista ryhmistä vähiten, missä heidän lapsensa vietti viikonloppunsa. Mietin, ovatko aikuismaisesti seurustelevat nuoret ikäänsä nähden kypsempiä ja itsenäisempiä kuin esimerkiksi riskiryhmä. Erilaisia pohdintoja ja johtopäätöksiä jokainen lukija voi tuloksista tehdä. Vaikka suoria johtopäätöksiä emme 8.-luokkalaisten tyttöjen seksuaaliterveystietämyksestä ja seksuaalikäyttäytymisestä voi tehdä, antaa tämä tutkimus suuntaa antavia merkkejä siitä, ettei nuorten tyttöjen seksuaalikäyttäytymisestä keskustella turhaan, eikä se ole vähäpätöinen asia.

Tätä tutkimusta on ollut mielenkiintoista toteuttaa. Mitä enemmän aihetta tutkin, sitä enemmän kiinnostus tutkia aihetta kasvoi. Olen tutkimuksessani tehnyt vain pintaraapaisun seksuaaliterveystietämykseen ja seksuaalikäyttäytymiseen ekologista systeemi-teoriaa soveltaen. Aihetta olisi hyvä tutkia myös alueellisten erojen avulla. Olisivatko seksuaalikäyttäytymiseltään aktiivisemmilla nuorilla toisenlaiset tulokset esimerkiksi Lapin syrjäseuduilla tai maaseudulla eri puolella Suomea?

Asiat eivät ole mustavalkoisia ja toivonkin, ettei tätä tutkimusta lueta suoria johtopäätöksiä tehden ja riskilähtöisesti vaan tutkimukseni lisäisi ymmärrystä ympäristön ja yksilön välisistä suhteista. Emme ole irrallisia toimijoita ympäristöstämme. Myös ympäristöjen väliset suhteet vaikuttavat meihin. Monet asiat vaikuttavat meihin tiedostamattomasti ja erityisesti mietin ryhmien välillä sitä, että ovatko tietyt ympäristön väliset suhteet vaikuttaneet nuoren seksuaalikäyttäytymiseen vai onko seksuaalikäyttäytyminen vaikuttanut ympäristöihin. Tietenkään vastauksia ei tässä tutkimuksessa näihin kysymyksiin voida antaa, mutta ne herättävät pohdintaa ja mielenkiintoa asiaa kohtaan.

Tutkimukseni tarkoitus on myös lisätä tietoisuutta seksuaaliterveystietämyksen osalta, kun kyseessä on yläasteikäiset tytöt. Yllätyin tuloksista, sillä oletin 8.-luokkalaisten tyttöjen tietävän 2010- luvulla paremmin seksuaaliterveydestä ja ryhmien välisten erojen olevan pienempiä kuin mitä ne olivat. Jokaisen ryhmän kohdalla seksuaaliterveystietämyksissä oli puutteita. Vastuu on ensisijaisesti nuorten kotona ja vanhempien tulisikin

muistaa, että lapset kehittyvät nopeammin kuin ehkä pysymme perässä. Seksuaaliohjausta ei kannata lykätä, koska seksi näyttäytyy lähes joka puolella ja usein vääristeltynä.

Vaikka tutkin käyttäytymiseltään erilaisia ryhmiä, haluan muistuttaa jokaisen ryhmän koostuvan ainutlaatuisista yksilöistä. Nämä yksilöt ovat aikuisuuden ensiaskeleita ottavia tyttöjä, jotka elävät elämäänsä kokemuksiansa kautta, aivan kuten me kaikki. Nämä kaikki 24341 tyttöä ovat ainutlaatuisia yksilöitä, jotka ovat mahdollistaneet tämän tutkimuksen tekemisen. Haluan kiittää jokaista Kouluterveyskyselyyn vastannutta 8. luokkalaista tyttöä. Kiitokset kuuluvat myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle Kouluterveyskyselyn aineistosta, jonka pohjalle tämä tutkimus on rakentunut.

Lopuksi haluan kiittää omaa perhettäni loputtomasta kärsivällisyydestä ja tuesta.

Lähteet

- Aaltonen, Sanna 2011: Tytöt ja maine. Teoksessa: Ojanen, Karoliina & Mulari, Heta & Aaltonen, Sanna (toim). Entäs tytöt. Johdatus tyttötutkimukseen. Vastapaino. Jyväskylä, 269-304.
- Advocates for Youth. Parent-Child Communication Promoting Sexually Health Youth. [www-dokumentti]
<http://www.advocatesforyouth.org/storage/advfy/documents/parent%20child%20communication%202010.pdf>. Viitattu 5.2.2017.
- Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka 2002: Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WS Bookwell Oy. Juva.
- Anttila, Anna 2004: Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Gummerrus Kirjapaino Oy. Saarijärvi.
- Anttila, Anna 2009: Leikin asia. Näkökulmia varhaisnuorten romanttiseen seurustelukulttuuriin. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19516/leikinas.pdf?sequence=2>. Viitattu 20.3.2016.
- Bronfenbrenner, Urie 2002: Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa: Vasta, Ross (toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Oy UNIPress Helsinki.
- Cacciatore, Raisa 2006: Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa: Apter, Dan & Väisälä, Leena & Kaimola, Kari (toim). Seksuaalisuus. Duodecim. Jyväskylä. 205-225.
- Emas, Tuula 2006: Monikulttuurisuus ja seksuaalisuus. Teoksessa: Apter, Dan & Väisälä, Leena & Kaimola, Kari (toim). Seksuaalisuus. Duodecim. Jyväskylä. 77-92.
- Falah- Hassani, Kobra 2010: Changes in Sexual behavior and hormonal contraceptives use among Finnish adolescents. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 978. Tampereen yliopisto. Tampere.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66630/978-951-44-8138-3.pdf?sequence=1>. Viitattu 19.3.2016.
- Fröjd, Sari & Kaltiala-Heino, Riittakerttu & Ranta, Klaus & Von der Pahlen, Bettina & Marttunen, Mauri 2009: Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö. Tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Jyväskylä.
- Gittermann, Alex & Carel, B, Germain 2008: The life model of social work practice. Advances in theory & practice. Third edition. Columbia university press. New York.
- Hakkarainen, Kaisa 2016: Pyöräilijöiden ”kypäräpakko” saattaa poistua - ministeriö harkitsee lainmuutosta. Helsingin sanomat 4.5.2016. <http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002899580.html>. Viitattu 12.2.2017.
- Healy, Karen 2005: Social work theories in context. Creating frameworks for practice. Second edition. 2014. Palgrave. London.
- Hietaniemi, Leena 2007: Tilasto--- ja rekisteritutkimus. Teoksessa: Viinamäki, Leena & Erkki, Saari (toim.): Polkuja soveltavaan yhteiskunnalliseen tutkimukseen. Tammi. Jyväskylä.
- Huttunen, Matti 2006: Seksuaalisuuden monet kasvot. Teoksessa: Apter, Dan & Väisälä, Leena & Kaimola, Kari (toim). Seksuaalisuus. Duodecim. Jyväskylä. 15-20.
- Härkönen, Ulla 2008: Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Joensuun yliopisto, Savonlinnan

- opettajankoulutuslaitos. <http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/harkonen.htm>. Viitattu 1.2.2016.
- Jokivuori, Pertti & Hietala, Risto 2007: Määrällisiä tarinoita. Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. WSOY Oy. Helsinki.
- Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina 2011: Kuntoutuksen perusteet. 5. painos. WSOYpro. Helsinki.
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna & Rautio, Susanna 2015: Sensitiivinen kuntoutuksessa. United Press. EU.
- Kaltiala-Heino, Riittakerttu 2004: Seksuaalisuus ja mielenterveys nuoruusiässä. Teoksessa: Kosunen & Ritamo (toim). Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Saarijärvi. 61–70.
- Kontula, Anna 2008: Punainen eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa. Acta Electronica universitatis Tampereensis 802. Tampereen yliopisto. Tampere. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67897/978-951-44-7579-5.pdf?sequence=1>. Viitattu 29.1.2017.
- Karlsson, Thomas & Raitasalo, Kirsimarja & Holmila, Marja 2007: Alaikäisten alkoholi-hankintojen sietämätön helppous. Teoksessa: Christoffer Tigerstedt (toim). Nuoret ja alkoholi. Alkoholi ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusseura. Helsinki. 149-160.
- Kosunen Elise 2004: Seksuaalikäyttäytymisen muutokset. Teoksessa: Kosunen & Ritamo (toim). Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Sosiaali ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Saarijärvi. 46–59.
- Kuortti, Marjo & Jähi Rita 2009: Riskillä vai ilman. Tutkimus tyttöjen seksikäyttäytymisen valinnoista ja niihin liittyvistä arvoista. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 46, 244–257.
- Kuortti, Marjo & Jähi, Rita & Lindfors, Pirjo & Kosunen, Elise 2011: ”Meille tais sattuu pieni vahinko” Tyttöjen suunnittelemattomaan raskauteen liittyvät tulkinnat. Yhteiskuntapolitiikka 76 (2), 135-147.
- Kuula, Arja 2013: Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 3. painos. Vastapaino. Tampere.
- Lavikainen, Hanna 2007: 14–16- vuotiaiden nuorten ilmoittamat alkoholihaitat. Avovastausten ja strukturoitujen vastausten tulosten vertailua. Teoksessa: Christoffer Tigerstedt (toim). Nuoret ja alkoholi. Alkoholi ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusseura. Helsinki. 103-120.
- Leppiman, Anu 2010: ARJEN ELÄMYKSIÄ – Leiri- ja elämispohjainen Arkipäivät- palvelu sosiaalisen kokemuksen tuottajana. Acta Universitatis Lapponiensis 182. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Liinamo, Arja 2005: Suomalaisnuorten seksuaalikasvatus ja seksuaaliterveystiedot oppilaan ja koulun näkökulmasta. Arviointia terveyden edistämisen viitekehityksessä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Luopa, Pauliina & Kivimäki, Hanne & Matikka, Anni & Vilkki, Suvi & Jokela, Jukka & Laukkanen, Essi & Paananen, Reija 2014: Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013 – Kouluterveyskyselyn tulokset. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-280-5>. Viitattu 14.11.2016.
- Mieskolainen, Juha & Kesänen, Minna 2010: Yhteisöt ja ehkäisevä päihdetyö. Kehittämishankeraportti. Julkaisuja 2. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. Vaasa.
- Mäkinen, Olli 2006: Tutkimusetiikan ABC. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Niiniluoto, Ilkka 1999: Johdatus tieteenfilosofiaan. Otava. Helsinki.

- Nummenmaa, Lauri 2009: Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät. Tammi. Keuruu.
- Nurmenniemi Jenni 2010: Raportti lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka- kyselystä. Nuoristotutkimusverkosto. Nuoristotutkimusseura. Verkkojulkaisu 33, Helsinki.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etiikkaraportti.pdf>. Viitattu 24.11.2016.
- Näre, Sari & Ruuhilahti, Susanna & Heimonen, Elisa 2012: Luottamus seksuaalisen hyvinvoinnin pohjana. Nuorisotutkimus 30 (3), 51-64.
- O'Sullivan, LF & Cheng, MM & Harris CM & Brooks-Gunn, J 2007: I wanna hold your hand. The progression of social, romantic and sexual events in adolescents relationships. Perspectives on sexual and reproductive health 39 (2), 100–107.
- Puroila, Anna-Maija & Karila, Kirsti 2001: Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa: Karila, Kirsti & Kinos, Jarmo & Virtanen, Jorma (toim). Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. PS-Kustannus. Juva. 204–226.
- Puusniekka, Riikka & Kivimäki, Hanne & Jokela, Jukka 2012: Nuorten seksuaalikäyttäytyminen 2000-luvulla. Nuorisotutkimus 3 (30), 4–24.
- Rinkinen, Tuija & Miettinen, Anneli & Halonen, Miila & Apter Don 2012: Tyttöjen tuntekokemuksia ja mielipiteitä pornografiasta: hämmennystä, mielihyvää vai inhoa? Nuorisotutkimus 30 (3), 39–49.
- Saarikoski, Helena 1999: Tytön rakkaus ja häpeä huoran maineen säätelämänä. Teoksessa Näre (toim.): Tunteiden sosiologiaa. Elämyksiä ja läheisyyttä. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki. 107–130.
- Saarikoski, Helena 2001: Mistä on huonot tytöt tehty? Tutkimus huora- sanan käytöstä ja tyttöjen välisestä kiusaamisesta. Partuuna Helsinki.
- Somerkiivi, Pirjo 2000: Vammaisuus, kuntoutuminen ja selviytyminen sosiaalisen tuen verkostoissa. Kuopion yliopisto. Helsinki.
- Suvisuo, Pia 2012: Seksuaaliskriptit haastavat nuorten terveydenlukupolun ja seksuaalikasvatuksen. Nuorisotutkimus 30 (3), 4-24.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013: Kouluterveyskysely. www.thl.fi/kouluterveyskysely. Viitattu 8.9.2016.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015: <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyto/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset>. Viitattu 7.1.2017.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2016: Ohjeet oppilaitoksille. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyto/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/kyselyn-toteuttaminen/ohjeet-oppilaitoksille>. Viitattu 27.10.2016.
- Toivonen, Timo 1999: Empiirinen sosiaalitutkimus. Filosofia ja metodologia. WSOY. Porvoo.
- Töttö, Pertti 2001: Olisiko syytä tutkia myös sosiaalisten ongelmien syitä ja sosiaalityön vaikutuksia? Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 9(4), 312–330.
- Valli, Raine 2015: Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. PS-kustannus. Juva.
- Vehkalahti, Kaisa & Rutanen, Niina & Lagström Hanna & Pösö, Tarja 2010: Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa: Lagström, Hanna & Pösö, Tarja & Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.): Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusseura. Helsinki.
- Voisin, Dexter & DiClemente, Ralph & Salazar, Laura & Crosby, Richard & Yarber, William 2006: Ecological factors associated with STD risk behaviors among detained female adolescents. Social Work 51 (1), 71–79.
- Väestöliitto.fi. 2016. Seksimittari.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1. artikla. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf. Viitattu 8.4. 2016

Kouluterveyskysely 2013

Terveyden ja hyvinvoinnin
laitos (THL)
Kouluterveyskysely
PL 30
000271 Helsinki

www.thl.fi/kouluterveyskysely

Hei!

Kouluterveyskysely tehdään maaliskuussa 2013 peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukkioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Kyselyllä kerätään tietoa oppilaiden koulukokemuksista, terveydestä ja elämäntavoista. Tuloksia hyödynnetään nuorille suunnattujen palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä.

Kysely tehdään nimettömästi ja luottamuksellisesti. Siihen vastaaminen on vapaaehtoista. Vastaustilanteen jälkeen lomakkeet suljetaan kirjekuoreen, joka lähetetään tallennuskeskukseen. Tallennuksen jälkeen lomakkeet hävitetään.

Tutkimuksen tulokset valmistuvat vuoden 2013 loppuun mennessä. Valtakunnalliset ja maakuntakohtaiset tulokset esitellään internetsivuilla www.thl.fi/kouluterveyskysely. Koulu- ja kuntakohtaiset tulokset lähetetään niihin kuntiin, jotka tilaavat omat tuloksensa. Yksittäisten oppilaiden vastaukset eivät tule tuloksissa esiin.

Jos lomakkeessa esitetyt kysymykset jäävät askarruttamaan Sinua, keskustelethan niistä vanhempiesi tai jonkun muun aikuisen kanssa.

Maaliskuussa 2013

Juha Fränti
Kehittämispäällikkö

Täyttöohjeet

Lue ensin koko kysymys. Vastaa merkitsemällä rasti oikeaan tai sopivimman vaihtoehdon mukaiseen ruutuun. Käytä pehmeää lyijykynää (tai kuulakärkikynää tai mustekynää).

Esimerkki: Jos pidät koulunkäynnistä melko paljon, vastaisit oheiseen kysymykseen näin:

Mitä pidät koulunkäynnistä tällä hetkellä? Pidän koulunkäynnistä

- hyvin paljon
 melko paljon
 melko vähän
 en lainkaan

Virheen sattuessa älä käytä pyyhkettä, vaan täytä väärin merkitsemäsi ruutu kokonaan ja rasti oikea vaihtoehto. Näin:

■ virhe oikea

Joidenkin kysymysten jälkeen huomautetaan, että voit siirtyä suoraan numerolla ilmoitettuun kysymykseen. Tällöin sinun ei tarvitse vastata väliin jääviin kysymyksiin.

Sivujen reunoissa on
merkkejä ja numeroita,
joita tarvitaan lomakkeen
optisessa tallennuksessa.

1. Sukupuoli

- poika tyttö

2. Syntymäkuukausi ja -vuosi

- tammikuu 1993 tai aiemmin
 helmikuu 1994
 maaliskuu 1995
 huhtikuu 1996
 toukokuu 1997
 kesäkuu 1998
 heinäkuu 1999
 elokuu 2000 tai myöhemmin
 syyskuu
 lokakuu
 marraskuu
 joulukuu

3. Koulu tai oppilaitos

- peruskoulun 8. luokan oppilas
 peruskoulun 9. luokan oppilas
 lukion 1. vuoden opiskelija
 lukion 2. vuoden opiskelija
 lukion 3. vuoden opiskelija

4. Suoritatko kaksois- tai kolmoistutkintoa lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa?

- kyllä en

KOULUOLOT**5. Mitä pidät koulunkäynnistä tällä hetkellä? Pidän koulunkäynnistä**

- hyvin paljon
 melko paljon
 melko vähän
 en lainkaan

6. Millaiseksi olet kokenut koulutyöhön liittyvän työ määräsi tämän lukuvuoden aikana?

- jatkuvasti liian suuri
 melko usein liian suuri
 sopiva
 melko usein liian vähäinen
 jatkuvasti liian vähäinen

7. Mikä oli keskiarvosi (kaikki aineet) viime todistuksessasi?

- < 6,5 8,0 - 8,4
 6,5 - 6,9 8,5 - 8,9
 7,0 - 7,4 9,0 - 9,4
 7,5 - 7,9 9,5 - 10,0

8. Lue jokainen seuraavista väittämistä huolellisesti. Merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi. Vastaa joka kohtaan.

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla	☐	☐	☐	☐
Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu	☐	☐	☐	☐
Opettajani odottavat minulta liikaa koulussa	☐	☐	☐	☐
Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti	☐	☐	☐	☐
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä	☐	☐	☐	☐
Luokassani on hyvä työrauha	☐	☐	☐	☐
Luokan ilmapiiri on sellainen, että uskallan vapaasti ilmaista mielipiteeni	☐	☐	☐	☐
Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä	☐	☐	☐	☐
Tiedän, miten koulussani voin vaikuttaa koulun asioihin	☐	☐	☐	☐

9. Oletko osallistunut seuraaviin koulusi toimintoihin? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Oppituntien järjestelyihin vaikuttaminen (esim. työskentelytavat)	☐	☐
Koulutyön suunnittelu (mm. oppituntien sijoittelu, koulupäivän alkamisajankohta, koejärjestelyt)	☐	☐
Välitunti- tai taukotoiminnan suunnittelu tai toteutus	☐	☐
Järjestyssääntöjen laatiminen	☐	☐
Koulun sisätilojen suunnittelu, siistiminen tai sisustaminen	☐	☐
Koulun piha-alueiden suunnittelu tai siistiminen	☐	☐
Kouluruokailujärjestelyt	☐	☐
Koulun teemapäivien, juhlien, retkien ja leirikoulun järjestäminen	☐	☐
Oppilaskunnan hallituksen toiminta	☐	☐
Tukioppilas- tai tutortoiminta	☐	☐

10. Haittaavatko seuraavat seikat työskentelyäsi koulussa? Vastaa joka kohtaan.

	Ei lainkaan	Melko vähän	Melko paljon	Erittäin paljon
Opiskelutilojen ahtaus	☐	☐	☐	☐
Melu, kaiku	☐	☐	☐	☐
Sopimaton valaistus	☐	☐	☐	☐
Huono ilmanvaihto tai huoneilma	☐	☐	☐	☐
Lämpötila (kuumeisuus, kylmyys, veto)	☐	☐	☐	☐
Likaisuus, pölyisyys	☐	☐	☐	☐
Epämukavat työtuolit tai työpöydät	☐	☐	☐	☐
Huonot sosiaalityilat (WC, pukeutumis- ja peseytymistilat)	☐	☐	☐	☐
Työympäristön rauhattomuus	☐	☐	☐	☐
Kiireisyys	☐	☐	☐	☐
Väkivaltatilanteet	☐	☐	☐	☐
Tapaturmavaara	☐	☐	☐	☐

11. Miten koulunkäyntisi sujuu? Onko sinulla vaikeuksia seuraavissa asioissa? Vastaa joka kohtaan.

	Ei lainkaan	Melko vähän	Melko paljon	Erittäin paljon
Opetuksen seuraaminen oppitunneilla	☐	☐	☐	☐
Työskentely ryhmissä	☐	☐	☐	☐
Läksyjien tai muiden vastaavien tehtävien tekeminen	☐	☐	☐	☐
Kokeisiin valmistautuminen	☐	☐	☐	☐
Itselleni parhaiten sopivan opiskelutavan löytäminen	☐	☐	☐	☐
Omatoimisuutta vaativien tehtävien aloittaminen tai valmiiksi hoitaminen	☐	☐	☐	☐
Kirjoittamista vaativien tehtävien tekeminen	☐	☐	☐	☐
Lukemista (esim. kirjasta) vaativien tehtävien tekeminen	☐	☐	☐	☐
Laskemista vaativien tehtävien tekeminen	☐	☐	☐	☐
Koulukavereiden kanssa toimeentuleminen	☐	☐	☐	☐
Opettajien kanssa toimeentuleminen	☐	☐	☐	☐

12. Jos sinulla on vaikeuksia koulunkäynnissä, kuinka usein saat apua? Vastaa molempiin kohtiin.

	Aina kun tarvitsen	Useim- miten	Harvoin	En juuri koskaan
Koulussa	☐	☐	☐	☐
Kotona	☐	☐	☐	☐

13. Kuinka monta kokonaista koulupäivää olet ollut seuraavien syiden takia poissa VIIMEISTEN 30 PÄIVÄN aikana? Vastaa joka kohtaan.

	En yhtään	Yhden päivän	2-3 päivää	Yli 3 päivää
Sairauden takia	☐	☐	☐	☐
Pinnaamisen tai lintsauksen takia	☐	☐	☐	☐
Muusta syystä	☐	☐	☐	☐

14. Oletko kokenut seuraavanlaisia tunteita koulutyöhösi liittyen? Vastaa joka kohtaan.

	En juuri koskaan	Muuta- man kerran kuussa	Muuta- mana päivänä viikossa	Lähes päivit- täin
Tunnen hukkuvani koulutyöhön	☐	☐	☐	☐
Tuntuu, ettei opinnoillani ole enää merkitystä	☐	☐	☐	☐
Minulla on riittämättömyyden tunteita opinnoissani	☐	☐	☐	☐

KOULUKIUSAAMINEN

Kiusaamisella tarkoitetaan tässä sitä, kun toinen oppilas tai ryhmä oppilaita sanoo tai tekee epämiellyttäviä asioita jollekin oppilaalle. Kiusaamista on myös se, kun oppilasta kiusoitellaan toistuvasti tavalla, josta hän ei pidä. Kiusaamista ei ole se, kun kaksi suunnilleen samanvahvuista oppilasta riitelevät.

15. Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän LUKUKAUDEN aikana?

- useita kertoja viikossa
- noin kerran viikossa
- harvemmin
- ei lainkaan

16. Kuinka usein sinä olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän LUKUKAUDEN aikana?

- useita kertoja viikossa
- noin kerran viikossa
- harvemmin
- en lainkaan

17. Jos sinua on kiusattu tai olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän LUKUKAUDEN aikana, miten se on tapahtunut? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	Ei
Nimitelty ilkeästi, tehty naurunalaiseksi tai kiusoiteltu loukkaavasti	☐	☐
Jätetty huomiotta tai kaveriporukan ulkopuolelle	☐	☐
Lyöty, potkittu tai tönitty	☐	☐
Levitetty valheita toisille oppilaille loukkaamistarkoituksessa	☐	☐
Viety rahaa tai tavaraa tai rikottu tavaroita	☐	☐
Uhkailtu tai pakotettu tekemään asioita vastentahtoisesti	☐	☐
Loukattu kännykän tai internetin kautta; viestit, soitot tai kuvat	☐	☐
Jollakin muulla tavalla	☐	☐

18. Jos sinua on kiusattu tai olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen tämän LUKUKAUDEN aikana, onko siihen puututtu koulun aikuisten toimesta?

ei kyllä

TERVEYS

19. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se

- erittäin hyvä
 melko hyvä
 keskinkertainen
 melko tai erittäin huono

20. Onko sinulla viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Vastaa joka kohtaan.

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Niska- tai hartiakipu	☐	☐	☐	☐
Selän alaosan kipuja	☐	☐	☐	☐
Vatsakipu	☐	☐	☐	☐
Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta	☐	☐	☐	☐
Ärtyneisyyttä tai kiukunpurkauksia	☐	☐	☐	☐
Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin	☐	☐	☐	☐
Päänsärkyä	☐	☐	☐	☐
Väsymystä tai heikotusta	☐	☐	☐	☐

21. Pituus ja paino (merkitse selkein numeroin)

Pituus cm Paino kg

22. Jos haluaisit mennä koulusi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolle, miten helppo on päästä? Vastaa joka kohtaan.

	Erittäin helppo	Melko helppo	Melko vaikea	Erittäin vaikea
Terveydenhoitajan	☐	☐	☐	☐
Lääkärin	☐	☐	☐	☐
Kuraattorin	☐	☐	☐	☐
Psykologin	☐	☐	☐	☐

23. Kuinka monta kertaa olet tämän LUKUVUODEN aikana käynyt koulusi terveydenhoitajan, lääkärin, kuraattorin tai psykologin vastaanotolla? Vastaa joka kohtaan.

	En lainkaan	Kerran	Kaksi kertaa	3 kertaa tai useammin
Terveydenhoitajan	☐	☐	☐	☐
Lääkärin	☐	☐	☐	☐
Kuraattorin	☐	☐	☐	☐
Psykologin	☐	☐	☐	☐

SEKSUAALITERVEYS

24. Seuraavat väittämät käsittelevät seksuaalisuuteen liittyviä tietoja ja käsityksiäsi. Vastaa joka kohtaan.

	Oikein	Väärin	En tiedä
Kuukautisten alkaminen on merkki siitä, että tyttö voi tulla raskaaksi	☐	☐	☐
Ehkäisyvälineistä vain kondomi suojaa sukupuolitaudeilta	☐	☐	☐
Sukupuolitauti on joskus täysin oireeton	☐	☐	☐
Nainen ei voi tulla raskaaksi ensimmäisellä yhdyntäkerralla	☐	☐	☐
Siemensyöksyjen alkaminen on merkki siitä, että poika on tullut sukukypsäksi ja voi siittää lapsia	☐	☐	☐
Klamydiatulehdus voi aiheuttaa hedelmättömyyttä	☐	☐	☐
Kerran sairastettua sukupuolitautia ei voi saada uudelleen	☐	☐	☐
Saatuaan HI-viruksen henkilö voi tartuttaa sitä muihin loppuikänsä	☐	☐	☐
Papillooma (HPV) -rokote suojaa kohdunkaulan syövältä	☐	☐	☐
Papillooma (HPV) -rokote suojaa kaikilta sukupuolitaudeilta	☐	☐	☐

25. Ajattele mahdollista seksuaaliterveyteen liittyvää käyttäytymistäsi. Kuinka helppoa tai vaikeaa sinun olisi

	Erittäin helppoa	Melko helppoa	Melko vaikeaa	Erittäin vaikeaa
Puhua avoimesti seksistä poika-/tyttöystäväs kanssa	☐	☐	☐	☐
Hankkia kondomeja	☐	☐	☐	☐
Ehdottaa poika-/tyttöystävälle kondomin käyttöä	☐	☐	☐	☐
Vaatia poika-/tyttöystävältäsi kondomin käyttöä yhdynnässä	☐	☐	☐	☐
Kieltäytyä seksistä päihtyneenä	☐	☐	☐	☐
Kieltäytyä sellaisesta seksuaalikäyttäytymisestä, jota et halua	☐	☐	☐	☐
Varata aika lääkärille tai terveydenhoitajalle seksuaaliterveyteen liittyvässä asiassa	☐	☐	☐	☐
Keskustella jommankumman tai molempien vanhempien kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista	☐	☐	☐	☐

26. Seurusteletko nykyisin VAKITUISESTI?

- kyllä
 en

27. Oletko koskaan tehnyt seuraavia asioita? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Suudellut suulle	☐	☐
Hyväillyt vaatteiden päältä	☐	☐
Hyväillyt vaatteiden alta tai alastomana	☐	☐

28. Oletko ollut sukupuoliyhdynnässä?

- en (siirry kysymykseen 33)
 kyllä, **kuinka monta kertaa yhteensä?**
- kerran
 2-4 kertaa
 5-9 kertaa
 10 kertaa tai useammin

29. Kuinka usein olet ollut yhdynnässä viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana?

- en kertaakaan
 kerran
 2-3 kertaa
 neljä kertaa tai useammin

30. Kuinka monen kumppanin kanssa olet ollut sukupuoliyhdynnässä?

- yhden
 kahden
 kolmen tai neljän
 viiden tai useamman

31. Mitä ehkäisymenetelmää käytitte VIIMEISIMMÄSSÄ yhdynnässä?

- ei mitään
 kondomia
 e-pillereitä, ehkäisyrengasta tai -laastaria
 kondomia ja e-pillereitä, ehkäisyrengasta tai -laastaria
 jotain muuta menetelmää

32. Olitteko nauttineet alkoholia ennen VIIMEISINTÄ yhdyntää? Vastaa molempien osalta.

	Minä	Kumppani
Ei lainkaan	☐	☐
Kyllä, jonkin verran humalassa	☐	☐
Kyllä, tosi humalassa	☐	☐

33. Oletko kokenut jotakin seuraavista? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä toistuvasti	Kyllä joskus	En
Häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä	☐	☐	☐
Seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä esim. huorittelua tai homottelua tai kehon loukkaavaa arvostelua	☐	☐	☐
Kehon intiimien alueiden koskettelua vasten tahtoasi	☐	☐	☐
Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista	☐	☐	☐
Rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista sinulle vastineeksi seksistä	☐	☐	☐

34. Oletko tehnyt INTERNETISSÄ seuraavia asioita? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Seurustellut niin, että ette tavanneet muualla kuin internetissä	☐	☐
Kuvannut tai katsonut webkameran avulla intiimejä kehon osia tai itsetyydytystä	☐	☐
Levittänyt omia intiimejä kuvia muiden nähtäväksi	☐	☐
Levittänyt toisen henkilön intiimejä kuvia muiden nähtäväksi	☐	☐
Keskustellut tuntemattoman (muun kuin terveydenhuollon ammattilaisen tms.) kanssa seksistä	☐	☐
Katsonut pornografia	☐	☐

Työille

(pojat siirtyvät kysymykseen 37)

35. Oletko käyttänyt jälkiehkäisyä?

- en tiedä, mitä jälkiehkäisy on
- en ole käyttänyt
- kyllä, **kuinka monta kertaa yhteensä?**
- kerran
- kaksi kertaa
- 3 kertaa tai useammin

36. Käytätkö nykyisin ehkäisy pillereitä tai ehkäisyrenkasta tai ehkäisyalaastaria?

- en kyllä

MIELIALA

37. Onko sinua viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana USEIN vaivannut alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala?

- kyllä ei

38. Onko sinusta viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana USEIN tuntunut siltä, että mikään ei kiinnosta tai tuota mielihyvää?

- kyllä ei

39. Kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua lomakkeen täyttöä edeltäneen KAHDEN VIIKON aikana? Vastaa joka kohtaan.

	Ei lainkaan	Useana päivänä	Suurimpana osana päivistä	Lähes joka päivä
Hermostuneisuuden, ahdistuneisuuden tai kireyden tunne	☐	☐	☐	☐
En ole voinut lopettaa tai hallita huolestumistani	☐	☐	☐	☐
Liiallinen huolestuneisuus erilaisista asioista	☐	☐	☐	☐
Vaikeus rentoutua	☐	☐	☐	☐
Niin levoton olo, että on vaikea pysyä aloillaan	☐	☐	☐	☐
Taipumus harmistua tai ärsyyntyä helposti	☐	☐	☐	☐
Pelko siitä, että jotakin kauheaa saattaisi tapahtua	☐	☐	☐	☐

40. Kuinka paljon seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua viimeksi kuluneen VIIKON aikana? Vastaa joka kohtaan.

	Ei yhtään	Vähän	Kohtalaisesti	Hyvin paljon	Äärimmäisen paljon
Nolostumisen pelko saa minut välttämään joidenkin asioiden suorittamista tai puhumista toisille ihmisille	☐	☐	☐	☐	☐
Vältän tekemisiä joissa olen huomion keskipisteenä	☐	☐	☐	☐	☐
Nolostuneeksi tuleminen tai tyhmältä vaikuttaminen kuuluvat pahimpiin pelkoihini	☐	☐	☐	☐	☐

41. Oletko joskus hakenut apua joltakin ammattiauttajalta masentuneen tai ahdistuneen mielialan takia? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Lääkäriltä	☐	☐
Terveystieteiltä	☐	☐
Psykologilta	☐	☐
Koulukuraattorilta	☐	☐
Muulta terveydenhuollon ammattilaiselta	☐	☐
Opettajalta/opinto-ohjaajalta	☐	☐
Muun alan ammattiauttajalta	☐	☐

TUPAKOINTI JA PÄIHTEET

42. Miten helppoa ikäistesi on nykyisin ostaa tupakkaa kotisi lähikaupoista, kioskeista, huoltoasemilta tai automaateista?

- erittäin helppoa
- melko helppoa
- melko vaikeaa
- erittäin vaikeaa

43. Kuinka monta savuketta, piipullista ja sikaria olet polttanut yhteensä tähän mennessä?

- en yhtään (siirry kysymykseen 47)
- vain yhden (siirry kysymykseen 47)
- noin 2-50
- yli 50

44. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten NYKYISTÄ TUPAKOINTIASI?

- tupakoin kerran päivässä tai useammin
 tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
 tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa
 olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin

45. Mistä hankit tupakkaa viimeksi kuluneen kuukauden aikana? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Kaupasta	☐	☐
Kioskista	☐	☐
Huoltoasemalta	☐	☐
Baarista	☐	☐
Kavereilta	☐	☐
Vanhemmilta	☐	☐
Muilta aikuisilta	☐	☐
Sisaruksilta	☐	☐
Otin kotoa	☐	☐

46. Miten usein tupakoit koulumatkalla tai koulussa? Vastaa joka kohtaan.

	En koskaan	Silloin tällöin	Joka päivä
Koulumatkalla	☐	☐	☐
Koulussa, koulualueella	☐	☐	☐
Koulun läheisyydessä kouluaikana	☐	☐	☐

47. Onko tupakointi sallittua siinä koulussa, jota käyt?

- kielletty kokonaan
 sallittu tietyissä paikoissa
 sallittu rajoituksetta

48. Miten tarkkaan oppilaiden tupakointirajoituksia valvotaan koulussasi?

- erittäin tarkasti
 melko tarkasti
 ei juuri lainkaan

49. Tupakoivatko opettajat tai muu henkilökunta koulurakennuksessa tai koulun alueella?

- kyllä, päivittäin
 kyllä, joskus
 eivät tupakoi
 en osaa sanoa

50. Ovatko vanhempasi tupakoineet sinun elinaikanasi? Vastaa molempien osalta.

	Äiti	Isä
Ei ole koskaan tupakoinut	☐	☐
On tupakoinut, mutta lopettanut	☐	☐
Tupakoi nykyisin	☐	☐
En osaa sanoa	☐	☐

51. Nuuskaatko?

- en lainkaan (siirry kysymykseen 53)
 olen kokeillut kerran
 nuuskaan silloin tällöin
 nuuskaan päivittäin

52. Mistä hankit nuuskaa viimeksi kuluneen 6 KUUKAUDEN aikana? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Kaupasta	☐	☐
Kioskista	☐	☐
Huoltoasemalta	☐	☐
Baarista	☐	☐
Kavereilta	☐	☐
Ulkomailta, laivalta	☐	☐
Muualta	☐	☐

53. Miten helppoa ikäistesi on nykyisin ostaa KESKIOLUTTA TAI SIIDERIÄ kotisi lähi-kaupoista, kioskeista tai huoltoasemilta?

- erittäin helppoa
 melko helppoa
 melko vaikeaa
 erittäin vaikeaa

54. Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia, esimerkiksi puoli pulloa keskialutta tai enemmän?

- kerran viikossa tai useammin
 pari kertaa kuukaudessa
 noin kerran kuukaudessa
 harvemmin
 en käytä alkoholijuomia (siirry kysymykseen 57)

55. Kuinka usein käytät alkoholia TOSI HUMALAHAN asti?

- kerran viikossa tai useammin
 noin 1-2 kertaa kuukaudessa
 harvemmin
 en koskaan

56. Miten hankit viime käyttökerralla nauttimasi alkoholijuomat? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Hain itse Alkosta	☐	☐
Hain itse kaupasta	☐	☐
Isä tai äiti haki tai tarjosi	☐	☐
Vanhemmat sisarukset hakivat tai tarjosivat	☐	☐
Otin kotoa	☐	☐
Kaverit hakivat tai tarjosivat	☐	☐
Joku tuntematon henkilö haki tai tarjosi	☐	☐
Ulkomailta tai laivalta	☐	☐

57. Käyttääkö joku sinulle läheinen ihminen mielestäsi liikaa alkoholia?

- ei
 kyllä, onko siitä aiheutunut haittoja tai ongelmia elämässäsi?
 ei kyllä

58. Tiedätkö tuttaviesi joukossa jonkun, joka viimeksi kuluneen VUODEN aikana olisi kokeillut huumaavia aineita (hasista, liimaa tai muuta nuuhkittavaa, lääkkeitä, joista saa humalan, tai muita vastaavia aineita)?

- en tiedä ketään nuorta
 tiedän yhden nuoren
 tiedän 2-5 nuorta
 tiedän useampia kuin 5 nuorta

59. Onko sinulle viimeksi kuluneen VUODEN aikana tarjottu huumaavia aineita SUOMESSA?

- ei
 kyllä, kuka tarjosi?
 ystävät tai tuttavat
 tuntemattomat henkilöt

60. Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt seuraavia aineita? Vastaa joka kohtaan.

	En koskaan	Kerran	2-4 kertaa	5 kertaa tai useammin
Marihuanaa tai hasista	☐	☐	☐	☐
Haistellut jotain huumaavaa ainetta (liimaa, butaania tms.) päihtyäksesi	☐	☐	☐	☐
Alkoholia ja lääkkeitä yhdessä päihtyäksesi	☐	☐	☐	☐
Läkkeitä (rauhottavia, uni- tai särkyläkkeitä, ilman alkoholia) päihtyäksesi	☐	☐	☐	☐
Ekstaasia	☐	☐	☐	☐
Subutexia	☐	☐	☐	☐
Heroiinia, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä, gammaa tai muita vastaavia huumeita	☐	☐	☐	☐

61. Muistele viimeksi kuluneita 30 PÄIVÄÄ. Kuinka monta kertaa olet tuona aikana käyttänyt edellisessä kysymyksessä mainittuja HUUMAAVIA AINEITA?

- en lainkaan
 kerran
 2-4 kertaa
 viisi kertaa tai useammin

62. Millaisiksi arvioit IKÄTOVERIESI mahdollisuudet hankkia huumeita, esimerkiksi marihuanaa tai hasista, OMALLA paikkakunnallasi?

- erittäin helppoa
 melko helppoa
 melko vaikeaa
 erittäin vaikeaa

63. Ihmisillä on erilaisia käsityksiä siitä, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Hyväksytkö sinä seuraavat asiat? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En	En osaa sanoa
Tupakointi silloin tällöin	☐	☐	☐
10 tai useamman savukkeen poltto päivässä	☐	☐	☐
Parin alkoholiannoksen juominen muutaman kerran viikossa	☐	☐	☐
Humala kerran viikossa	☐	☐	☐
Marihuanan polttaminen silloin tällöin	☐	☐	☐
Marihuanan polttaminen säännöllisesti	☐	☐	☐

MUUT TERVEYSTOTTUMUKSET

64. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa VAPAA-AIKANASI vähintään PUOLEN TUNNIN ajan?

- useita kertoja päivässä
 noin kerran päivässä
 4-6 kertaa viikossa
 2-3 kertaa viikossa
 kerran viikossa
 harvemmin
 en lainkaan

65. Kuinka monta tuntia VIIKOSSA tavallisesti harrastat liikuntaa VAPAA-AIKANASI niin, että HENGÄSTYT ja HIKOILET?

- en yhtään
 noin ½ tuntia
 noin 1 tunnin
 noin 2-3 tuntia
 noin 4-6 tuntia
 noin 7 tuntia tai enemmän

66. Kuinka monena PÄIVÄNÄ VIIKOSSA harrastat hengästyttävää ja hikoiluttavaa liikuntaa VÄHINTÄÄN TUNNIN ajan?

- 0 1 2 3 4 5 6 7
päivänä päivä

67. Kuinka pitkä matka sinulla on kouluun?

- 0 - 1,0 km
 1,1 - 3,0 km
 3,1 - 5,0 km
 5,1 - 10,0 km
 10,1 - 20,0 km
 yli 20 km

68. Kuinka monta minuuttia YLEENSÄ kävelet tai pyöräilet edestakaisen koulumatkasi aikana? Ota huomioon myös esimerkiksi siirtyminen bussipysäkille ja pysäkiltä kouluun ja kotiin. Vastaa molempiin kohtiin.

	Keväisin tai syksyisin	Talvisin
En lainkaan, kuljen koulumatkan kokonaan moottoriajoneuvolla (esim. mopolla, autolla)	☐	☐
Alle 10 minuuttia päivässä	☐	☐
10-30 minuuttia päivässä	☐	☐
31-60 minuuttia päivässä	☐	☐
Yli tunnin päivässä	☐	☐

69. Kuinka usein syöt aamupalaa (muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia) kouluviikon aikana?

- viitenä aamuna
 3-4 aamuna
 1-2 aamuna
 harvemmin

70. Mikä seuraavista vaihtoehtoista parhaiten kuvaa perheesi ateriointia iltapäivällä tai illalla?

- ei varsinaista aterioita, vaan jokainen ottaa itselleen syötävää
 valmistetaan aterioita, mutta koko perhe ei syö yhtä aikaa
 syömme yhteisen aterian, jolloin yleensä kaikki ovat ruokapöydässä

71. Millainen koulusi ruokailuympäristö on yleensä? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	Ei
Ruokailuympäristö on viihtyisä	☐	☐
Ruokailuympäristö on meluton	☐	☐
Ruokajono kulkee nopeasti	☐	☐
Aikuisia syö kanssamme ruokasalissa	☐	☐

72. Kuinka usein syöt koululounasta kouluviikon aikana?

- viitenä päivänä
 3-4 päivänä
 1-2 päivänä
 harvemmin

73. Mitä aterianosia yleensä syöt kouluruoalla?

	Kyllä	En
Pääruokaa	☐	☐
Salaattia	☐	☐
Maitoa tai piimää	☐	☐
Leipää	☐	☐

74. Mitä mieltä olet koululounaasta?

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
Koululounasta tarjotaan sopivaan aikaan päivästä	☐	☐	☐	☐
Koululounaan syömiseen on varattu riittävästi aikaa	☐	☐	☐	☐
Koululounasta on riittävästi tarjolla	☐	☐	☐	☐
Koululounas on laadultaan hyvää	☐	☐	☐	☐
Koululounas on maultaan hyvää	☐	☐	☐	☐

75. Mitä MUUTA yleensä syöt tai juot koulussa koululounaan lisäksi?

- en syö tai juo muuta (siirry kysymykseen 77)
 syön tai juon muuta, mitä? Vastaa joka kohtaan.

	Harvemmin kuin kerran viikossa	1-2 kertaa viikossa	3-5 kertaa viikossa
Hedelmiä/hedelmäsoseita	☐	☐	☐
Leipää	☐	☐	☐
Pullaa, keksejä, leivoksia tms.	☐	☐	☐
Lihapiirakkaa, hampurilaista tms.	☐	☐	☐
Perunalastuja tms.	☐	☐	☐
Makeisia	☐	☐	☐
Jäätelöä	☐	☐	☐
Sokeroitua virvoitusjuomaa	☐	☐	☐
Vähäkalorista virvoitusjuomaa	☐	☐	☐
Energiajuomaa	☐	☐	☐
Jotain muuta	☐	☐	☐

76. Jos syöt koulussa välipaloja, niin mistä hankit ne? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	En
Koulun välipalatarjoilusta	☐	☐
Koulussa olevista automaateista	☐	☐
Kaupasta, kioskista tai huoltoasemalta	☐	☐
Tuon välipalat kotoa	☐	☐

77. Kuinka usein olet syönyt seuraavia ruokia viimeksi kuluneen VIIKON (7 pv) aikana? Vastaa kumpaankin kohtaan.

	En kertaakaan	1-2 päivänä	3-5 päivänä	6-7 päivänä
Hedelmiä tai marjoja	☐	☐	☐	☐
Tuoreita tai keitettyjä kasviksia	☐	☐	☐	☐

78. Mitä mieltä olet painostasi? Oletko mielestäsi

- selvästi ylipainoinen
 hieman ylipainoinen
 sopivan painoinen
 hieman tai selvästi alipainoinen

79. Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan? Vastaa molempiin kohtiin.

	Arkisin	Viikonloppuisin
Noin 21.00 tai aikaisemmin	☐	☐
Noin 21.30	☐	☐
Noin 22	☐	☐
Noin 22.30	☐	☐
Noin 23	☐	☐
Noin 23.30	☐	☐
Noin 24	☐	☐
Noin 00.30	☐	☐
Noin 01	☐	☐
Noin 01.30 tai myöhemmin	☐	☐

80. Mihin aikaan tavallisesti heräät? Vastaa molempiin kohtiin.

	Arkisin	Viikonloppuisin
Noin 6.00 tai aikaisemmin	☐	☐
Noin 6.30	☐	☐
Noin 7.00	☐	☐
Noin 7.30	☐	☐
Noin 8.00	☐	☐
Noin 8.30	☐	☐
Noin 9.00 tai myöhemmin	☐	☐

81. Nukutko mielestäsi tarpeeksi?

- kyllä, lähes aina
 kyllä, usein
 harvoin tai tuskin koskaan
 en osaa sanoa

82. Kuinka usein harjaat hampaasi?

- en koskaan
 harvemmin kuin kerran viikossa
 vähintään kerran viikossa, mutta en päivittäin
 kerran päivässä
 useammin kuin kerran päivässä

TAPATURMAT

83. Onko sinulle tämän LUKUVUODEN aikana sattunut koulussa tai koulumatkalla tapaturma, joka on edellyttänyt lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla käyntiä?

	Ei kertaa-kaan	Kerran	Kaksi kertaa tai useammin
Välitunnilla	☐	☐	☐
Liikuntatunnilla	☐	☐	☐
Muulla tunnilla	☐	☐	☐
Työelämään tutustumisessa tai työssäoppimisjaksolla	☐	☐	☐
Koulumatkalla	☐	☐	☐

84. Onko sinulle tämän LUKUVUODEN aikana sattunut MUULLOIN kuin kouluaikana tai koulumatkalla tapaturma, joka on edellyttänyt lääkärin tai terveydenhoitajan vastaanotolla käyntiä?

	Ei kertaa-kaan	Kerran	Kaksi kertaa tai useammin
Liikennetapaturma moottoriajoneuvolla	☐	☐	☐
Liikennetapaturma kävellen tai pyörällä	☐	☐	☐
Urheilu- tai liikuntatapaturma	☐	☐	☐
Tapaturma kotona tai kotipihalla	☐	☐	☐
Muu vapaa-ajan tapaturma	☐	☐	☐
Työtapaturma	☐	☐	☐

85. Käytätkö liikenteessä seuraavia turvavälineitä?

	Yleensä aina	Joskus	En koskaan	En liiku kyseisellä tavalla
Kypärää pyöräillessäsi	☐	☐	☐	☐
Turvavyötä autolla liikkeessäsi	☐	☐	☐	☐
Heijastinta tai heijastavia asusteita pimeällä liikkeessäsi	☐	☐	☐	☐
Pelastusliivejä vesillä liikkeessäsi	☐	☐	☐	☐

RIKKEET JA RIKOKSET

86. Oletko viimeksi kuluneen 12 KUUKAUDEN aikana tehnyt seuraavia asioita? Vastaa joka kohtaan.

	En ole	Kerran	2-4 kertaa	Yli 4 kertaa
Kirjoittanut tai maalannut kirjoituksia tai graffiteja seiiniin, busseihin, pysäkkikatoksiin, ikkunoihin tai muihin vastaaviin paikkoihin	☐	☐	☐	☐
Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut koulun omaisuutta tai koulurakennusta	☐	☐	☐	☐
Tahallasi vahingoittanut tai tuhonnut muuta kuin koululle kuuluvaa omaisuutta	☐	☐	☐	☐
Varastanut jotakin kaupasta tai kioskista	☐	☐	☐	☐
Varastanut jotakin koulusta tai oppilaitoksesta	☐	☐	☐	☐
Osallistunut tappeluun	☐	☐	☐	☐
Hakannut jonkun	☐	☐	☐	☐

87. Onko sinulle viimeksi kuluneen 12 KUUKAUDEN aikana tehty seuraavia asioita? Vastaa joka kohtaan.

	Kyllä	Ei
Varastettu tai yritetty varastaa jotain käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla sillä	☐	☐
Muuten varastettu jotain	☐	☐
Uhattu vahingoittaa fyysisesti	☐	☐
Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta	☐	☐

MEDIA JA PELIT

88. Kuinka usein pelaat rahapelejä?

- 6-7 päivänä viikossa
- 3-5 päivänä viikossa
- 1-2 päivänä viikossa
- harvemmin kuin kerran viikossa
- harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- en ole pelannut viimeisen vuoden aikana

89. Montako tuntia käytät YHTEENSÄ PÄIVITTÄIN aikaa television katseluun, tietokoneen käyttöön (viihdekäyttö ja opiskelu) sekä kännykkä- ja konsolipeleihin? Vastaa sekä koulupäivien että viikonloppujen osalta.

	Koulu-päivinä	Viikon-loppuisin
En lainkaan	☐	☐
Korkeintaan kaksi tuntia	☐	☐
Yli 2 tuntia, mutta alle 4 tuntia	☐	☐
Vähintään 4 tuntia, mutta alle 6 tuntia	☐	☐
6 tuntia tai enemmän	☐	☐

90. Aiheutuuko netin käytöstäsi ongelmia ihmissuhteissasi?

- kyllä ei

91. Aiheuttaako netissä viettämäsi aika ongelmia opiskelussasi?

- kyllä ei

92. Aiheuttaako netissä viettämäsi aika ongelmia vuorokausirytmissäsi?

- kyllä ei

KOTI JA YSTÄVÄT

93. Onko sinulla tällä hetkellä todella läheistä ystävää, jonka kanssa voit keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioistasi?

- ei ole läheisiä ystäviä
- on yksi läheinen ystävä
- on kaksi läheistä ystävää
- on useampia läheisiä ystäviä

94. Tuntevatko vanhempasi useimmat ystäväsi?

- molemmat tuntevat
- vain isä tuntee
- vain äiti tuntee
- ei kumpikaan tunne

95. Tietävätkö vanhempasi, missä vietät perjantai- ja lauantai-iltasi?

- tietävät aina
- tietävät joskus
- useimmiten eivät tiedä

96. Pystytkö keskustelemaan vanhempiesi kanssa omista asioistasi?

- en juuri koskaan
 silloin tällöin
 melko usein
 usein

97. Ovatko vanhempasi olleet viimeksi kuluneen VUODEN aikana työttöminä tai pakkolomalla?

- ei kumpikaan
 toinen vanhemmistani
 molemmat vanhempani

98. Mikä on korkein koulutus, minkä vanhempasi ovat suorittaneet?

	Äiti	Isä
Peruskoulu tai kansakoulu/kansalaiskoulu	☐	☐
Lukio tai ammatillinen oppilaitos	☐	☐
Lukion tai ammatillisen oppilaitoksen lisäksi ammatillisia opintoja	☐	☐
Yliopisto, ammattikorkeakoulu tai muu korkeakoulu	☐	☐
Ei koulutusta	☐	☐

99. Missä maassa sinä ja vanhempasi olette syntyneet?

	Sinä	Äitisi	Isäsi
Suomi	☐	☐	☐
Ruotsi	☐	☐	☐
Venäjä tai entinen Neuvostoliitto	☐	☐	☐
Viro	☐	☐	☐
Muu Euroopan maa	☐	☐	☐
Somalia	☐	☐	☐
Irak	☐	☐	☐
Kiina	☐	☐	☐
Thaimaa	☐	☐	☐
Jokin muu maa	☐	☐	☐

100. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

- koko ikäni
 yli 10 vuotta, mutta en aina
 5-10 vuotta
 3-4 vuotta
 1-2 vuotta
 alle vuoden

101. Kuinka kauan olet asunut nykyisellä paikkakunnalla?

- koko ikäni
 yli 10 vuotta, mutta en aina
 5-10 vuotta
 3-4 vuotta
 1-2 vuotta
 alle vuoden

102. Keiden aikuisten kanssa asut? Valitse yksi tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

- äidin ja isän kanssa
 äidin ja isän kanssa vuorotellen, vanhempani eivät asu yhdessä
 vain äidin kanssa
 vain isän kanssa
 äidin/isän ja hänen kumppaninsa kanssa
 muun aikuisen tai aikuisten kanssa
 asun muulla tavoin

103. Onko sinulla toinen koti tai toinen perhe (esimerkiksi jos vanhempasi ovat eronneet tai asuvat erillään)?

- ei kyllä

104. Kuinka paljon sinulla on rahaa käytettävissäsi keskimäärin VIIKOSSA (viikkorahaa tai muita tuloja, jotka saat käyttää niin kuin haluat)?

- alle 5 euroa 30-39 euroa
 5-9 euroa 40-49 euroa
 10-19 euroa 50 euroa tai enemmän
 20-29 euroa

105. Oletko käynyt viime LUKUKAUDEN aikana työssä opiskelun ohessa iltapäivisin, iltaisin tai viikonloppuisin?

- en
 kyllä, työskentelen keskimäärin viikossa
 1-5 tuntia
 6-10 tuntia
 yli 10 tuntia

KIITÄMME VASTAUKSISTASI!

Jos kysymykset jäivät askarruttamaan mieltäsi, keskustele niistä vanhempiesi tai muun aikuisen kanssa. Voit myös ottaa yhteyttä opettajaasi, terveydenhoitajaan, koulusi psykologiin tai kuraattoriin.